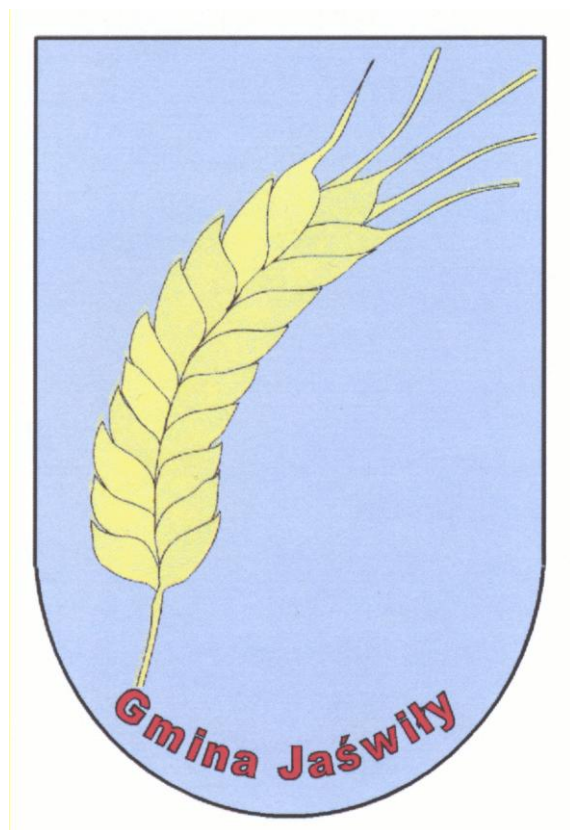

**Program Rozwoju pod nazwą
„Strategia Rozwoju Gminy Jaświły
2016 – 2020”**

**Jaświły
2016**

Spis treści

Spis treści.....	2
I. WSTĘP.....	4
II. METODOLOGIA PRACY NAD PROGRAMEM.....	8
III. DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY	10
3.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY	10
Historia	13
3.2. DEMOGRAFIA	15
Dane demograficzne:.....	16
3.3. OBSZAR SPOŁECZNY.....	30
Organizacje pozarządowe.....	30
Uczestnictwo w wyborach.....	35
Służba zdrowia.....	38
Opieka społeczna	41
Oświata	44
Bezpieczeństwo.....	60
3.4 OBSZAR KULTURY I REKREACJI	63
Kultura.....	63
Obiekty dziedzictwa kulturowego.....	71
Walory przyrodnicze:	76
3.5 OBSZAR ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	81
Warunki klimatyczne	81
Rzeźba terenu	83
Gleby	84
Surowce mineralne.....	85
Wody powierzchniowe.....	85
Wody podziemne	88
Lasy	93
Obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody.....	94
Biebrzański Park Narodowy.....	94
Obszar specjalnej ochrony Ostoja Biebrzańska (PLB200006).....	96
Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH 200008)	98
Sieć dróg kołowych.....	99
Transport publiczny	103

Energetyka.....	104
Odnawialne źródła energii.....	104
Gospodarka wodno-ściekowa.....	107
Gospodarka odpadowa.....	111
3.6 OBSZAR GOSPODARCZY	112
IV. ANALIZA SWOT.....	136
V. MISJA GMINY JAŚWIŁY I JEJ REALIZACJA	146
5.1 WIZJA I MISJA	146
5.2 CELE STRATEGICZNE I CELE SZCZEGÓŁOWE	147
VI. OCENA SPÓJNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU.....	151
VII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (WPI) NA LATA 2015- 2020	160
VIII. PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI PROGRAMU	172
SPIS TABEL:	174
SPIS RYSUNKÓW:.....	178
SPIS WYKRESÓW:	179

I. WSTĘP

Jednostki samorządu terytorialnego sprostać muszą współczesnym wymagom nowoczesnego zarządzania. Rozwój i jednocześnie kreowanie pozycji atrakcyjnego partnera do współpracy wymagają długofalowego planowania w ramach wyznaczanych celów strategicznych. Program rozwoju gminy określa ramy działania gminy oraz podstawę do przyjmowania programów i podejmowania przedsięwzięć. Ma on charakter porządkujący i informacyjny, poprzez wskazanie warunków podejmowania i realizacji wszelkich działań w gminie, w tym formułowaniu kolejnych Wieloletnich Planów Inwestycyjnych. Dokument ten stanowi również podstawę do kształtowania polityki przestrzennej, będąc jednym z punktów odniesienia dla sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Podnosi wiarygodność wobec partnerów zewnętrznych, dla których niejednokrotnie stanowi podstawę oceny współpracy z gminą lub lokalizacji własnych działań na terenie gminy.

Celem programu jest jasne wskazanie kierunków, w jakich powinna zmierzać gmina, aby zapewnić stały, zrównoważony rozwój, a jednocześnie dbać, aby mieszkańcom konsekwentnie polepszać warunki życia. Koniecznym elementem strategii jest diagnoza społeczno-gospodarcza, ponieważ, aby określić dokąd zmierzamy, należy wiedzieć skąd przychodzimy. Realne i efektywne planowanie przyszłości jest przy tym możliwe jedynie, gdy opiera się na wartościach i opcjach uznanych przez społeczność lokalną, uwzględniając jej wewnętrzny potencjał i słabości. Wartość programu mierzona jest zatem poziomem dialogu społecznego pomiędzy władzą i obywatelami.

Potrzeba posiadania programu rozwoju przez gminę Jaświły wynika z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w której na mocy art. 4. 1. Zostało powiedziane, iż „*Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych*”. Stanowi podstawę korzystania przez gminę z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych zewnętrznych źródeł finansowania. Moment określania zapisów Programu wyznaczyło zaistnienie szczególnych szans w regionalnym i krajowym otoczeniu gminy, związanych z nowymi instrumentami integracji europejskiej – perspektywa 2014-2020. Rozstrzygnięcia zawarte w Programie mają na celu określenie listy najskuteczniejszych przedsięwzięć rozwojowych w tej perspektywie.

Dokument Programu Rozwoju Gminy Jaświły do roku 2020 obejmuje syntetyczną diagnozę wspólnoty lokalnej, bilans strategiczny w kategoriach mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (analizą SWOT), a także rozstrzygnięcia strategiczne. Na ostatnią ze wskazanych kategorii składają się: misja i wizja gminy oraz cele strategiczne i szczegółowe. Ponadto, konkretyzacja zaproponowanych zapisów strategicznych następuje poprzez określenie spójności Programu w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa podlaskiego oraz powiatu monieckiego (w perspektywie do 2020 roku). W dokumencie Programu zawarto również założenia dotyczące procesu jego wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji. Program Rozwoju Gminy Jaświły do roku 2020 jest efektem prac ekspertów z dziedziny prawa, ekonomii, ochrony środowiska i socjologii działających na rzecz e-Infolex spółka z o.o., przy ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Dokument uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach debaty publicznej, która odbywała się w formie konsultacji społecznych. Niniejsze spotkania odbyły się w ramach zebrań przeprowadzonych w dniach od 16 do 27 stycznia 2016 r.

Tabela 1. Harmonogram spotkań w sołectwach.

MIEJSCOWOŚĆ	DATA	GODZINA	MIEJSCE ZEBRANIA
Jaświły	16.01.2016	18.00	Sala konferencyjna Urzędu Gminy
Mikicin	22.01.2016	18.00	Klub Rolnika
Brzozowa	27.01.2016	18.00	Klub Rolnika

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Gminę w Jaświłach.

Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową.

W systemie zarządzania polityką rozwoju, Program pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu

dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i regionalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszego Programu, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych.

Program Rozwoju Gminy Jaświły do roku 2020 jest spójny z priorytetami i celami dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego, tj.:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),
- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,

Program Rozwoju Gminy Jaświły do roku 2020, kładzie nacisk na zrównoważony rozwój gminy (bazujący na zintegrowaniu polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej), prowadzący w efekcie do poprawy jakości życia mieszkańców i budowania jego trwałych podstaw ekonomicznych, przy poszanowaniu dla wartości środowiska przyrodniczego.

Zespół ekspercki e-INFOLEX Sp. z o.o.:

Dr Agnieszka Daniluk	Prezes e-INFOLEX Sp. z o.o., ekspert z zakresu prawa i postępowania administracyjnego
Dr Adam Wyszowski	ekspert z zakresu ekonomii
Dr Andrzej Nikitorowicz	ekspert z zakresu socjologii
Dr Tomasz Poskrobko	ekspert z zakresu środowiska przyrodniczego i infrastruktury

II. METODOLOGIA PRACY NAD PROGRAMEM

Dokument powstał z zastosowaniem metody ekspercko - społecznej, zapewniającej wysoką partycypację społeczeństwa w tworzeniu Programu Rozwoju Gminy oraz udział wszystkich zainteresowanych środowisk, stron i wysoką fachowość. Praca nad strategią odbyła się przy współudziale grona specjalistów, pracowników i partnerów Gminy Jaświły, bazując na ich doświadczeniu, wiedzy i opinii. Partycypacja społeczeństwa w tworzeniu wizji przyszłości gminy za sprawą konsultacji społecznych i badań ankietowych odegrała również ważną rolę. Wpływ społeczeństwa na życie gminy, poza uczestnictwem w formie aktu wyborczego, jest wartością nieocenioną. W procesie kreowania przyszłości gminy, tworzenia dokumentu strategicznego wszyscy mieszkańcy mieli możliwość aktywnego uczestnictwa i wyrażenia opinii na temat kierunków rozwoju gminy w skierowanej do nich ankiecie.

Projekt Programu został udostępniony w ramach konsultacji społecznych. Za pomocą tych konsultacji władze gminy przedstawiły mieszkańcom swoje zamierzenia mając na uwadze nawiązanie konstruktywnego dialogu przy współtworzeniu wspólnej rzeczywistości oraz zapewnienie głosu wszystkim zainteresowanym. Jest to swoiste odwołanie się do zasad społeczeństwa obywatelskiego.

Program Rozwoju Gminy Jaświły została przygotowana na podstawie wieloaspektowej diagnozy, która stanowi analizę stanu obecnego z uwzględnieniem najważniejszych dziedzin mających wpływ na jakość życia mieszkańców. Diagnoza dotyczy procesów i zjawisk, jakie miały miejsce w Gminie Jaświły do roku 2015 włącznie, przyjmując do analizy przedział minimum pięcioletni. Wybrane okresy badawcze wiążą się z dostępnością danych na czas pracy nad dokumentem, jak również w niektórych przypadkach okresami (wybranymi latami) dokonywania badań statystycznych przez Główny Urząd Statystyczny.

Przedstawione wyniki diagnozy w wyodrębnionych tematycznie rozdziałach wyrażają stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy, trendy rozwojowe, a także wskazują obszary, w których istnieje konieczność wprowadzenia działań mających na celu ich poprawę.

Diagnoza stanu gminy została przygotowana w oparciu o dane statystyczne pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, pracowników oraz partnerów Gminy Jaświły. Korzystano również z opublikowanych badań, analiz i raportów sytuacji społeczno – gospodarczej dla województwa i kraju.

W kolejnej części dokumentu, na podstawie diagnozy społeczno – gospodarczej, powstała analiza SWOT gminy: silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia. Analiza SWOT jest

więc syntezą najważniejszych wniosków wynikających z raportu stanu obecnego gminy, która uwypukliła atuty i mocne strony, ale również pozwoliła wskazać główne problemy do rozwiązania. Analiza SWOT stanowiła fundament do wypracowania celów strategicznych i operacyjnych, tworzących swoisty „scenariusz” działań koniecznych do podjęcia z wykorzystaniem obszarów prorozwojowych, z dużym potencjałem, a także naturalnych zasobów pozostających w dyspozycji gminy. Plany rozwojowe gminy opierające się na czterech filarach - obszarach kluczowych, tj. infrastruktura, kapitał ludzki, gospodarka i środowisko zostały wyartykułowane w formie kierunków działań, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia zamierzonego celu. „Scenariusz” ten będzie jednak podlegał ewolucji wraz z postępującymi w sposób ciągły zmianami w środowisku zarówno wewnętrznym jak i zewnętrznym gminy, dlatego niezwykle ważny jest systematyczny monitoring i w razie potrzeby również ewaluacja Programu. W części końcowej dokumentu zaproponowano sposób monitoringu i ewaluacji oraz wskazano przykładowe, rekomendowane mierniki wykonania zadań. Dokument ten bowiem powinien zmieniać się razem z otoczeniem, podlegać aktualizacji i korekcie, żyć i zmieniać się razem z gminą Jaświły dla której został stworzony.

III. DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY

3.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Jaświły jest gminą wiejską, położoną w centralnej części województwa podlaskiego, w powiecie monieckim, w odległości ok. 65 km na północ od Białegostoku. W latach 1975–1998 gmina położona była w województwie białostockim. Siedziba gminy to Jaświły.

W układzie administracyjnym gmina Jaświły graniczy z sześcioma jednostkami samorządu terytorialnymi: od północnego wschodu z gm. Suchowola, od wschodu z gminą Korycin, od południa z gminami Jasionówka i Mońki, od zachodu z gminą Goniądz i od północy z gminą Sztabin. Gmina Jaświły w granicach administracyjnych zajmuje obszar 175,41 km². Powierzchnia gminy Jaświły stanowi 12,69% powierzchni powiatu monieckiego i 0,87 % województwa podlaskiego. Dominującymi gruntami w gminie są użytki rolne, które zajmują ogółem 15081 ha, co stanowi 86,0% powierzchni gminy (w woj. podlaskim użytki rolne stanowią 59,7%, a w powiecie monieckim 57,2%). Gmina jest uboga w lasy, których powierzchnia wynosi zaledwie 7,8 % powierzchni gminy (w województwie podlaskim lasy stanowią 29,3% powierzchni, zaś w powiecie monieckim 20,5 %). Podstawową formą własności użytków rolnych jest gospodarka indywidualna, do której należy 98,7% areалу. Gmina Jaświły za wyjątkiem niewielkiego fragmentu północnej części obszaru (Kotlina Biebrzańska) położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej będącej jednostką fizyczno - geograficzną w randze mezoregionu obszaru województwa wchodzącej w skład makroregionu Niziny Północnopolaskiej.

Rzeźbę terenu gminy Jaświły kształtują dwie jednostki fizyczno - geograficzne: Kotlina Biebrzańska i Wysoczyzna Białostocka. Kotlina Biebrzańska obejmuje niewielki fragment północnej części obszaru gminy (ca 20 km²), który charakteryzuje się płaską zabagnioną i znacznie zmeliorowaną powierzchnią wyniesioną ca 109 - 110 m n.p.m. oraz przebiegiem koryta rzeki Biebrzy. Jest to obszar położony ca 10 m niżej od krawędzi tarasu plejstocénskiego (Wysoczyzny). Pozostała dominująca część obszaru gminy Jaświły położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej charakteryzującej się znacznym urozmaicheniem morfologicznym. Istotne znaczenie w układzie rzeźby terenu odgrywają moreny czołowe i pagóry kemowe.

Gminę Jaświły zamieszkuje 5278 osób (dane GUS na 21.01.2016 r.), rozproszonych w 25 miejscowościach. Należą do nich: Bagno, Bobrówka, Brzozowa, Brzozowa-Kolonia, Dolistowo Nowe, Dolistowo Stare, Dolistowo-Kolonia, Dzieciołowo, Gurbicze, Jadeszki, Jaświłki, Jaświły, Mikicin, Mikicin-Kolonia, Mociesze, Moniuszki, Radzie, Romejki, Rutkowskie Duże, Rutkowskie Małe, Starowola, Stożnowo, Szaciły, Szpakowo, Zabiele. Wschodnią granicę gminy Jaświły stanowi rzeka Brzozówka, jeden z największych dopływów Biebrzy. Przez południowo - wschodnią część gminy przepływa rzeka Nareśl, która toczy swe wody przez jezioro Zygmunta Augusta aż do Narwi. Północną część gminy zajmuje Dolina Biebrzy wraz z rozległymi obszarami bagiennymi. Obecnie na tych terenach istnieje od 1993 r. Biebrzański Park Narodowy.

Gmina Jaświły położona jest pomiędzy następującymi drogami:

Suwałki - Augustów - Białystok i drogą Białystok - Mońki - Grajewo - Ełk - Gołdap - do Obwodu Kaliningradzkiego należącego do Rosji.

Mężenin - Osowiec - Dolistowo Stare - Suchowola - Dąbrowa Białostocka - do Grodna znajdującego się na Białorusi i drogą Knyszyn - Korycin.

Rysunek 1. Lokalizacja miejscowości na tle Polski.

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 2. Lokalizacja miejscowości na tle województwa podlaskiego.

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 3. Powiat moniecki.

Historia

Obszary dzisiejszej gminy Jaświły w dobie tworzenia się zrębów struktur państwowych należały do Mazowsza i wraz z nim, prawdopodobnie przed 963 r., znalazły się w państwie polskim. Od X do I połowy XIV w. nie zachowały się jednak żadne prawne dokumenty pisane, nie odnotowano nazwy żadnej z istniejących tu osad. Był to obszar podległy kasztelanowi w Wiźnie. Chrystianizacji dokonano przed 1009 r. Za najdawniejszą wzmiankę źródłową dotyczącą tego terytorium uznać należy fakt prowadzenia tu w roku 1009 misji św. Brunona z Kwerfurtu¹.

W 1401 r. książęta mazowieccy odebrali z zastawu ziemię wiską, której wschodnia część według tych układów granicznych miała należeć do Litwy. Powiat goniądzki z częścią obecnej gminy Jaświły na razie pozostawał przy Mazowszu. Utrata powiatu goniądzkiego i rajgrodzkiego przez Mazowsze na rzecz Litwy miała miejsce między 1401 a 1409 r. Od początku XV w. na ziemiach między Biebrzą i Narwią nastąpiła prawdziwa eksplozja kolonizacyjna. Litewscy książęta zaczęli te tereny zasiedlać ludnością litewską i ruską, nie licząc się z dotychczasowym podłożem etnicznym tych ziem. Mimo tak intensywnej kolonizacji, ludność mazowiecka potrafiła asymilować element napływowy. Dlatego też pomimo intensywnej kolonizacji, nad górną Biebrzą i w północnej części Białostoczczyzny nie występuje mazurzenie - tak charakterystyczne dla ludności Mazur. Spośród powstałych w XV w. osad, za typowo litewskie uważa się Jadeszki, **Jaświły**, Radzie i Szaciły, za ruskie Mikicin, Bobrówkę i Moniuszki, natomiast Dolistowo zasiedliła ludność pochodzenia mazowieckiego.

Miejscowości obecnie wchodzące w skład gminy Jaświły zostały włączone do starostwa knyszyńskiego. Starostwo składało się z 15 wójtostw. Między innymi w skład wójtostwa jaświńskiego wchodziły wsie: Jaświły włók 60, Maciesze włók 30, Romejki włók 18, Jodeszki włók 8 i Gurbicze włók 4. W skład wójtostwa kalinowskiego wchodziły wsie: Kalinówka włók 50, Kropiwnica włók 50, Bagno włók 32 i Jowniki (vel Żawnówka) włók 9. W skład wójtostwa brzozowskiego wchodziły: Brzozowa włók 56, Bobrówka włók 52 i Olszanka włók 10. W skład wójtostwa zabielskiego wchodziły wsie: Zabiele włók 46, Nowosiółki włók 10 i Jaćwież włók 30.

¹ A. Studniarek, P. Borowik, *Jaświły. Z dziejów obszarów gminy w XIX i XX wieku*, Białystok – Jaświły 2011, s. 2.

O ludności zamieszkującej tereny obecnej gminy Jaświły dowiadujemy się z zapisów z roku 1561 mówiących o osocznikach, tj. ludności, która uczestniczyła w polowaniach. Dwie wsie wójtostwa jaświlskiego Jodeszki i Gurbicze dzierżył Jan Więclawowicz, a we wsi Romejki tego wójtostwa 2 włóki ziemi były określane jako strzeleckie. We wsi Zabiele 4 włóki ziemi określane były jako osockie.

7 kwietnia 1710 r. Król August II zatwierdził prawo współwłasności wójtostwa w Goniądzu i Jaświłach Kazimierzowi Kramkowskiemu łowczemu bydgoskiemu, regentowi grodzkiemu i Annie Pęskiej. Podczas trzeciego rozbioru Polski (1795 r.) pod panowanie pruskie przeszły części województw: mazowieckiego, płockiego, rawskiego, podlaskiego, krakowskiego, brzesko - litewskiego, trockiego oraz żmudzkiego. Dokonano nowego podziału administracyjnego ziem, w wyniku którego ziemie położone na północ od Wisły i Bugu nazywano Prusami Nowowschodnimi, dzieląc je na dwa departamenty (płocki i białostocki).

W 1807 r. po zwycięskiej wojnie Napoleona z Prusami, na mocy traktatów pokojowych francusko - pruskich i francusko - rosyjskich zawartych w lipcu 1807 r. w Tylży, z ziem polskich zaboru pruskiego utworzono Księstwo Warszawskie. Nie obejmowało ono jednak Gdańska (który stał się "wolnym miastem" zależnym od Francji) oraz obwodu białostockiego, który został odstąpiony Rosji. Granicą pomiędzy Księstwem, a Rosją była rzeka Biebrza co zdecydowało, że ziemie Gminy Jaświły znalazły się po stronie rosyjskiej i weszły w skład guberni grodzieńskiej (w jej skład wszedł dawny obwód białostocki, stanowiący w latach 1807 - 1842 odrębną jednostkę administracyjną).

Na kongresie wiedeńskim (1814 - 1815) utworzono z ziem byłego Księstwa Warszawskiego - Królestwo Polskie potocznie zwane "Kongresówką". W 1881 r. w Goniądzu mieścił się okręg administracyjny, czyli zarząd trzeciego stanu obejmujący gminy: Jaświły, Krypno i Przytulankę. Na kongresie wiedeńskim (1814 - 1815) utworzono z ziem byłego Księstwa Warszawskiego - Królestwo Polskie potocznie zwane "Kongresówką". W 1881 r. w Goniądzu mieścił się okręg administracyjny, czyli zarząd trzeciego stanu obejmujący gminy: Jaświły, Krypno i Przytulankę.

Na przełomie 1923 i 1924 r. głównie z parafii Dolistowo (wsie Gurbicze, Mociesze, Szaciły, Stożnowo, Jadeszki, Jaświłki, i Jaświły) i częściowo z parafii Goniądz (wsie Rutkowskie Duże, Rutkowskie Małe i Romejki) powstała parafia Jaświły. W wyniku pogorszenia się stosunków polsko-niemieckich, pod koniec lat trzydziestych zaistniała realna groźba wojny z Niemcami.

Od 26 września 1939 r. do czerwca 1941 r. tereny obecnej gminy Jaświły znajdowały się pod okupacją sowiecką. Od 22 czerwca 1941 r. oddziały 10 Armii Radzieckiej w oparciu o

Osowiecki Rejon Umocnień przez kilka dni stawiały opór nacierającym wojskom niemieckim, a później rozpoczęły odwrót w kierunku na Lidę, Słonim i Pińsk. Po trzech latach okupacji niemieckiej 10 sierpnia 1944 r. 49 i 50 Armie 2 Frontu Białoruskiego natarły na Goniądz i z rejonu Knyszyna na Osowiec. Do rana 14 sierpnia opór niemieckiego 6 Korpusu Armijnego został złamany. Tereny gminy Jaświły znalazły się na terytorium wyzwolonym spod okupacji niemieckiej. Po opanowaniu Osowca i Goniądza nastąpiła w tym rejonie stabilizacja frontu, trwająca do stycznia 1945 r.²

Jedną z najstarszych miejscowości w gminie jest Dolistowe Stare, dawniej zwane Targowiskiem. Według kronik historycznych, było to miejsce ścięcia przez pogan chrześcijańskiego misjonarza św. Brunona z Kwerfurtu, przybyłego tu by nawracać tutejsze plemiona Jaćwingów, Prusów i Bałtów. W czasach ekspansji krzyżackiej na te tereny, to w Dolistowie ponoć Zakon Krzyżacki wybudował twierdzę Meteburg, mającą strzec przeprawy na Biebrzy. Dolistowo Stare było bowiem osadą graniczną między Rusią i Prusami, położoną u ujścia rzeki Netty do Biebrzy. Dopiero budowa w XIX w. Kanału Augustowskiego przesunęła miejsce styku Biebrzy i Netty na wschód, do wsi Dębowo nad Biebrzą, gdzie wybudowano pierwszą służbę kanału³. Warto też nadmienić, że w latach 1945 - 1954 obecne tereny gminy Jaświły wchodziły w administracyjny obręb gminy Dolistowo.

3.2. DEMOGRAFIA

DEMOGRAFIA: LICZBA LUDNOŚCI, GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA I RUCH NATURALNY, PRZYROST NATURALNY, MAŁŻEŃSTWA, MIGRACJA LUDNOŚCI, STRUKTURA LUDNOŚCI ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ, WIEK.

WPROWADZENIE

Zarówno w skali lokalnej jak i krajowej dane demograficzne odgrywają istotną i podstawową rolę w planowaniu skutecznej polityki ludnościowej. Gmina to jej mieszkańcy więc niezbędnym jest poznanie procesów demograficznych wpływających choćby na liczbę miesz-

² http://jaswily.emiasta.pl/historia_miasta.php?kat=35&id=409; data dostępu: 29.01.2016 r.

³ <http://ltpl.eu/gmina/jaswily>; data dostępu: 29.01.2016 r.

kańców czy ich wiek. Dla całego kraju jak i poszczególnych jednostek terytorialnych zmiany demograficzne są jednym z najpoważniejszych wyzwań w najbliższych latach. Związane są one m.in. z wysokim poziomem migracji wewnętrznych i zewnętrznych, niskim przyrostem naturalnym, spadkiem dzietności i związanym z tym procesem starzenia się społeczeństwa. Dłuższy okres utrzymywania się niskiego współczynnika dzietności w połączeniu ze wzrostem średniej długości życia oraz fakt, że pokolenie wyżu demograficznego wchodzi w wiek emerytalny jest ogromnym problemem w odniesieniu do stabilności finansowej systemów emerytalnych oraz rynku pracy. W skali gminy zmiany ilościowe populacji wpływają na zmiany liczby podatników, jak również determinują popyt na usługi komunalne czy komercyjne. Żadna gmina nie może się rozwijać gdy liczba jej mieszkańców ulega szybkiemu zmniejszeniu.

Dane demograficzne:

Według stanu na koniec 2014 r. (najbardziej aktualne dane GUS), liczba ludności w Gminie Jaświły wyniosła 5154 osoby. Wśród wszystkich mieszkańców gminy było 2515 kobiet oraz 2639 mężczyzn. Widoczny jest stały i coroczny spadek liczby mieszkańców. W stosunku do roku 2010, przyjętego w analizach jako bazowy, wyniósł on 319 osób (6,2%). W tym samym okresie, w powiecie białostockim, ogółem liczba mieszkańców zwiększyła się. Przyczyną takiego stanu rzeczy są głównie ujemny przyrost naturalny i bardzo niekorzystne saldo migracji, czego analizy znajdują się poniższym opracowaniu.

Spadek liczby ludności w gminie Jaświły w ciągu ostatnich 5 lat jest widoczny w zmianach wskaźnika gęstości zaludnienia. W roku 2010 wynosił 31 osób na kilometr kwadratowy, a na koniec 2014 roku już 29 osób na kilometr kwadratowy.

Tabela 2. Liczba ludności gminy Jaświły z wyszczególnieniem płci.

LUDNOŚĆ	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2014	5154	2515	2639
2013	5224	2537	2687
2012	5327	2594	2733
2011	5423	2637	2786
2010	5473	2662	2811

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie na 100 mężczyzn przypada średnio 95 kobiet. Gmina pod tym względem jest dość specyficzna gdyż zarówno w skali powiatu jak i kraju mamy do czynienia z przewa-

gą liczby kobiet nad mężczyznami. Przyczyną maskulinizacji (przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet) gminy może być fakt, że kobiety dzisiaj częściej zmieniają miejsce zamieszkania, wyjeżdżają na studia i w poszukiwaniu pracy.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 62,26% i jest grupą dominującą. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 21,31%, a w wieku przedprodukcyjnym 16,43%. Liczba mieszkańców gminy Jaświły w ciągu ostatnich lat uległa ogólnemu zmniejszeniu we wszystkich ekonomicznych grupach wiekowych. Jednak udział procentowy mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym systematycznie i najszybciej maleje, a w wieku poprodukcyjnym systematycznie, choć powoli, rośnie. Narazie na stabilnym poziomie pozostaje procentowy udział osób w wieku produkcyjnym. Należy jednak pamiętać że stale zmniejszająca się liczba osób młodych (wiek przedprodukcyjny) to w przyszłości mniej osób na rynku pracy a tym samym mniej osób w wieku produkcyjnym w gminie. Jeżeli ten trend się nie zmieni to w przyszłości będzie wzrastał współczynnik obciążenia demograficznego tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie Jaświły ten współczynnik, jeżeli nie nastąpi zmiana trendów ludnościowych, będzie dosyć szybko wzrastał, co jest efektem starzenia się społeczności gminy. Sukcesywny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego odzwierciedla zmiany, jakie obserwujemy w danej jednostce terytorialnej oraz jakie będą nasilać się w przyszłości. Wzrost liczby osób starszych przypadających na osoby pracujące wynika z postępującego procesu starzenia się społeczeństwa. Może to w przyszłości wpłynąć na znaczne obciążenie budżetu gminy i zmniejszenie liczby płatników podatków.

Tabela 3. Podział mieszkańców gminy Jaświły ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe.

	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny

	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
2014	847	3209	1098
2013	889	3227	1108
2012	963	3224	1140
2011	1049	3234	1140
2010	1077	3243	1153

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Powyższe dane potwierdza analiza zmian jakie postępują w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców gminy Jaświły. Grupą w której najsilniej zaznaczyły się spadki jest młodzież gminy Jaświły. W grupie wiekowej 15-19 w ciągu ostatnich lat odnotowano spadek o 102 osoby co stanowi ponad 25%. Natomiast jedyne wzrosty są zauważalne wśród osób w wieku produkcyjnym. Jest to wynik wchodzenia na rynek pracy roczników ostatniego wyżu demograficznego, jednak w gminie Jaświły ten proces nie jest wyraźnie zauważalny ze względu na silnie ujemne saldo migracji wewnętrznych (które opisane zostało poniżej).

Tabela 4. Mieszkańcy gminy Jaświły ze względu na przynależność do grup wiekowych w latach 2011- 2014.

Wiek miesz- kańców gmi- ny	2014	2013	2012	2011	2010
0-4	221	237	231	254	247
5-9	231	237	238	249	247
10-14	257	258	286	303	346

Wiek miesz- kańców gmi- ny	2014	2013	2012	2011	2010
15-19	293	333	366	400	395
20-24	452	439	432	437	461
25-29	401	404	418	402	378
30-34	343	335	314	306	323
35-39	287	306	331	349	370
40-44	370	360	365	378	357

Wiek miesz- kańców gmi- ny	2014	2013	2012	2011	2010
45-49	358	360	368	362	380
50-54	371	372	363	359	359
55-59	332	323	325	328	300
60-64	272	294	297	303	302
65-69	202	206	227	233	255
70-74	186	189	193	205	226

Wiek miesz- kańców gmi- ny	2014	2013	2012	2011	2010
75-79	190	200	227	238	253
80-84	187	189	211	211	201
85 i więcej	148	155	135	133	126

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Głównymi determinantami liczby ludności są przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie. Wskaźnik ten jest niezbędnym narzędziem monitorowania procesów demograficznych wpływających na sytuację społeczno-ekonomiczną kraju oraz poszczególnych jednostek administracyjnych w jego ramach. Ich poznanie pozwala na zaplanowanie działań mających na celu dostosowanie polityki społecznej i rodzinnej do skutków zachodzących zmian i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom.

Wskaźnik przyrostu naturalnego obliczanego na 1 000 ludności w Gminie Jaświły jest silnie ujemny (-8,7), i znacznie odbiega zarówno do wskaźnika powiatowego, wojewódzkiego jak i krajowego. Oznacza to, iż przyrost naturalny nie wpływa dodatnio na kształtowanie się

liczby ludności w gminie, a ujemne wartości tego wskaźnika stymulują starzenie się społeczeństwa i zanikanie populacji. Należy zwrócić uwagę, że w ciągu ostatnich lat ten wskaźnik był na bardzo negatywnym poziomie, a ostatni rok analizy jest rekordowy pod tym względem - w gminie urodziło się 38 osób a zmarło aż 83.

Skala urodzeń i zgonów w Gminie Jaświły utrzymuje się w badanych latach 2010-2014 na wysokim i ujemnym poziomie. Najgorsze pod tym względem były lata 2012 i 2014 gdzie przyrost naturalny wyniósł odpowiednio -43 i -45, co spowodowało silne obniżenie się współczynnika przyrostu naturalnego. Najlepszym rokiem pod tym względem było rok 2011 gdzie na 57 urodzeń przypadło 75 zgonów, a współczynnik przyrostu naturalnego kształtował się na poziomie -3,3.

Tabela 5. Małżeństwa oraz ruch naturalny w gminie Jaświły.

	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Współczynnik przyrostu naturalnego
2014	16	38	83	-45	-8,7
2013	21	53	74	-21	-4,0

	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Współczynnik przyrostu naturalnego
2012	33	36	79	-43	-8,0
2011	23	57	75	-18	-3,3
2010	29	53	75	-22	-4,0

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Za ogólny i widoczny spadek liczby ludności gminy Jaświły odpowiada również ujemne saldo migracji wewnętrznej (w roku 2014 było to -34 osoby). Saldo migracji jest to różnica (ujemna lub dodatnia) pomiędzy napływem (imigracja) i odpływem (emigracja) ludności. Migracja jest ważnym elementem zmian demograficznych zachodzących na poziomie krajowym jak i lokalnym, może częściowo zrównoważyć skutki starzenia się społeczeństwa, ale równie dobrze może je pogłębić gdy ludność, zwłaszcza ludzie młodzi, opuszczają na stałe dany region. Współczynnik ma również wpływ na rozmiar zasobów siły roboczej co wpływa wymiennie na rozwój gospodarczy danego regionu.

W gminie Jaświły ten aspekt jest szczególnie ważny gdyż widoczny jest stały, na przestrzeni ostatnich lat, odpływ ludności z gminy. W przeciągu ostatnich pięciu lat nie odnotowano w gminie dodatniego salda migracji, a wręcz widoczne jest jego negatywne pogłębienie. Przyczyną takiego stanu rzeczy może być bliskość zarówno miasta powiatowego w postaci Moniek jak i miasta wojewódzkiego w postaci Białegostoku. Hipotezę taką popierają oficjalne dane GUS-u które sygnalizują, że problemem dla gminy są właśnie migracje wewnętrzne czyli krajowe a nie zagraniczne.

Tabela 6. Migracje w gminie Jaświły.

	Migracje wewnętrzne napływ	Migracje zagraniczne imigranci	Migracje wewnętrzne odpływ	Migracje zagraniczne emigracja	Saldo migracji wewnętrznej	Saldo migracji zewnętrznej
2014	30	0	64	0	-34	0
2013	34	0	67	4	-33	-4
2012	28	1	48	7	-20	-6

	Migracje wewnętrzne napływ	Migracje zagraniczne imigranci	Migracje wewnętrzne odpływ	Migracje zagraniczne emigracja	Saldo mi- gracji we- wnętrznej	Saldo mi- gracji ze- wnętrznej
2011	31	3	64	2	-33	1
2010	40	0	55	2	-15	-2

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Proces odpływu mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego potwierdzili sami mieszkańcy w przeprowadzonych badaniach ankietowych. W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **5.7 Jak oceniasz poziom migracji mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego? Jaka jest jej skala?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli oraz wykresu:

Tabela 7. Ocena poziomu migracji do miasta wojewódzkiego przez mieszkańców gminy Jaświły.

5.7 Jak oceniasz poziom migracji mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego? Jaka jest jej skala?

Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	2	2,67
2	3	4,00
3	15	20,00
4	44	58,67
5	11	14,67
Brak odpowiedzi	0	0.00

Ogółem	75	100%
--------	----	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Podsumowanie:

- populacja Gminy Jaświły, wynosząca na koniec 2014 roku 5154 mieszkańców, sukcesywnie i w szybkim tempie maleje, co jest rezultatem utrzymującego się od wielu lat ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Gmina ma bardzo negatywny współczynnik przyrostu naturalnego -8,6;
- Gmina położona jest w bliskiej odległości miasta powiatowego - Mońki, jak i miasta wojewódzkiego - Białystok, co najprawdopodobniej sprzyja odpływowi migrantów z gminy;
- prognozowane zmiany liczby oraz struktury ludności wskazują na systematyczny spadek liczby mieszkańców gminy Jaświły, w tym szczególnie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym;
- zmiany w strukturze ludności Gminy, polegające na wzroście udziału osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w ogóle populacji, wpisują się w ogólną tendencję starzenia się społeczeństwa, co będzie miało swoje skutki w obszarze polityki społecznej i edukacji;
- migracje, zmiana liczby i struktury ludności mogą w przyszłości stać się problemem m.in. dla finansów publicznych Gminy, tracącej dochody z podatków, a stojącej w obliczu nowych wyzwań demograficznych i gospodarczych.

3.3. OBSZAR SPOŁECZNY

Obszar społeczny obejmuje całokształt obiektywnych warunków, w których człowiek żyje oraz odczuwalną przez poszczególne osoby subiektywną jakość życia. Posiada on zatem charakter wieloaspektowy, obejmując zarówno ekonomiczne, jak i pozaekonomiczne elementy funkcjonowania danej społeczności. W ramach szeroko rozumianych warunków życia społecznego, w ujęciu pozaekonomicznym oraz z wyłączeniem zagadnień związanych ze środowiskiem naturalnym, poniższe opracowanie obejmuje obszary tematyczne, do których należą: aktywność obywatelska (organizacje pozarządowe i ich współpraca z władzami lokalnymi i uczestnictwo w wyborach samorządowych), służba zdrowia, opieka społeczna, oświata oraz bezpieczeństwo.

Organizacje pozarządowe

Podjęcie decyzji najbliższej obywateli należało do fundamentów budowania polityki unijnej od początku stosowania zasady subsydiarności (pomocniczości). W chwili obecnej, zgodnie z programowaniem przewidzianym do 2020 r. (w tym Program Europa dla Obywateli), duża waga przykładana jest do działań służących pobudzeniu inicjatyw obywatelskich. Szczególnie istotną kwestią jest podjęcie wysiłków w celu zaangażowania obywateli Unii w proces decyzyjny, zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym. Z tego punktu widzenia współpraca pomiędzy organami władzy centralnej i lokalnej, a organizacjami pozarządowymi jest wymogiem koniecznym.

W gminie Jaświły Zarządzeniem Nr 53/15 Wójta Gminy Jaświły z dnia 30 listopada 2015r. o przeprowadzeniu konsultacji projektu uchwały Rady Gminy Jaświły o uchwaleniu rocznego programu współpracy Gminy Jaświły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2016 rok zarządzono na podstawie § 3 Rozdziału 1 oraz § 1 ust. 1 pkt 2 załącznika do uchwały Nr XXXIV/167/10 Rady Gminy Jaswiły z dnia 29 czerwca 2010r. o określeniu zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych (Dz. Urz. Woj. Podl. nr 184, poz. 2289) przeprowadzenie konsultacji projektu uchwały Rady Gminy Jaświły o uchwaleniu rocznego programu współpracy Gminy Jaświły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2016 roku (stanowiącej załącznik do niniejszego zarządzenia). Czas trwania konsultacji zaplanowano na okres od 7 do 22 grudnia 2015 r. Ponadto ustalono, że uprawnione do

udziału w konsultacjach były organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, jeżeli ich działalność statutowa obejmuje dziedziny, których dotyczy projekt programu. Konsultacje społeczne były prowadzone w formie sondaży internetowych lub pism przesyłanych do Urzędu Gminy Jaświły. Po zakończeniu konsultacji przyjęto uchwałę Nr X/71/15 Rady Gminy Jaświły z dnia 30 grudnia 2015 r. o uchwaleniu rocznego programu współpracy Gminy Jaświły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2016 rok. Głównym celem programu jest budowanie partnerstwa pomiędzy Gminą Jaświły oraz organizacjami pozarządowymi oraz efektywne wykonywanie zadań publicznych w sferze zadań publicznych. Cel zasadniczy realizowany będzie poprzez następujące cele szczegółowe:

- 1) poprawa jakości komunikacji pomiędzy Gminą Jaświły, a organizacjami pozarządowymi;
- 2) zwiększenie znaczenia organizacji pozarządowych w tworzenia polityki społecznej w Gminie Jaświły;
- 3) rozwijanie i podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz zwiększenia aktywności społeczności lokalnej.

Ponadto przyjęto, że współpraca Gminy Jaświły będzie odbywać się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

Przedmiotem współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi jest realizacja zadań publicznych wymienionych w art. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234 poz. 1536 ze zm.). Przyjęto, że zadania priorytetowe w 2016 r. dotyczyły będą:

1. Pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej, wyrównanie szans tych rodzin i osób:
 - 1) rozwój usług i aktywności na rzecz mieszkańców w środowisku lokalnym, w tym szczególne zapewnienie usług socjalnych,
 - 2) zapewnienie możliwości funkcjonowania ośrodków wsparcia i świadczenie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla mieszkańców,
 - 3) aktywizację osób uzależnionych od pomocy społecznej.
2. Upowszechnienie kultury fizycznej i sportu poprzez:
 - 1) prowadzenie zajęć sportowych,
 - 2) organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych, turniejów, olimpiad oraz innych imprez o podobnym charakterze,

3) wspieranie udziału sportowych reprezentacji w imprezach i zawodach sportowych o zasięgu ponad gminnym.

3. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

1) rozwój zawodowy osób niepełnosprawnych poprzez między innymi szkolenia, treningi poradnictwo, doradztwo zawodowe, współpracę z pracownikami,

2) prowadzenie ośrodków wsparcia i rehabilitacji społecznej,

3) integracja osób niepełnosprawnych poprzez między innymi szkolenia, warsztaty, treningi wspierające niezależne funkcjonowanie,

4) poradnictwo dotyczące problemów i uprawnień osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin,

5) poprawa stanu fizycznego i psychicznego osób niepełnosprawnych między innymi poprzez warsztaty, spotkania terapeutyczne, działania profilaktyczne, usprawniające i rehabilitacyjne.

Współpraca gminy z podmiotami Rocznego programu oparta będzie na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Może ona przybierać formy finansowe i pozafinansowe. Współpraca finansowa polegała będzie na powierzanie wykonywania zadań publicznych, wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie ich realizacji oraz wspieranie wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji. Współpraca pozafinansowa odbywała się będzie przede wszystkim w zakresie organizacyjnym oraz informacyjnym, m.in. poprzez udostępnianie organizacjom pozarządowym pomieszczeń i merytorycznego wspierania w postaci szkoleń, konferencji i konsultacji.

Finansowanie zadań publicznych zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym odbywać się będzie w ramach budżetu gminy na rok 2016. Po upływie terminu realizacji Rocznego programu zostanie on poddany ocenie na sesji rady gminy, poprzez przedstawienie przez Wójta Jaświł w terminie do 30 kwietnia 2017 r. sprawozdania z jego realizacji.

Tabela 8. Fundacje i stowarzyszenia działające na terenie gminy Jaświły.

Lp.	NGO	Dane organizacji
1	KÓŁKO ROLNICZE W JAŚWIŁACH	Jaświły 18 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-08-24 Rejestry: KRS: 0000038779 REGON: 45109474700000
2	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W	Bobrówka 49

	BOBRÓWCE	19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-10-10 Rejestry: KRS: 0000051466 REGON: 45108447600000
3	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W BRZOSZOWEJ	Brzozowa 42 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-10-19 Rejestry: KRS: 0000052402 REGON: 45108446000000
4	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W MOCIESZACH	Mociesze 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-10-18 Rejestry: KRS: 0000052852 REGON: 45108450700000
5	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W SZPAKOWIE	Szpakowo 10 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-10-18 Rejestry: KRS: 0000053138 REGON: 45108452000000
6	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W ZABIELU	Zabiele 36 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-10-18 Rejestry: KRS: 0000053173 REGON: 45108448200000
7	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W MIKICINIE	Mikicin 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-10-18 Rejestry: KRS: 0000053994 REGON: 45108453600000
8	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W DZIĘCIOŁOWIE	Dzięciołowo 16-150 Jaświły Woj. podlaskie

		Powiat moniecki Data powstania: 2001-11-27 Rejestry: KRS: 0000053995 REGON: 45108454200000
9	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W DOLISTOWIE	Stare Dolistowo 110 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-11-27 Rejestry: KRS: 0000060185 REGON: 45108451300000
10	KÓŁKO ROLNICZE W BRZozowej	Brzozowa 46 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2002-01-04 Rejestry: KRS: 0000073873 REGON: 5109460600000
11	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W JAŚWILACH	Jaświły 7 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2001-12-21 Rejestry: KRS: 0000075889 REGON: 45108449900000
12	PODLASKIE STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW WĘDLIN WĘDZONYCH METODĄ TRADYCYJNĄ "PODLASKIE SMAKI"	Szpakowo 57 19-124 Jaświły Woj. podlaskie Powiat moniecki Data powstania: 2015-02-25 Rejestry: KRS: 0000545580 REGON: 36087830100000

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t>; data dostępu 1.02.2016 r.

Większość organizacji pozarządowych, funkcjonujących na terenie Jaświły stanowią Ochotnicze Straże Pożarne (aż 9 z 12). Ich zasadniczą rolą jest przede wszystkim:

- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami.
- udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.
- informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz

sposobach ochrony przed nimi.

- rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.
- wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej.
- działania na rzecz ochrony środowiska.

Ponadto na terenie gminy Jaświły funkcjonują dwa kółka rolnicze.

Uczestnictwo w wyborach

Wpływ społeczeństwa na rozwój polityki jest wartością podnoszoną do rangi priorytetów zarówno na poziomie wytycznych krajowych jak i unijnych programów ukierunkowanych na aktywizację obywateli. Jednym z pozytywnych przejawów aktywności obywatelskiej jest stopień partycypacji w wyborach. Z punktu widzenia funkcjonowania i ewolucji gminy pierwszorzędą rolę, w następczym procesie kreowania przyszłości gminy, odgrywają wybory samorządowe. Udział w nich jest zasadniczą formą partycypacji w życiu społeczności lokalnej. Kandydaci są zazwyczaj znani wyborcom, wywodzą się bowiem z ich najbliższego otoczenia.

W przeprowadzonych 21 listopada 2010 r. wyborach samorządowych (I tura) frekwencja wyborcza w skali kraju wyniosła 47,32%. II tura (ponowne głosowanie w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast) odbyło się 5 i 19 grudnia 2010 r.

Biorąc pod uwagę ten punkt odniesienia, jak również ogólną frekwencję wyborczą w I turze, na terenie województwa podlaskiego oraz powiatu monieckiego, należy raczej negatywnie ocenić zaangażowanie mieszkańców gminy Jaświły w proces wyboru władz lokalnych. Frekwencja uzyskana w gminie Jaświły oraz wynik głosowania pozwoliły na rozstrzygnięcie wyborów samorządowych w I turze. Zgodnie z danymi Państwowej Komisji Wyborczej frekwencja w gminie Jaświły była o 8,74% niższa aniżeli wynik uzyskany na poziomie województwa i o 10,83% niższa niż frekwencja uzyskana na poziomie powiatu. Co warto podkreślić, w walce o fotel wójta w gminie Jaświły nie było konkurencji gdyż o stanowisko to ubiegał się tylko jeden kandydat. Poniżej przedstawione zostało zestawienie szczegółowych danych dotyczących wyborów samorządowych, w ujęciu regionalnym

Tabela 9. Wybory samorządowe przeprowadzone 21 listopada 2010 r.

FREKWENCJA W WOJEWÓDZTWACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
podlaskie	962 214	461 143	877	877	47,93%
PODLASKIE - FREKWENCJA W POWIATACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
moniecki	35 201	17 606	31	31	50,02%
MONIECKI - FREKWENCJA W GMINACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
Jaświły	4 500	1020	4	4	39,19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z oficjalnej strony internetowej Państwowej Komisji Wyborczej, <http://wybory2010.pkw.gov.pl/geo/pl/200000/200800.html>; data dostępu: 02.02.2016 r.

Kolejne wybory samorządowe odbyły się 16 listopada 2014 r. (I tura) oraz 30 listopada 2014 r. (II tura). Zgodnie z Obwieszczeniem Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 listopada 2014 r. o zbiorczych wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze kraju ogólna frekwencja wyborcza wyniosła w I turze 47,4%. II tura wyborów wykazała niższy wskaźnik frekwencji osiągając wynik 39,97 % (Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 grudnia 2014 r. uzupełniające obwieszczenie z dnia 23 listopada 2014 r. o zbiorczych wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów

miast na obszarze kraju). W tych wyborach samorządowych w gminie Jaświły nie było konieczne przeprowadzenie II tury. Podobnie jak cztery lata wcześniej, o stanowisko wójta ubiegał się tylko jeden kandydat. Stopień uczestnictwa w wyborach lokalnych także tym razem wykazał niskie zaangażowanie obywateli w proces wyboru władz lokalnych, frekwencja była o 5,23 % niższa niż w poprzednich wyborach samorządowych. Należy zauważyć, że wynik ten był niższy o 7,39% w stosunku do frekwencji uzyskanej 16 listopada 2014 r. w województwie podlaskim i o 8,9 % w powiecie monieckim. Jednocześnie na podkreślenie zasługuje fakt, iż gmina Jaświły, w skali całego powiatu monieckiego uzyskała najniższą frekwencję wśród wszystkich siedmiu gmin tego powiatu, tracąc aż 19,44% do gminy o najwyższej frekwencji (gminy Jasionówka).

Poniżej przedstawione zostało zestawienie szczegółowych danych dotyczących wyborów samorządowych w I turze, w ujęciu regionalnym zgodnie ze stanem podawanym przez Państwową Komisję Wyborczą na godz. 17.30.

Tabela 10. Wybory samorządowe przeprowadzone 16 listopada 2014 r. (I tura).

FREKWENCJA W WOJEWÓDZTWACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
podlaskie	956 768	395 608	911	911	41,35%
PODLASKIE - FREKWENCJA W POWIATACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart wydanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
moniecki	34 762	14 900	29	29	42,86%
MONIECKI - FREKWENCJA W GMINACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja

Jaświły	4 343	1 475	3	3	33,96%
---------	-------	-------	---	---	--------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z oficjalnej strony internetowej Państwowej Komisji Wyborczej,
http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/frekwencja/powiaty/view/2008/16-17_30; data dostępu:
02.02.2016 r.

Służba zdrowia

Niewątpliwą rolę w codziennym życiu ludzi odgrywa służba zdrowia. Dostęp do niej jest pewnym wyznacznikiem rozwoju danego regionu i zapewnia mieszkańcom znacznie lepszy komfort życia.

Na terenie gminy Jaświły największym zakładem świadczącym usługi medyczne jest Gminny Ośrodek Zdrowia. Przychodnia ta mieści się pod adresem Jaświły 13, telefon: 668-877-579. Podstawowym celem Gminnego Ośrodka Zdrowia w Jaświłach jest:

- udzielanie ambulatoryjnych świadczeń zapobiegawczo - leczniczych w rodzaju podstawowej opieki zdrowotnej służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia,
- propagowanie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia,
- udzielanie świadczeń i objęcie opieką kobiety ciężarnej, położnicy i noworodka.

Ośrodek zapewnia dostępność do świadczeń Podstawowej Opieki. Rejestracja pacjentów odbywa się w formie osobistej, telefonicznie oraz przez osoby trzecie. Zespół terapeutyczny Gminnego Ośrodka Zdrowia w Jaświłach tworzą lekarze, pielęgniarki, położne i rejestratorki.

Świadczenia zdrowotne udzielane są w:

- gabinetach lekarskich poradni ogólnej;
- poradni dla dzieci;
- gabinecie pielęgniarki środowiskowo – rodzinnej;
- gabinecie położnej środowiskowo – rodzinnej;
- gabinecie zabiegowym pielęgniarki POZ.

Świadczenia gwarantowane przez lekarza POZ obejmują:

- poradę lekarską udzielaną w warunkach ambulatoryjnych;
- poradę lekarską udzielaną w domu świadczeniobiorcy, w przypadkach uzasadnionych jego stanem zdrowia;
- świadczenia w ramach profilaktyki chorób układu krążenia;
- poradę patronażową;
- świadczenia medycznej diagnostyki laboratoryjnej, diagnostyki obrazowej i nie obrazowej;
- badania bilansowe, w tym badanie przesiewowe;
- szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

Świadczenia pielęgniarki POZ obejmują:

- wizytę realizowaną w warunkach ambulatoryjnych;
- wizytę realizowaną w domu świadczeniobiorcy;
- wizytę patronażową;
- testy przesiewowe mające na celu monitorowanie rozwoju dziecka oraz wykrywanie odchyleń od normy rozwojowej;
- świadczenia lecznicze realizowane są na podstawie zlecenia lekarskiego są udzielane zgodnie z terminami określonymi w treści zlecenia lub skierowania;
- świadczenia realizowane w domu świadczeniobiorcy odbywają się zgodnie z ustalonym dla świadczeniobiorcy indywidualnym planem opieki.

Świadczenia położnej POZ obejmują:

- wizytę realizowaną w warunkach ambulatoryjnych;
- wizytę realizowaną w domu świadczeniobiorcy;
- wizytę patronażową;
- wizytę profilaktyczną;

- świadczenia lecznicze realizowane są na podstawie zlecenia lekarskiego są udzielane zgodnie z terminami określonymi w treści zlecenia lub skierowania⁴.

Obok wymienionego powyżej Gminnego Ośrodka Zdrowia, na terenie gminy Jaświły funkcjonuje także Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Ośrodek Zdrowia" Irena Berner s.c., mieszczący się w Dolistowie Starym 142A (dane kontaktowe: tel.85 71 61 678, email nzo_z_dolistowo@wp.pl). W ramach NZOZ funkcjonują:

- 1) Poradnia (gabinet) lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, która oferuje:
 - Leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - Medycyna rodzinna;
 - Badania kierowców;
 - Pozostałe usługi w zakresie zdrowia publicznego.
- 2) Poradnia (gabinet) pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej, która oferuje:
 - Usługi pielęgnacyjne - Pielęgniarstwo rodzinne;
 - Leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - Pielęgniarstwo rodzinne.
- 3) Gabinet diagnostyczno-zabiegowy, który oferuje:
 - Leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - Medycyna rodzinna
 - Szczepienia - Pielęgniarstwo rodzinne
 - Leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - Pielęgniarstwo rodzinne.
- 4) Punkt pobrań materiałów do badań, który oferuje:
 - Pozostałe usługi pomocnicze - Pielęgniarstwo rodzinne.
- 5) Gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, który oferuje:
 - Medycyna szkolna - Pielęgniarstwo środowiska nauczania i wychowania⁵.

Usługi dentystyczne na terenie gminy Jaświły świadczone są w Prywatnym Gabinecie Stomatologicznym Andrzeja Sadkowskiego (Jaświły 13, tel.: 0857168019). Ponadto na terenie gminy funkcjonuje jeden punkt apteczny – „Aspirynka”, pod adresem Jaświły 12 i jedna apteka w Dolistowie Starym przy Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej "Ośrodek Zdrowia" Irena Berner s.c., mieszczącym się w Dolistowie Starym 142A.

Mieszkańcy gminy Jaświły w większości ocenili dostęp do placówek ochrony zdrowia jako przeciętny. W badaniu zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **5.1 Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog)?** Rozkład uzyskanych odpowiedzi zaprezentowany jest poniżej w postaci tabeli:

⁴ <http://www.spzoz.monki.pl/index.php/poz/goz-jaswily>; data dostępu 02.02.2016 r.

⁵ <http://polki.pl/niepubliczny-zaklad-opieki-zdrowotnej-osrodek-zdrowia-irena-berner-s-c,we-dwoje-ogolnopolska-baza-zoz-zaklad,45645.html>; data dostępu: 02.02.2016 r.

Tabela 11. Ocena dostępności do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog).

5.1 Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog)?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	7	9
2	22	30
3	28	37
4	13	18
5	4	5
Brak odpowiedzi	1	1
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Opieka społeczna

Podstawowe zadania z zakresu opieki społecznej realizowane są w gminie Jaświły przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaświłach. Gminna jednostka organizacyjna zajmuje się w szczególności:

- przyznawaniem i wypłacaniem przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracą socjalną,
- prowadzeniem i rozwojem niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizą i oceną zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacją zadań wynikających z rozpoznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniem nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W ramach swojej działalności Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej zlecone gminie oraz zadania własne gminy, określone w ustawie z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593).

Tabela 12. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej oraz wskaźnik deprywacji lokalnej w latach 2007- 2015 w Gminie Jaświły.

	Liczba rodzin korzystających z pomocy	Liczba osób w rodzinie	Wskaźnik deprywacji	Ilość wszystkich mieszkańców gminy
2007	277	1404	240,29	5843
2008	275	1229	211,17	5820
2009	271	1217	212,24	5734
2010	269	1189	210,29	5654
2011	257	1159	206,23	5620
2012	237	1042	187,61	5554
2013	205	953	174,38	5465
2014	205	953	175,77	5422
2015	231	957	179,75	5324

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Generalnie liczba rodzin korzystających ze świadczeń GOPS w Jaświłach spadła na przestrzeni lat 2007-2015 (spadek o 46 rodzin). Tendencja zniżkowa trwała w latach 2007-2014. Natomiast w roku 2015, względem roku wcześniejszego, znów wzrosła ilość rodzin korzystających z pomocy GOPS.

Tabela 13. Powody przyznania pomocy społecznej (w 2015r.).

Powody	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	106	441
Bezdomność	1	1
Bezrobocie	32	142
Niepelnosprawność	23	65
Długotrwała lub ciężka	15	48

choroba		
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	28	142
- w tym rodziny wielodzietne	20	134
- w tym rodziny niepełne	4	17
Alkoholizm	27	132
Zdarzenie losowe	1	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	40	213

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Najczęstszym powodem przyznawania pomocy w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Jaświłach w 2015 roku było ubóstwo. Wśród innych, często powtarzających się powodów należy wymienić bezrobocie czy potrzeby ochrony macierzyństwa. Tylko raz przyznano pomoc z powodu bezdomności, podobnie jak w przypadku zdarzenia losowego.

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy pytanie **5.5 Jaka jest skala występowania w gminie biedy?** Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 14. Ocena skali występowania w gminie biedy.

5.5 Jak jest skala występowania w gminie biedy?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	6	8
2	15	20
3	43	57,33
4	11	14,67
5	0	0
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

W ramach swojej działalności GOPS w Jaświłach realizował projekt pt. LEPSZE JUTRO w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez Ośrodki Pomocy Społecznej, Nr umowy POKL.07.01.01-20-071/11-03

Projekt realizowany był od 2014-04-01 do 2014-09-30

Całkowita wartość projektu: 231 229,29 zł

Kwota dofinansowania: 204 196,80 zł

Liczba osób, które zakończyły udział w projekcie: 42, w tym:

28 kobiet, 14 mężczyzn - wszystkie osoby z terenów wiejskich.

Program zakładał zaktywizowanie osób zamieszkujących na terenie Gminy Jaświły, korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, będących w wieku aktywności zawodowej poprzez zastosowanie aktywnej integracji i pracy socjalnej.

Oświata

W roku szkolnym 2015/2016, podobnie jak w latach wcześniejszych realizowanych jest wiele zadań wynikających z ustawowych obowiązków jednostki samorządu terytorialnego na rzecz gminy i szkół. Najważniejszym zrealizowanym zadaniem było zabezpieczenie wszystkim placówkom edukacyjnym środków finansowych na prowadzenie działalności, w tym na wynagrodzenia pracowników czy eksploatację budynków.

W gminie Jaświły w kwestii oświaty w ostatnich latach obserwować można tendencję wspólną dla całego kraju. Z jednej strony był to niż demograficzny dzieci w wieku szkolnym, z drugiej strony likwidacja małych, nierentownych szkół i powstawanie dużych Zespołów Szkół. Warto zauważyć, że jeszcze w roku szkolnym 2003/2004 na terenie gminy Jaświły funkcjonowały 4 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum. Oprócz wymienionych szkół

publicznych istniała także na terenie gminy działała także prywatna szkoła publiczna – Szkoła Podstawowa w Brzozowej.

Szkoły łącznie kształciły 2004 w roku 857 uczniów, z czego:

- 56 uczniów uczęszczało do Szkoły Podstawowej w Zabieli;
- 71 uczniów uczęszczało do Szkoły Podstawowej w Mikicinie;
- 105 uczniów uczęszczało do Szkoły Podstawowej w Dolistowie Starym I;
- 337 uczniów uczęszczało do Szkoły Podstawowej w Jaświłach;
- 10 uczniów uczęszczało do Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Brzozowej;
- 278 uczniów uczęszczało do Gimnazjum w Jaświłach.

W roku szkolnym 2003/2004 niektóre dzieci uczęszczające do Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Jaświłach dojeżdżały do szkół autobusem szkolnym (było to 519 uczniów). Osobom tym zapewniano także możliwość korzystania ze świetlicy. Procent uczniów korzystających ze świetlicy w stosunku do liczby uczniów ogółem wynosił 84⁶.

Obecnie na terenie gminy Jaświły funkcjonują dwie szkoły: Zespół Szkół w Jaświłach, (na który składa się Gimnazjum oraz Szkoła Podstawowa) i Szkoła Podstawowa w Dolistowie. Poniższe zestawienie obrazuje szkoły oraz przedszkola i Kluby Przedszkolaka funkcjonujące na terenie gminy Jaświły w latach 2006 – 2016 wraz z liczbą uczniów do nich uczęszczających.

⁶ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaświły*, Tekst jednolity – załącznik 2 do Uchwały Nr XV/69/08 Rady Gminy Jaświły z dnia 27 czerwca 2008 r., Załącznik 3 do uchwały Nr XII/77/00 Rady Gminy Jaświły z dnia 30 marca 2000 r.

Tabela 15. Szkoły oraz przedszkola i Kluby Przedszkolaka funkcjonujące na terenie gminy Jaświły w latach 2006 – 2016 wraz z liczbą uczniów.

	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Liczba Szkół Podstawowych	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Ilość uczniów w Szkołach Podstawowych	425	393	359	333	297	280	265	244	265	260
Liczba Gimnazjów	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Liczba uczniów w Gimnazjach.	261	249	248	238	235	208	179	157	142	136
Liczba uczniów w Gim. na 1 komp. z dostępem do Internetu	10,44	9,58	10,78	10,35	10,22	5,94	5,11	brak danych	brak danych	brak danych
Ilość dzieci dowożonych do szkół	473	420	502	473	455	395	392	365	338	333
Ilość przedszkoli	4 oddziały „0” przy SP	4 oddziały „0” przy SP	4 oddziały „0” przy SP i jeden Klub Przedszk.	3 oddziały „0” przy SP i dwa Kluby Przedszk.	3 oddziały „0” przy SP i dwa Kluby Przedszk.	3 oddział „0” przy SP i trzy Kluby Przedszk.	3 oddział „0” przy SP i trzy Kluby Przedszk.	3 oddział „0” przy SP i trzy Kluby Przedszk.	3 oddział „0” przy SP i trzy Kluby Przedszk.	3 oddział „0” przy SP i trzy Kluby Przedszk.
Liczba dzieci w wieku 3-6 lat w przedszkolach.	56	43	72	71	87	121	104	119	109	97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Gminy w Jaświłach.

W bieżącym roku szkolnym 2015/2016 do Szkół Podstawowych na terenie gminy Jaświły uczęszcza 260 uczniów, co oznacza spadek o 165 uczniów względem roku szkolnego 2006/2007. W tym samym czasie liczba gimnazjalistów w gminie Jaświły zmniejszyła się prawie o połowę – z 261 do 136. Taki spadek liczby uczniów był jednym z powodów likwidacji Szkoły Podstawowej w Mikicinie w 2009 roku⁷. Zarówno w przypadku Szkół Podstawowych jak i Gimnazjum na terenie gminy Jaświły, wciąż panuje malejąca tendencja w liczbie uczniów. Nieco inny trend można za to obserwować w przypadku dzieci w wieku przedszkolnym. Od roku 2008 notowany jest przeważnie wzrost liczby przedszkolaków, zaś w roku 2011 był to wzrost o aż 34 dzieci (z 87 na 121). Na przestrzeni lat 2006 – 2016 zmienił się także system opieki nad najmłodszymi w przedszkolach. W 2008 roku na terenie gminy Jaświły, obok funkcjonujących czterech oddziałów tak zwanej „zerówki” przy Szkołach Podstawowych powstał pierwszy Klub Przedszkolaka. Do dnia dzisiejszego na terenie gminy Jaświły funkcjonują 3 „zerówki” i trzy Kluby Przedszkolaka. Obecnie liczba najmłodszych dzieci spada, ale nie jest to tak znaczący spadek jak w przypadku młodzieży szkolnej. We wrześniu 2015 r. do „zerówek” poszło 97 dzieci.

Istotną rolę w procesie kształcenia na terenie gminy Jaświły pełni też Szkoła Podstawowa w Dolistowie, która znajduje się w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego, nad rzeką Biebrzą. Jest to teren agroturystyczny ze względu na walory przyrodnicze i malownicze położenie. Uczniowie uczęszczają tu z: Dolistowa Nowego, Dolistowa Starego, Radzi i Zabiela. Obiekt szkolny składa się z parteru i dwóch pięter. Na parterze znajdują się sale lekcyjne kl. I- III, sala dla przedszkolaków, dwie szatnie, trzy łazienki. Na pierwszym piętrze uczą się uczniowie kl. IV- VI. Są tam pracownie : polonistyczna, przyrodnicza, komputerowa z dostępem do Internetu, matematyczna, gabinet dyrektora, pokój nauczycielski, pomieszczenie z kserokopiarką, stołówkę umożliwiającą uczniom korzystanie z ciepłych posiłków, świetlica, łazienka. Na drugim piętrze jest biblioteka, oddział przedszkolny i łazienka. Budynek szkolny ma dobudowane jedno skrzydło, w którym mieści piękna sala gimnastyczna, szatnie dla dziewcząt i chłopców, łazienka⁸.

W ocenie mieszkańców gminy Jaświły, liczba obiektów oświatowych w gminie utrzymuje się na poziomie dobrym i bardzo dobrym. Uważa tak prawie trzy czwarte

⁷ W 2010 roku budynek po szkole podstawowej w Mikicinie poddano rozbudowie i adaptacji na pomieszczenie Świetlicy Wiejskiej wraz z zagospodarowaniem placu; Ponadto wyposażono świetlicę wiejską w zestawy komputerowe, monitory i urządzenie wielofunkcyjne. Wartość inwestycji zakończonej 30 września 2011 roku opiewała na kwotę 222938,53 zł, z czego 127121,00 pochodziło z zewnętrznych dotacji.

⁸ Witryna internetowa Szkoły Podstawowej w Dolistowie: <http://dolistowo.jaswily.pl/dolistowo/nas.html>; data dostępu: 02.02.2016 r.

respondentów. Osoby uczestniczące w konsultacjach społecznych bardzo wysoko oceniły również ofertę edukacyjną oraz poziom edukacji w gminie.

W badaniu zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.1 Jak oceniasz liczbę obiektów oświatowych w gminie (przedszkola, szkoły)? Czy ich liczba jest wystarczająca?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi zaprezentowany jest poniżej w postaci tabeli oraz wykresu:

Tabela 16. Ocena liczby obiektów oświatowych w gminie Jaświły (przedszkola, szkoły).

1.1 Jak oceniasz liczbę obiektów oświatowych w gminie (przedszkola, szkoły)? Czy ich liczba jest wystarczająca?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	0	0
2	6	8
3	13	17,33
4	17	22,67
5	39	52,00
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

W badaniu respondentom z gminy zadano pytanie **1.2 Jak oceniasz ofertę edukacyjną szkół prowadzonych przez gminę? Czy jest wystarczająca?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Tabela 17. Ocena oferty edukacyjnej szkół prowadzonych przez gminę Jaświły.

1.2 Jak oceniasz ofertę edukacyjną szkół prowadzonych przez gminę? Czy jest wystarczająca?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	0	0
2	4	5,33

3	10	13,33
4	33	44
5	28	37,33
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.3 Jak oceniasz poziom edukacji w gminie (jakość kształcenia, dostępność zajęć dodatkowych dla uczniów, zajęcia wyrównawcze)?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli oraz wykresu:

Tabela 18. Ocena poziomu edukacji w gminie Jaświły.

1.3 Jak oceniasz poziom edukacji w gminie (Jakość kształcenia, dostępność zajęć dodatkowych dla uczniów, zajęcia wyrównawcze)?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	0	0
2	2	2,67
3	13	17,33
4	32	42,67
5	27	36
Brak odpowiedzi	1	1,33
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Naturalną konsekwencją funkcjonowania na terenie całej gminy Jaświły tylko jednego Gimnazjum i dwóch Szkół Podstawowych jest potrzeba zapewnienia uczniom dowożenia do szkół. Obecnie dowożonych jest 338 uczniów.

Zdecydowanie pozytywnym aspektem jest bez wątpienia stale rosnąca dostępność do komputerów z Internetem w szkołach. W roku szkolnym 2006/2007 na jeden komputer z dostępem do sieci przypadało w gminie Jaświły ponad 10 uczniów. Natomiast w 2012 roku liczba ta spadła do 5 uczniów. Pomimo iż w szkołach przybywa komputerów z dostępem do Internetu, mieszkańcy Gminy Jaświły raczej przeciętnie oceniają dostęp do Internetu w swojej miejscowości. Z poniższej tabeli, ilustrującej rozkład odpowiedzi na pytanie 3.4 *Jak oceniasz dostęp do Internetu w Twojej miejscowości?* wynika, że co czwarty badany ocenił go jako przeciętny, zaś dobrze i bardzo dobrze 40% ankietowanych.

Tabela 19. Ocena poziomu dostępu do Internetu w gminie Jaświły.

3.4 Jak oceniasz dostęp do Internetu w Twojej miejscowości?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	14	19
2	11	15
3	19	25
4	21	28
5	9	12
Brak odpowiedzi	1	1
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Wśród innych skutków zmniejszania się liczby uczniów można też wymienić konieczność redukcji liczby etatów nauczycieli. Tendencję taką można obserwować na przykładzie Zespołu Szkół w Jaświłach. Odwrotnie za to jest w Szkole Podstawowej w Dolistowie – tam liczba nauczycieli w okresie 2006-2016 wzrosła, co pokazuje poniższe zestawienie.

Tabela 20. Nauczyciele pracujący w placówkach edukacyjnych na terenie Gminy Jaświły w latach 2006-2016.

Ilość zatrudnionych we wszystkich placówkach	2006/2007		2008/2009		2011/2012		2014/2015		2015/2016	
	osób	etat	osób	etat	osób	etat	osób	etat	osób	etat
	60		67	58,9	55	51,05	55	48,71	55	49,87

ZS Jaświły	42	44 41,48	39 38,12	38 36,79	37 35,66
stażystów	6	4 3,15	1 1	1 1	-
kontraktowych	6	13 12,39	9 9	2 0,94	1 1
mianowanych	12	6 5,75	7 6,12	13 12,85	13 12,22
dplomowanych	18	21 20,19	22 22	22 22	23 22,44
SP Dolistowo	11	11 8,83	13 9,93	14 8,92	14 10,21
stażystów	1	1 1	1 0,20	2 0,39	1 1
kontraktowych	1	2 0,72	2 1,89	1 0,61	1 0,61
mianowanych	5	1 1	2 1,50	3 1,59	3 1,38
dplomowanych	4	7 6,11	8 6,34	8 6,33	9 7,22
SP Mikicin	7	10 6,59	Szkoła zlikwidowana w 2009 roku.		
stażystów	-	-			
kontraktowych	1	2 1			
mianowanych	6	8 5,59			
dplomowanych	-	1 1			
Kluby Przedsz.	-	1 1	3 3	3 3	4 4
stażystów	-	1 1	2 2	2 2	1 1
kontraktowych	-	-	-	-	2 2
mianowanych	-	-	1 1	1 1	1 1
dplomowanych	-	-		-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Gminy w Jaświłach.

Obecnie na terenie gminy Jaświły zatrudnionych jest pięćdziesięciu pięciu nauczycieli. W roku 2006 było ich 60. W Zespole Szkół w Jaświłach pracuje 37 nauczycieli, (o pięciu mniej niż 10 lat wcześniej), zaś w Szkole Podstawowej w Dolistowie – 14 (o trzech więcej niż w 2006 r.). W 2009 roku, w chwili likwidacji szkoły w Mikicinie, pracowało tam 10 nauczycieli. Większość kadry pedagogicznej placówek oświatowych na terenie gminy Jaświły są nauczycielami dyplomowanymi (22 z 55 nauczycieli). Pozostałych 17 jest nauczycielami mianowanymi, 4 kontraktowymi. Nauczyciele stażyści tworzą najmniejszą grupę – jest ich 2 w całej gminie. Najwięcej nauczycieli zatrudnionych jest w pełnym wymiarze pracy.

Jak przyznaje wójt Gminy Jaświły największym problemem w dziedzinie społecznej

jest ujemny przyrost naturalny notowany w gminie. Ten problem bezpośrednio dotyczy kwestii edukacji. Dzieci w szkołach jest coraz mniej. Tylko częściowym rozwiązaniem była wspomniana likwidacja szkół. Obecnie na terenie gminy funkcjonują dwie szkoły, w których rokrocznie, sukcesywnie w każdej klasie ubywa dzieci. Podobnie jest z dowożeniem dzieci. Wójt nadmienia, że pomimo iż dzieci ubywa nie zmniejsza się koszt dowozu ich do szkół. Generalnie, w 2015 roku, Gmina Jaświły na oświatę wydała łącznie: 5 623 712,82 zł.

Pomimo że pieniędzy na oświatę jest coraz mniej w Gminie Jaświły podejmowane są inicjatywy prowadzące do polepszenia warunków, w jakich uczy się miejscowa młodzież i dzieci. Część zadań modernizacyjnych pokrywana jest ze środków własnych, ale Gmina Jaświły ubiega się także o zewnątrz finansowanie. W 2009 r. zbudowano przy Zespole Szkół w Jaświłach kompleks boisk sportowych w ramach programu „Moje boisko - Orlik 2012” boisko do piłki nożnej o nawierzchni ze sztucznej trawy, boisko wielofunkcyjne (koszykówka, siatkówka). Ponadto w ramach finansowania wykonano oświetlenie i remont szatni. W ostatnich latach ze środków własnych Gminy wyremontowano sale szkolne, korytarze oraz stołówki. W 2014 r. przy Zespole Szkół w Jaświłach i Szkole Podstawowej w Dolistowie Starym przy wsparciu z funduszy Unii Europejskiej wykonano place zabaw dla przedszkolaków. Ponadto, ze środków unijnych, zakupiono pomoce naukowe dla obu placówek.

Uzupełnieniem zajęć szkolnych w Zespole Szkół są kółka zainteresowań. Ich liczba świadczy o wysokim poziomie zaangażowania w swoją pracę nauczycieli. Zarówno na poziomie szkoły podstawowej jak i gimnazjalnym, uczniowie mogą korzystać z szerokiej oferty zajęć dodatkowych, co obrazuje poniższe zestawienie.

Tabela 21. Zajęcia dodatkowe oferowane uczniom w Zespole Szkół w Jaświłach w roku szkolnym 2015 /2016.

Lp.	Szkoła Podstawowa		Gimnazjum	
	Nazwa zajęć	Termin	Nazwa zajęć	Termin
1	Przygotowanie do konkursu matematycznego	Środa 14.10 – 14.55	Koło matematyczne	Poniedziałek 14.10 – 14.55 Piątek 7.30 – 8.15
2	Koło czytelnicze	Poniedziałek 8.30 – 9.30 Piątek 8.30 – 9.30	Zajęcia rozwijające z matematyki	Czwartek 7.35 – 8.20

3	Koło młodego programisty	Środa 12.20 – 13.05	Zajęcia rozwijające zainteresowania chemią	Poniedziałek 7.20 – 8.20
4	Zajęcia artystyczne	Poniedziałek 12.20 – 13.05	Koło fotograficzne	Wtorek 7.35 – 8.20
5	Koło techniczne	Czwartek 14.10 – 14.55	Koło informatyczne	Środa 7.35 – 8.20
6	Zajęcia kaligraficzne	Poniedziałek 12.20 – 13.05	Trening czyni mistrza – zajęcia z geografii	Czwartek 7.30 – 8.15 Poniedziałek 7.30 – 8.15
7	Zajęcia matematyczno – przyrodnicze	Czwartek 12.20 – 13.05	Koło filmowe	Wtorek 7.30 – 8.15
8	Zajęcia muzyczne	Wtorek 7.10 – 8.10 Piątek 14.10 – 14.55	Zajęcia muzyczne	Wtorek 7.10 – 8.10 Piątek 14.10 – 14.55
9	Chór	Wtorek 14.10 – 14.55	Chór	Wtorek 14.10 – 14.55
10	Koło przyrodnicze	Poniedziałek 13.15 – 14.00	Dobrze znać języki obce	Wtorek 12.20 – 13.05
11	Koło polonistyczne	Wtorek 12.20 – 13.05 Środa 14.10 – 14.55	Zajęcia rozwijające z języka niemieckiego	Czwartek 11.20 – 12.05
12	Koło plastyczne	Wtorek 12.20 – 13.05 Środa 7.25 – 8.10	SKS – piłka nożna	Wtorek 14.10 – 14.55 Piątek 14.10 – 14.55
13	SKS – badminton	Czwartek 12.20 – 13.05	Koło biologiczne	Piątek 7.35 – 8.20
14	SKS – lekkoatletyka	Piątek 13.15 – 14.00	Koło historyczne	Piątek 9.15- 10.15
15	Aerobik	Czwartek 14.00- 14.55	Koło czytelnicze	Wtorek 9.20 – 10.20
16	Zajęcia muzyczne	Poniedziałek 12.20 – 13.05 Wtorek 13.15 – 14.00	Zajęcia rozwijające kompetencje językowe	Wtorek 7.20 – 8.10
17	Koło ortograficzne	Środa 12.20 – 13.05	Zajęcia rozwijające zdolności językowe	Czwartek 7.20 – 8.20
18	Zajęcia teatralne	Poniedziałek 14.10 – 14.55	Koło biblijne	Wtorek 14.10 – 14.55

19	Zajęcia rozwijające z języka polskiego	Środa 11.20 – 12.05	SKS - lekkoatletyka	Piątek 14.10 – 14.55
20			Aerobik	Czwartek 14.00- 14.55
21			Zajęcia teatralne	Środa 14.10 – 14.55

Źródło: opracowanie własne na podstawie witryny internetowej Zespołu Szkół w Jaświlach: <http://www.jaswily.home.pl/gimnazjum/story.php?storyid=2003/3/27/44>, <http://www.jaswily.home.pl/gimnazjum/story.php?storyid=2002/3/15/16>, data dostępu: 03.02.2016 r.

Dobra ocena poziomu edukacji w Gminie Jaświły koresponduje z osiągnięciami uczniów. Uczniowie Zespołu Szkół w analizowanym okresie byli laureatami i finalistami wielu konkursów przedmiotowych i mistrzostw szkolnych. W roku szkolnym 2014/2015 uczniowie placówki odnieśli sukcesy, zarówno na płaszczyźnie naukowej, artystycznej jak i sportowej.

Zestawienie osiągnięć uczniów Szkoły Podstawowej im. Konstytucji 3 Maja w Jaświlach w roku szkolnym 2014/2015:

Osiągnięcia uczniów klas I – III:

- Konkurs „Chemia w rolnictwie” - Awans do etapu ogólnopolskiego czterech uczennic z klas trzecich.
- Międzynarodowy Konkurs Kangur Matematyczny - Wyróżnienie jednego ucznia z klasy trzeciej.
- Festiwal Piosenki Przedszkolaka „Mama, Tata i Ja” – wyróżnienie jednej uczennicy na wojewódzkim etapie konkursu.
- Wojewódzki Konkurs Kolęd i Pastorałek - II miejsce uczennicy klasy trzeciej.
- VIII Regionalny Konkurs Piosenki „Piosenki pokolenia naszych rodziców” - III miejsce uczennicy klasy trzeciej oraz wyróżnienie ucznia z klasy trzeciej
- Powiatowy konkurs ortograficzny „Bez błędów” – trzy wyróżnienia.
- Powiatowy konkurs recytatorski „Baje, baje, bajeczki – jedna nagroda dla uczennicy klasy pierwszej oraz wyróżnienie uczennicy klasy trzeciej.
- Powiatowy konkurs plastyczno-literacki „Opowiem Ci ...” – dwie nagrody uczennicy klasy trzeciej.
- Powiatowy konkurs plastyczny „Niepełnosprawni są wśród nas” – siedmiu uczniów zajęło miejsca od I do III, ponadto przyznano trzy wyróżnienia.

- Powiatowy konkurs plastyczny „Bezpieczna wieś w oczach dziecka” – jedna nagroda i jedno wyróżnienie.
- Powiatowy konkurs plastyczny „Kim będę, gdy dorosnę” – jedna nagroda oraz trzy wyróżnienia w powiecie.

Osiągnięcia uczniów klas IV – VI:

- Międzynarodowy Konkurs Matematyczny Pangea - 37. miejsce w Polsce oraz 87 miejsce w Polsce.
- Międzynarodowy Konkurs Kangur Matematyczny
bardzo dobry wynik w kraju ucznia klasy szóstej oraz jedno wyróżnienie.
- Powiatowy Konkurs Recytatorski Poezji ks. Jana Twardowskiego pt. „Słowa jak pacierze różańca” - trzecie miejsce uczennicy klasy piątej.
- Konkurs „Matematyczny Czar Par” – drugie miejsce drużynowo w powiecie.
- Powiatowy Konkurs Na Prezentację Multimedialną o Wybranym Kraju Anglojęzycznym - Nagroda uczennicy klasy szóstej.
- Konkurs „Sum - taaka ryba” ogłoszonym przez Biebrzański Park Narodowy Laureat z klasy szóstej.
- Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej „Młodzież zapobiega pożarom”.
Awans do eliminacji wojewódzkich ucznia klasy szóstej.
- Wojewódzki Konkurs Kolęd i Pastorałek - III Miejsce chóru szkolnego.
- Wojewódzki konkurs plastyczny „Festiwal Palm” – trzy nagrody uczniów klas piątych.
- Wojewódzki konkurs plastyczny „Wielkanocne klimaty” – jedna nagroda uczennicy klasy piątej oraz dwa wyróżnienia.
- Wojewódzki konkurs „Zdobnictwo Obrzędowe Cyklu Wiosennego i Świąt Wielkanocnych” – cztery nagrody uczennic klas szóstych.
- II międzyszkolny konkurs plastyczny „Jan Paweł II jakiego znam, pamiętam” – trzy nagrody uczniów klas piątych oraz dwa wyróżnienia uczennic klas czwartych.

Osiągnięcia sportowe:

- Mistrzostwa województwa w indywidualnych biegach przełajowych LZS:
I miejsce w etapie powiatowym
I miejsce w etapie rejonowym
I miejsce w etapie wojewódzkim
Nominacja reprezentowania województwa podlaskiego na etapie ogólnopolskim.

Zestawienie osiągnięć uczniów Gimnazjum im. Jana Pawła II w Jaświłach w roku szkolnym 2014/2015:

- Wojewódzki Konkurs Biologiczny – laureat.
- Wojewódzki Konkurs Chemiczny – finalista.
- Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym - laureat
- Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Biebrzańskim Parku Narodowym – dwie laureatki oraz jedno wyróżnienie.
- Wojewódzki konkurs wiedzy o AIDS – finalista.
- Wojewódzki Konkurs Ortograficzny – jedno wyróżnienie.
- Międzynarodowy Konkurs Kangur Matematyczny jedno wyróżnienie.
- Wojewódzki Konkurs „Czy znasz twórczość Kazimierz Szymeczki” jeden laureat oraz II miejsce.
- Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej „Młodzież zapobiega pożarom” - Awans do eliminacji wojewódzkich uczennicy klasy trzeciej.
- Wojewódzki konkurs „Zdobnictwo Obrzędowe Cyklu Wiosennego i Świąt Wielkanocnych” – jedno wyróżnienie.
- II międzyszkolny konkurs plastyczny „Jan Paweł II jakiego znam, pamiętam” – dwie nagrody oraz dwa wyróżnienia.

Osiągnięcia sportowe:

- Gimnazjada Lekkoatletyczna

Etap rejonowy:

- dwa pierwsze miejsca w rzucie młotem;
- drugie miejsce w rzucie oszczepem;
- drugie i trzecie miejsce w rzucie młotem;
- trzecie miejsce w rzucie oszczepem.

Etap wojewódzki:

- piąte miejsce w rzucie młotem.
- Dzień miotacza
- pierwsze miejsce w rzucie oszczepem;
- drugie miejsce w pchnięciu kulą;
- trzecie miejsce w rzucie dyskiem.

- Mistrzostwa województwa w indywidualnych biegach przełajowych LZS – pierwsze, drugie i trzecie miejsca.
- Turniej piłkarski „Coca Cola Cup” dz – trzecie miejsce w województwie.
- Turniej „Piłkarska Kadra Czeki” LZS dz – trzecie miejsce w województwie.
- Turniej p.n. o Puchar Premiera Donalda Tuska dziewcząt – trzecie miejsce w województwie.

Zespół Szkół w Jaświłach realizował wiele programów. Były to między innymi:

- ➔ „Przyjaciele Zippiego” to międzynarodowy program Partnership for Children, który kształtuje i rozwija umiejętności psychospołeczne u małych dzieci. Uczy różnych sposobów radzenia sobie z trudnościami i wykorzystywania nabytych umiejętności w codziennym życiu oraz doskonali relacje dzieci z innymi ludźmi. Promuje zdrowie emocjonalne wszystkich małych dzieci. Program realizowano w klasach I w roku szkolnym 2007/2008 i 2010/2011.
- ➔ „Jem kolorowo!” to program edukacyjny, którego adresatami są uczniowie klas piątych szkół podstawowych, ich nauczyciele i rodzice. Celem programu jest propagowanie wśród dzieci i dorosłych prawidłowych nawyków żywieniowych ze szczególnym uwzględnieniem codziennego spożywania warzyw i owoców. Organizatorem przedsięwzięcia jest marka Knorr, a opiekę merytoryczną sprawuje Rada Promocji Zdrowego Żywienia Człowieka. Program realizowano w latach 2007/2008.
- ➔ Program edukacyjny „Trzymaj Formę!” ma na celu: poprawę sposobu odżywiania, promowanie zbilansowanej diety i aktywności fizycznej, nabywanie umiejętności korzystania z informacji zamieszczonych na opakowaniach produktów spożywczych, rozszerzenie asortymentu sklepików szkolnych o zalecane produkty. Program realizowany w klasach V i VI przez wszystkie lata. i 2008/2009.
- ➔ Program „Wolność Oddechu – Zapobiegaj Astmie”, którego celem jest uświadomienie rodzicom i opiekunom dzieci znaczenia wczesnej profilaktyki astmy oraz stworzenie dzieciom zagrożonym chorobą możliwości optymalnej, jakości życia poprzez edukację rodziców i opiekunów dzieci w zakresie umiejętności obserwacji objawów astmy oraz zmianę postrzegania dziecka z astmą. Program początkowo realizowano we wszystkich klasach I– III, teraz zaś realizowany jest w miarę pojawienia się tego problemu wśród uczniów.

- ➔ Program „Bajkowe spotkania”, którego celem jest umacnianie poczucia własnej wartości, umiejętności współpracy z grupą, skutecznej komunikacji, ćwiczenia umiejętności asertywnego odmawiania, radzenia sobie z presją innych, panowanie nad emocjami. Program wspomaga prawidłowy rozwój i kształtuje osobowość dziecka. Program realizowano w latach 2007-2012 w klasach IV – V.
- ➔ „Saper, czyli, jak rozminować agresję” to program profilaktyczno-wychowawczy, skupiony wokół tematu agresji, przeznaczony dla dzieci i młodzieży. Program ma charakter integracyjny. SAPER daje podstawową wiedzę na temat zachowań agresywnych i sposobów radzenia sobie z nimi w klasie. Program realizowany w latach 2007-2012 w klasach V – VI.
- ➔ Program, „Co warto jeść” miał na celu uświadomienie potrzeby racjonalnego żywienia oraz kształtowanie i rozwijanie nawyków żywieniowych. Zwraca również uwagę na higienę i estetykę spożywania posiłków. Program realizowany w klasach „O” od roku szkolnego 2008/2009.
- ➔ Pilotażowy program profilaktyki palenia tytoniu dla uczniów klas I-III szkół podstawowych pn. „Nie pal przy mnie, proszę” Celem głównym programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu. Program realizowano od roku szkolnego 2009/2010.
- ➔ Program "Ratujemy i uczymy ratować" powstał dzięki Fundacji WOŚP Jurka Owsiaka i jest adresowany do wszystkich nauczycieli i uczniów klas I-III. W naszej szkole był realizowany też w klasach V-VI. Dzięki przeszkolonym pedagogom dzieci uczą się najprostszych zasad udzielania pierwszej pomocy: od prawidłowego wezwania pomocy przez telefon, po najprostsze czynności przy osobie poszkodowanej. Program realizowano przez wszystkie lata.
- ➔ Program „Cukierki”. Celem programu było kształtowanie dystansu i ostrożności wobec osób dorosłych, uczenie konstruktywnych zachowań w sytuacjach wzbudzających niepokój, przybliżenie uczniom podstawowych informacji na temat środków uzależniających i zagrożeń z tym związanych. Program jest realizowany w klasach trzecich od 4 lat.
- ➔ Celem ogólnopolskiego programu edukacyjnego "5 porcji warzyw, owoców lub soku" jest kształtowanie u dzieci właściwych nawyków żywieniowych polegających na regularnym spożywaniu zdrowej żywności. Według zaleceń ekspertów warzywa, owoce i

soki trzeba spożywać, co najmniej 5 razy dziennie - każdego dnia. Jest to niezbędne minimum w codziennej trosce o zdrowie. Program realizowany był w klasach I-III w latach 2010/2011, 2011/2012.

- ➔ „Klub Bezpiecznego Puchatka” jest programem edukacyjnym, który wpisuje się w szczytną inicjatywę poprawienia bezpieczeństwa najmłodszych uczniów klas podstawowych. Edukacja dzieci w zakresie bezpieczeństwa jest zadaniem długofalowym i wymagającym dużego zaangażowania ze strony rodziców, jak i nauczycieli. Program jest realizowany w klasach pierwszych od roku 2009/2010.
- ➔ Program „Szkłanka mleka” w 2012 roku, którego celem jest kształtowanie wśród dzieci i młodzieży dobrych nawyków żywieniowych poprzez promowanie spożycia mleka i przetworów mlecznych. W ramach programu dzieci i uczniowie spożywają mleko białe i mleko smakowe o różnej zawartości tłuszczu, twarożki, sery i jogurty. Program „Szkłanka Mleka” jest finansowany z trzech źródeł:
 - dopłata unijna obejmuje dostarczanie mleka i jego przetworów do wszystkich rodzajów uprawnionych placówek oświatowych,
 - dopłata krajowa obejmuje dostarczanie mleka i jego przetworów do szkół podstawowych,
 - dofinansowanie z Funduszu Promocji Mleka obejmuje dostarczanie mleka i jego przetworów do przedszkoli i gimnazjów.
- ➔ Europejski program „Owoce w szkole”; program miał na celu ukształtowanie wśród dzieci trwałego nawyku spożywania owoców i warzyw, poprzez udostępnianie dzieciom owoców i warzyw oraz specjalne działania edukacyjne promujące zdrową dietę oraz styl życia. Program skierowany był do uczniów klas I-III szkół podstawowych. Dzieci otrzymywały kilka razy w tygodniu porcje owocowo-warzywne, które spożywały w szkole. Dzieciom udostępniano: świeże owoce (jabłka, gruszki, truskawki), świeże warzywa (marchew, paprykę słodką, rzodkiewki), soki owocowe, warzywne oraz owocowo – warzywne. Ponadto szkoły podstawowe uczestniczące w programie realizują skierowane do dzieci specjalne zajęcia o charakterze edukacyjnym dotyczące zdrowego odżywiania. Realizację programu rozpoczęto we wrześniu 2012 roku.
- ➔ Akcja „Ekoszkół” w 2012 r., której celem była zbiórka niepotrzebnych już użytkownikom telefonów komórkowych. W zamian za nie szkoły otrzymywały sprzęt sportowy, pomoce edukacyjne i naukowe. Poprzez prowadzoną w szkole Akcję

Ekoszkoly pomagano uczniom zrozumieć, że ich działania w domu, szkole i w konsekwencji w ich późniejszym życiu mają realny wpływ na środowisko w jakim żyją. Korzyści wynikające z przystąpienia do Akcji mają więc wymiar: ekonomiczny - w postaci nagród dla szkół, ekologiczny - pozwalający poprzez recykling telefonów komórkowych zredukować poziom zagrożenia dla środowiska naturalnego edukacyjny - mający na celu podnoszenie świadomości młodzieży szkolnej w dziedzinie ekologii.

➔ Projekt „Edukacja wczesnoszkolna w gminie Jaświły-sukces od początku” w ramach Priorytetu IX, Działanie 9.1, Poddziałanie 9.1.2 POKL. W Szkole Podstawowej im. Konstytucji 3 Maja w Jaświłach projekt prowadzony był od marca 2012r. W ramach projektu wprowadzono dodatkowe zajęcia pozalekcyjne dla uczniów klas I-III. Były to:

1. zajęcia dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, w tym także zagrożonych ryzykiem dysleksji;
2. zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych;
3. zajęcia logopedyczne dla dzieci z zaburzeniami rozwoju mowy;
4. zajęcia rytmiczno - taneczne ;
5. zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów ze szczególnym uwzględnieniem nauk matematyczno – przyrodniczych ;
6. zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów z uwzględnieniem zdolności językowych/język angielski/;
7. zajęcia dla dzieci z deficytem uwagi.

Ponadto, w ramach projektu uczniowie byli objęci wsparciem psychologiczno – pedagogicznym.

Bezpieczeństwo

Każdy mieszkaniec gminy musi mieć zapewnione bezpieczeństwo mienia i życia. Z uwagi na podział administracyjny Polski nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Policja i Straż Pożarna.

W związku z powyższym Gmina Jaświły współpracuje z miejscowym, etatowym posterunkiem policji w Mońkach.

W ocenie mieszkańców gminy Jaświły występowanie w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie nie stanowi problemu dużej wagi. Respondenci wskazali, że skala

występowania w gminie tych zjawisk utrzymuje się na niskim i średnim poziomie. W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **5.4 Jaka jest skala występowania w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie?** Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli oraz wykresu.

Tabela 22. Ocena skali występowania w gminie Jaświły przestępczości i przemocy w rodzinie.

5.4 Jaka jest skala występowania w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie? (1-niska do 5- wysoka)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	13	17,33
2	18	24,00
3	32	42,67
4	10	13,33
5	1	1,33
Brak odpowiedzi	1	1,33
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkańcom gminy Jaświły odgrywają też jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie omawianej gminy funkcjonuje ich 9: Jaświły, Mikicin, Brzozowa, Bobrówka, Zabiele, Jaświły, Dolistowo, Dzieciółowo, Mociesze. Wszystkie wymienione jednostki prężnie działają, tym samym przyczyniając się do wzrostu bezpieczeństwa w gminie.

Jednostki Ochrony Przeciwpożarowej w gminie Jaświły w latach 2004-2015 zanotowały 237 zdarzeń. Interweniowano natomiast 127 razy, z czego były to:

- 30 pożarów domów mieszkalnych;
- 1 pożar budynku gospodarczego;
- 1 pożar lasu;
- 95 wypadków drogowych.

Straty z tytułu pożarów i zdarzeń miejscowych w gminie Jaświły w 2013 roku wynosiły 426 tys. zł, natomiast rok później wartość ta spadła do 47,6 tys. zł⁹.

O skuteczności poszczególnych zastępów OSP decyduje m.in. ich wyposażenie. Np. Ochotnicza Straż Pożarna w Jaświłach posiada na wyposażeniu:

- dwa samochody pożarnicze. Pierwszy to zakupiony w 2012 GBA 2,5/30 Mercedes Atego 1429 z napędem 4x4. Pojazd fabrycznie wyposażono w zbiornik wodny o pojemności 2500 l, zbiornik na środek pianotwórczy 250 l, autopompę o wydajności 3000 l/min przy ciśnieniu 10 bar oraz 250 l/min przy ciśnieniu 40 bar, maszt oświetleniowy LED, wyciągarkę samochodową, sprzęt łączności radiowej, szybkie natarcie, uchwyty do mocowania armatury wodno-pianowej i sprzętu ratowniczego. Drugim pojazdem gaśniczym jest GCBA 6/32 Tatra 138 z 1971 roku. Tatra służy od 1991 roku. GBA 2,5/30 wyposażony jest w pompę pływającą NIAGARA 1, zestaw ratowniczy PSP R-1, piłę spalinową do cięcia drewna STHIL, piłę do betonu i stali STHIL. Dodatkowym atutem są aparaty ochrony dróg oddechowych AirGo, które są na wyposażeniu OSP od października 2011 roku oraz zestaw Holmatro z rozpieraczem ramieniowym SP 4240 C - o maksymalnej sile rozpierania 21 ton i nożyce CU 4035 C NCT II - o maksymalnej sile cięci 36,2 tony, pompa szlamowa Honda WT30X - wydajność - 1210 l/min. Pozostały sprzęt, sztandar oraz liczne puchary z zawodów pożarniczych przechowywane są w garażach i biurze OSP mieszczącym się w budynku Gminy Jaświły. W 2014 roku jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Jaświłach wzbogaciła się o zestaw łańcuchów do urządzenia hydraulicznego, zestaw adapterów do rozpieracza ramieniowego, wspornik do rozpieracza kolumnowego HRS22, zabezpieczenie na poduszkę powietrzną SECUNET i rozpieracz teleskopowy¹⁰.

Jak podkreśla Wójt Gminy Jaświły, jednostki OSP są bardzo aktywne. Przede wszystkim widać ogromne zaangażowanie członków w licznych konkursach i zawodach strażackich, które regularnie odbywające się, przyciągają ogromną rzeszę sympatyków i są zawsze ogromnym wydarzeniem w życiu gminy. Np. 6 lipca 2014 r. na plaży w Dolistowie Starym odbyły się gminne zawody sportowo-pożarnicze. Przybyło 26 drużyn męskich i żeńskich z terenu Gminy Jaświły w różnych kategoriach wiekowych z 7 jednostek OSP. W dwóch konkurencjach: ćwiczeniu bojowym i biegu sztafetowym z przeszkodami startowało: 7 drużyn

⁹ Sprawozdanie z działalności Państwowej Straży Pożarnej i Krajowego Systemu Ratowniczego - Gaśniczego (KSRG) na obszarze powiatu monieckiego w 2014 r., s. 31.

¹⁰ Witryna internetowa Ochotniczej Straży Pożarnej w Jaświłach, <http://jaswily.osp.org.pl/index.php/wyposazenie-osp-jawiy>, data dostępu: 03.02.2016 r.

męskich i 3 kobiece, 6 młodzieżowych drużyn pożarniczych chłopięcych i 4 dziewczęce oraz, po raz pierwszy w tym roku: 6 męskich drużyn seniorów (50+)¹¹.

3.4 OBSZAR KULTURY I REKREACJI

Kultura

Organizacja życia kulturalnego w gminie Jaświły powierzona jest Gminnemu Ośrodkowi Kultury w Jaświłach (GOK) oraz Bibliotece Publicznej Gminy Jaświły. Obie placówki, bardzo prężnie działające są chlubą gminy.

Gminny Ośrodek Kultury, zwany dalej GOK jest gminną instytucją upowszechniania kultury. Siedziba GOK mieści się pod adresem Jaświły 14, 19-124 Jaświły (tel. (85) 716 87 43, fax. (85) 727 80 13, e-mail: gok14jaswily@o2.pl). GOK w Jaświłach czynny jest pięć razy w tygodniu:

Poniedziałek - nieczynne

Wtorek - nieczynne

Środa - 8:00 - 16:00

Czwartek - 8:00 - 16:00

Piątek - 14:00 - 22:00

Sobota - 14:00 - 22:00

Niedziela - 14:00 - 22:00.

Co więcej, GOK w Jaświłach ma również cztery filie. Są to Filia w Bobrówce, Brzozowej, Dolistowie Starym i w Zabieli. Wszystkie filie, na wzór GOKu w Jaświłach czynne są od środy do niedzieli.

GOK w Jaświłach prowadzi od lat cykliczne imprezy. Np. w 2015 roku były to:

1. Ferie zimowe – GOK Jaświły 02 - 06.02.2015 r.
2. Urodziny zespołu SECRET – GOK Jaświły – 28 luty 2015 r.
3. Wielkanocne warsztaty Klubów Kobiet Kreatywnych „Twórcze Jaświlanki” i „Ju-trzenki” - GOK Jaświły – 20 marzec 2015 r.
4. Eliminacje gminne konkursu recytatorskiego „Baje, bajki, bajeczki” - GOK Jaświły - 11 kwiecień 2015 r.
5. Eliminacje gminne konkursu recytatorskiego dla przedszkolaków „O złotą różdżkę dobrej wróżki” - GOK Jaświły – 22 kwiecień 2015 r.
6. Eliminacje gminne Festiwalu Piosenki Przedszkolaków „Mama, tata i ja” - GOK Jaświły – 29 kwiecień 2015 r.

¹¹ <http://jaswily.pl/gmina/story.php?storyid=2014/7/9/576>; data dostępu 05.02.2016 r.

7. VII Festiwal Pieśni Maryjnej „Ciebie na wieki wychwalać będziemy” - Bobrówka – 17 maj 2015 r.
8. Powiatowy Przegląd „Na strachy w tradycji ludowej” - Zabiele – 7 czerwiec 2015 r.
9. VI Nadbiebrzański Piknik Integracyjny – Dolistowo Stare (plaża) – 24 czerwiec 2015 r.
10. Festyn Rodzinny „A w niedzielę po kościele” - Jaświły – 16 sierpień 2015 r.
11. Biebrzański Piknik Pamięci (zakończenie wakacji) – Dolistowo Stare (plaża) -30 sierpień 2015 r.
12. Bal Seniora – Gmina Jaświły – 22 listopad 2015 r.
13. Andrzejki w GOK – GOK Jaświły – 28 listopad 2015 r.
14. Regionalny Przegląd „Szopki i gwiazdy w tradycji ludowej i współczesne” - GOK Jaświły – 20 grudnia 2015 r.

Oprócz tego, Gminny Ośrodek Kultury prowadzi też koła zainteresowań i pracownie artystyczne. Dodatkowo skupia wokół siebie twórców ludowych i artystów zamieszkujących teren Gminy. Przy GOK Jaświły działa też zespół ludowy noszący nazwę „Kądzielnice”. W 2004 roku powstała Izba Pamięci Melanii Burzyńskiej, znanej poetki i pisarki pochodzącej z Jaświł.

Wyrazem aktywności Gminnego Ośrodka Kultury w Jaświłach jest także liczba zrealizowanych projektów. Wśród najważniejszych, jakimi poszczycić się może GOK Jaświły należy wymienić:

- 35 edycja „W poszukiwaniu i przekazywaniu folkloru. VIII Prezentacje Tradycji Województwa Podlaskiego”. Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 12.11.2010 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania *413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. 35 edycja „W poszukiwaniu i przekazywaniu folkloru. VIII Prezentacje Tradycji Województwa Podlaskiego”. Głównym celem projektu było upowszechnianie i podtrzymywanie autentycznego muzykowania, stylu śpiewania, gwary, tańca i rzemiosła a także rozbudzanie zainteresowań mieszkańców gminy i włączenie ich w działania kulturalne. Całkowity koszt projektu: 21 947,28 zł; Kwota dofinansowania: 11 510,52 zł.
- „Regionalna Parada Strachów Polnych – poznajemy i pielęgnujemy tradycje naszych okolic”.

Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 12.11.2010 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. „Regionalna Parada Strachów Polnych – poznajemy i pielęgnujemy tradycje naszych okolic”. Głównym celem projektu było poznanie, podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji lokalnych oraz ich promocja a także rozwijanie zainteresowań i umiejętności mieszkańców oraz włączenie ich w inicjatywy kulturalne. Całkowity koszt projektu: 9 520,33 zł; Kwota dofinansowania: 5 694,03 zł.

- Festyn Rodzinny „A w niedzielę po kościele”

Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 19.06.2013 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. Festyn Rodzinny „A w niedzielę po kościele”. Głównym celem projektu była integracja i aktywizacja oraz poszerzenie oferty kulturalnej dla społeczności z terenu objętego Lokalną Strategią Rozwoju poprzez umożliwienie uczestnictwa w imprezie kulturalnej. Całkowity koszt projektu: 26 259,08 zł; Kwota dofinansowania: 17 916,80 zł.

- IV Nadbiebrzański Festiwal Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży „Kryształowy Łabędź”. Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 19.06.2013 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. IV Nadbiebrzański Festiwal Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży „Kryształowy Łabędź”. Głównym celem projektu było umożliwienie prezentacji dorobku artystycznego dzieci i młodzieży oraz pobudzanie ich aktywności twórczej przez organizowanie imprezy kulturalnej a także stworzenie możliwości rozwoju edukacyjnego oraz zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży poprzez rozszerzenie zajęć edukacyjno-warsztatowych ze śpiewu i tańca. Całkowity koszt projektu: 19 511,40 zł; Kwota dofinansowania: 12 972,66 zł.

- Rodzinne Festiwale Klockowe. Warsztaty umiejętności”. Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 30.12.2013 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. „Rodzinne Festiwale Klockowe. Warsztaty umiejętności”. Głównym celem projektu było pobudzanie aktywności twórczej dzieci, młodzieży i rodziców, stworzenie możliwości rozwoju edukacyjnego oraz zagospodarowanie wolnego czasu poprzez rozszerzenie zajęć edukacyjno-warsztatowych, a także pobudzenie aktywności społecznej i zinte-

growing społeczności lokalnej. Całkowity koszt projektu: 9 840,00 zł; Kwota dofinansowania: 6 400,00 zł.

- Regionalny Przegląd "Strachy w tradycji ludowej" - pielęgnujemy tradycje naszych okolic. Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 01.06.2014 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. Regionalny Przegląd "Strachy w tradycji ludowej" - pielęgnujemy tradycje naszych okolic. Głównym celem projektu było poznawanie, upowszechnianie i podtrzymywanie tradycji lokalnych oraz ich promocja a także rozwijanie zainteresowań i umiejętności mieszkańców oraz włączenie ich w inicjatywy kulturalne. Całkowity koszt projektu: 9 513,55 zł; Kwota dofinansowania: 6 716,42 zł.

- "Kryształowy Łabędź" - I Nadbiebrzański Przegląd Artystyczny. Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 30.12.2013 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. "Kryształowy Łabędź" - I Nadbiebrzański Przegląd Artystyczny. Głównym celem projektu było umożliwienie prezentacji dorobku artystycznego dzieci i młodzieży oraz pobudzanie ich aktywności twórczej przez organizowanie imprezy kulturalnej, promocja aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz popularyzacja tańca i muzyki ludowej w celu kultywowania folkloru obszarów nadbiebrzańskich oraz umożliwienie społeczności lokalnej udziału w imprezie artystycznej. Całkowity koszt projektu: 17 627,68 zł; Kwota dofinansowania: 11 809,06 zł.

- Festyn Rodzinny "A w niedzielę po kościele". Gminny Ośrodek Kultury w Jaświłach w dniu 30.12.2013 r. przystąpił do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. Festyn Rodzinny "A w niedzielę po kościele". Głównym celem projektu była integracja i aktywizacja oraz poszerzenie oferty kulturalnej dla społeczności z terenu objętego Lokalną Strategią Rozwoju poprzez zorganizowanie imprezy kulturalnej. Całkowity koszt projektu: 32 093,20 zł; Kwota dofinansowania: 21 328,00 zł.

Dodatkową formą pozyskiwania środków na działalność GOK w Jaświłach jest też pobieranie opłat za wynajem pomieszczeń. Poniższe zestawienie obrazuje stawki opłat za wynajem pomieszczeń przez GOK w Jaświłach.

Tabela 23. Stawki opłat za wynajem pomieszczeń przez GOK w Jaświłach.

Lp.	Za wynajem pomieszczeń i wyposażenia	Cenna netto zł
1.	Zajęcia szkoleniowe: dydaktyczne, rozwojowe i edukacyjne, warsztaty, imprezy kulturalne i okolicznościowe, spotkania organizowane przez stowarzyszenia pożytku publicznego, organizacje społeczne posiadające siedzibę na terenie gminy.	bezpłatnie
2.	Wynajem pomieszczeń świetlicy na organizację styp wraz z wyposażeniem.	250 zł
3.	Wynajem pomieszczeń świetlicy na chrzciny, komunie, szkolenia, spotkania, prezentacje wraz z wyposażeniem.	370 zł
4.	Wynajem pomieszczeń na wesela, bankiety (imprezy trwające powyżej 10 godz.).	500 zł
5.	Wynajem stołów dużych.	10 zł/szt
6.	Wynajem stołów małych.	5 zł/szt
7.	Wynajem krzeseł.	1 zł/szt

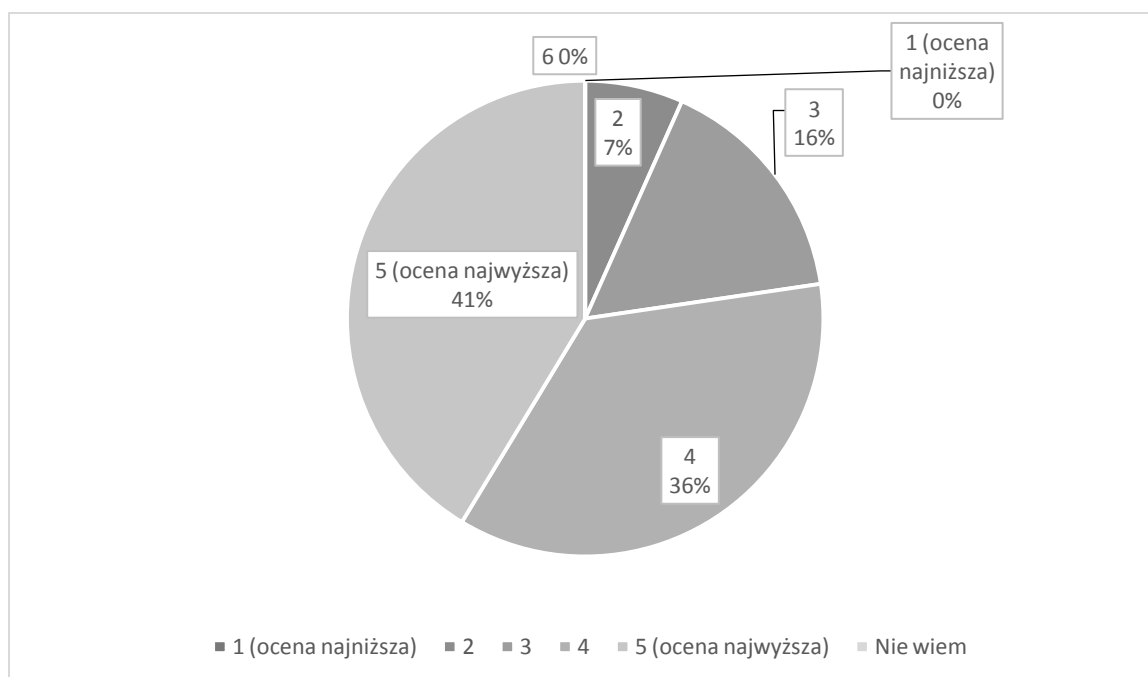
Źródło: <http://www.jaswily.naszgok.pl/uslugi-1>; data dostępu: 03.03.2016 r.

Biblioteka Publiczna w Jaświłach

Ważnym ośrodkiem rozwoju kultury w gminie Jaświły jest też prężnie działająca Biblioteka Publiczna działająca przy GOK (tel. (85) 716 80 11, fax. (85) 727 80 13, e-mail: biblioteka7@o2.pl). Godziny pracy biblioteki pokrywają się z godzinami otwarcia Gminnego Ośrodka Kultury. Publiczna Biblioteka w Jaświłach ma również dwie filie. Jest to Filia Biblioteczna w Mikicinie (Kontakt: tel. 85 716 82 07, adres e-mail: mikicinfilia@o2.pl), czynna od środy do niedzieli oraz *Filia Biblioteczna w Dolistowie* (Kontakt: tel. 85 716 16 82, adres e-mail: dolistowofilia@o2.pl). Od dnia 2 lutego 2015 r. Filia Biblioteczna w Dolistowie czynna jest w każdą środę i piątek w godzinach: 9.00 - 17.00. Zarówno Biblioteka Publiczna w Jaświłach jak i jej filie mają katalogi online, co umożliwia czytelnikom mobilne przeglądanie oferty książkowej bibliotek.

Trzeba zauważyć, że mieszkańcy bardzo pozytywnie oceniają dostęp do obiektów kulturalnych w swojej gminie (świetlice, biblioteki). Prawie 80% respondentów, którzy wzięli udział w konsultacjach społecznych twierdzi, że na terenie ich gminy jest wystarczająca ilość tego typu obiektów. Rozkład odpowiedzi na pytanie 1.5 *Jak oceniasz liczbę obiektów kulturalnych w gminie (świetlice, biblioteki)? Czy ich liczba jest wystarczająca?* obrazuje poniższy wykres.

Wykres 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie Jak oceniasz liczbę obiektów kulturalnych w gminie (świetlice, biblioteki)? Czy ich liczba jest wystarczająca?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Podobnie jak GOK, Biblioteka Publiczna w Jaświłach także jest beneficjentem wielu programów. Do najważniejszych w ostatnich latach należy zaliczyć:

- „I u nas jest świętek” - zachowanie dziedzictwa kulturowego i popularyzacja amatorskiej twórczości Melanii Burzyńskiej, poetki z Jaświł. Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły w dniu 19.06.2013 r. przystąpiła do realizacji projektu z zakresu małych projektów w ramach działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju objętego PROW 2007-2013, dotyczącego operacji pn. „I u nas jest świętek” - zachowanie dziedzictwa kulturowego i popularyzacja amatorskiej twórczości Melanii Burzyńskiej poetki z Jaświł. Głównym celem projektu było promowanie i zachowanie dziedzictwa kulturowego, podniesienie jakości życia społeczności

lokalnej poprzez zorganizowanie imprezy kulturalnej związanej z promocją twórczości. Całkowity koszt projektu: 20 762,00 zł; Kwota dofinansowania: 16 331,20 zł.

- Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły otrzymała w 2013 r. dotację z Biblioteki Narodowej w ramach programu „Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek” w kwocie 2500 zł.

- W 2013 r. biblioteka w Jaświłach otrzymała dotację z Fundacji Orange program „Akademia Orange dla bibliotek” w kwocie: 5608,39 zł na opłacenie abonamentów internetowych w BPG Jaświły i filiach bibliotecznych (na okres od sierpnia 2012 r. do grudnia 2013 r.).

- W ramach projektu „Link do przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera.” realizowanego przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, którego celem jest wspieranie młodych ludzi z małych miejscowości w planowaniu ich przyszłości zawodowej, 15 kwietnia 2013r. Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły zorganizowała spotkanie dla klas 3 gimnazjum z młodym inspirującym profesjonalistą Panem Wojciechem Syrockim pomysłodawcą projektu „Robo Camp”, wiceprezesem firmy Robo Camp i Fundacji Fabryka Talentów. Młodzież na spotkaniu poznała zawody, na które prognozowane jest zapotrzebowanie w przyszłości, uczestniczyła w quizie, który pozwolił im zorientować się w aktualnej sytuacji i trendach na rynku pracy oraz roli nowych technologii. W spotkaniu wzięło udział 40 uczniów.

- Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły otrzymała w 2014 r. dotację z Biblioteki Narodowej w ramach programu „Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek” w kwocie 2500 zł.

- W 2014 r. Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły otrzymała dotację z Fundacji Orange program „Akademia Orange dla bibliotek” w kwocie: 3 362,56 zł na opłacenie abonamentów internetowych w BPG Jaświły i filiach bibliotecznych (na okres od stycznia 2014 r. do grudnia 2014 r.).

- Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły otrzymała w 2015 r. dotację z Biblioteki Narodowej w ramach programu „Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek” w kwocie 2900 zł.

- Biblioteka Publiczna Gminy Jaświły otrzymała w 2015 r. dotację z Fundacji Orange program „Akademia Orange dla bibliotek” w kwocie: 1113,10 zł na opłacenie abonamentów internetowych w BPG Jaświły i filiach bibliotecznych (na okres od stycznia 2015 r. do lipca 2015 r)¹².

Gros czytelników Bibliotek działających na terenie Gminy Jaświły stanowią kobiety w wieku 40 – 50 lat. Istotną kwestią działalności tych placówek jest stale powiększany księgo-

¹² <http://www.jaswily.naszgok.pl/zrealizowane-programy/akademia-orange-dla-bibliotek-2015>; data dostępu: 03.02.2016 r.

zbiór o pojawiające się nowości czytelnicze. Dzięki temu Biblioteki zwiększają swoją atrakcyjność, oferując nie tylko stare książki, ale również pojawiające się w księgarniach nowości.

Mieszkańcy gminy Jaświły pozytywnie oceniają zarówno jakość usług o charakterze kulturalnym, jak i atrakcyjność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych. Obie kwestie opisują jako utrzymujące się na poziomie średnim i dobrym oraz bardzo dobrym.

W badaniu zadano respondentom z gminy Jaświły zadano pytanie **1.6 Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy (świetlice, biblioteki, domy kultury, muzea itp.)?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Tabela 24. Ocena jakości usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy Jaświły (świetlice, biblioteki, domy kultury, muzea itp.).

1.6 Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy? (świetlice, biblioteki, domy kultury)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	0	0
2	7	9,33
3	20	26,67
4	21	28
5	27	36
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.7 Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno- rozrywkowych odbywających się na terenie gminy?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 25. Ocena jakości i różnorodności wydarzeń kulturalno- rozrywkowych odbywających się na terenie gminy Jaświły.

1.7 Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno- rozrywkowych odbywających się na terenie gminy?

Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	1	1,33
2	6	8
3	21	28
4	24	32
5	23	30,67
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Obiekty dziedzictwa kulturowego

Z terenu gminy Jaświły do rejestru zabytków wpisano następujące obiekty:

- a) we wsi Brzozowa - kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela, mur - kam, 1859 - 1869, dęć. nr KL.WKZ - 5340/11 z 26.04.1999r., nr rej. 700,

Ksiądz Mateusz Babecki proboszcz z Kalinówki Kościelnej w 1859 r. rozpoczął budowę kościoła murowanego. Budulcem był kamień polny. Prawdopodobnie w 1863 r. świątynia była ukończona. Świątynię wybudowali włościanie ze wsi Brzozowa i Bobrówka. Po raz pierwszy jako oddzielna parafia Brzozowa wzmiankowana była w schematyzmie diecezji wileńskiej w 1906 roku. Od 1878 r w filii brzozowskiej prowadzono księgi metrykalne. Było to wynikiem zatrudnienia stałego księdza filialisty. Kościół ustawiony jest kalenicowo na osi północ-południe¹³. Zbudowano go na rzucie krzyża z prostokątną kruchtą. Bryła obiektu jest wieloczęłonowa. Składa się z pięciu prostopadłościanów rozmieszczonych symetrycznie. Ściany są zbudowane z kamienia polnego połączonego zaprawą wapienno-cementową. Dach jest kryty blachą. W latach 60-ych XX w. w świątyni założono instalację elektryczną, a w latach 70-ych kościół został radiofonizowany. Remont kapitalny świątyni przeprowadzono w 1991 r¹⁴.

- b) we wsi Mikicin:

¹³ http://www.ciekawepodlasie.pl/info.htm#1831/pl/i/_kosciol_parafialny_p.w._sw._jana_chrzeciciela; data dostępu: 03.02.2016 r.

¹⁴ A. Studniarek, P. Borowik, op.cit., s. 11-13.

- dwór, mur. 1847 r., dęć. nr Kult.V-2b- 109-7-58 z dn. 12.01.1958r., nr rej. 103,
- pozostałości parku, XVII w, dęć. nr KL.WKZ-5340/13/84 z dn. 18.12.1986r, nr rej. 574,
- c) we wsi Stare Dolistowo - kościół par. pw. św. Wawrzyńca, mur. 1789 - 1791 r., dęć. nr Kl. 111-1/206/66 z dn. 20.10.1966r., nr rej. 201.

Obecny kościół z kamienia polnego został zbudowany latach 1789-91. Fundatorami tego kościoła byli: hetmanowa Izabella Branicka i proboszcz ks. Krzysztof Kapica. Świątynia została zbudowana według projektu Jana Bogumiła Zschemniga, porucznika i architekta będącego na usługach Izabelli Branickiej. Konsekracji kościoła dokonał bp Piotr Toczydłowski 23 października 1791 r. W latach 70 XX wieku został przeprowadzony gruntowny remont wnętrza. W ołtarzu głównym kościoła wielką czią jest otoczony Krucyfiks pochodzący z XVIII wieku. Pod krzyżem znajduje się obraz Matki Bożej Pocieszenia z namalowany w stylu rokoko (XVIII w). W bocznym ołtarzu znajduje się barokowy obraz Matki Bożej Różańcowej (także z XVIII w)¹⁵.

Obiekty o wartościach kulturowych, w tym archeologiczne:

Na terenie gminy Jaświły znajduje się szereg obiektów o wartościach kulturowych, choć nie wszystkie wpisane w katalog zabytków przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to budynki, pozostałości parków dworskich, cmentarze, a także stanowiska archeologiczne.

a) Budynki

Wieś Bagno:

1. dom z oborą nr 6, drewniany z początku XX wieku;
2. dom nr 7, drewniany, z początku XX wieku.

Wieś Bobrówka:

3. dom nr 47, drewniany, 1945 r..
4. wiatrak paltrak, drewniany, 1948 r..

Wieś Brzozowa:

5. Zespół Kościoła Parafialnego p. w. św. Jana Chrzciciela:
 - a) kościół, murowany (kamień), 1859-1869, po remoncie.,
 - b) dzwonnica, murowana (kamień), 1859-1869, po remoncie,
 - c) ogrodzenie z bramą, murowane (kamień), koniec XIX w.
6. Zagroda nr 93:
 - a) dom z oborą, drewniana., koniec XIX, remont w latach 80. XX w.

¹⁵ <http://www.archibial.pl/parafie.php?par=67>; data dostępu: 03.02.2016 r.

- b) obora, drewniana, koniec XIX w.,
- c) stodoła, drewniana, koniec XIX w..
- 7. dom z oborą nr 13, drewniany, 1917 r.
- 8. dom z oborą nr 57, drewniany., k. XIX w., po remoncie.
- 9. dom z oborą nr 89, drewniany, koniec XIX w., po remoncie.

Wieś Dzięciolowo:

- 10. Zespół Kaplicy p. w. św. Floriana:
 - a) kaplica, murowana (kamień) - drewniana, 1830-1835, remont, po 1836 r. i po 1945 r.,
 - b) ogrodzenie, murowane (kamień), początek XX w.
- 11. Wiatrak holenderski, drewniany, z początku XX w.
- 12. Wiatrak paltrak, drewniany, z początku XX w.

Wieś Jaświlki:

- 13. Spichlerz dworski, murowany (kamień), 2 poł. XIX w.

Wieś Mikicin:

- 14. Zespół dworski, murowany (kamień), 2 poł. XIX w.
 - a) dwór, ob. dom mieszkalny nr 48, mur., 1847, remont. 1958,
 - b) pozostałości parku, XVII, przekomponowany XIX.

Wieś Mociesze:

- 15. Wiatrak paltrak, drewniany, 1948 r.

Wieś Nowe Dolistowo:

- 16. Kapliczka Najświętszej Marii Panny, murowana, po 1945, odbudowa wiaty w latach 70/80 XX w.
- 17. Kapliczka, murowana, lata 30 XX w.
- 18. Kapliczka, drewniana, k. XIX, zniszczona przed 1945, odbudowana po 1945, remont w 1980 r.
- 19. Zagroda nr 16:
 - a) dom z oborą, drewniany, 2 poł. XIX w.,
 - b) spichlerz I, drewniany, koniec XIX w.,
 - c) spichlerz II, drewniany, zbudowany po 1850 r.,
 - d) piwnica I, murowano (kamiennie)-drewniana, 2 poł. XIX w.,
 - e) piwnica II, murowano (kamiennie)-drewniana, zbudowana po 1850 r.
- 20. spichlerz w zagrodzie nr 43, drewniany, zbudowany po 1850 r.

Wieś Stare Dolistowo:

- 21. Zespół Kościoła Parafialnego P. W. Św. Wawrzyńca:
 - A) kościół, murowany, 1789-1791, *arch. J. G. Zschoring*, przebudowany w poł. XIX,
 - b) dzwonnica, murowana (kamienna), XIX w.,
 - c) ogrodzenie z bramą, murowane, XIX w.,
 - d) plebania, murowana, lata 20 XX w., przebudowana w latach 1979-1983,
 - e) dom parafialny, drewniany, XIX/XX, przebudowany w latach 1979-1982.
- 22. Zespół Kościoła Cmentarnego p. w. Św. Jerzego:
 - a) kościół, murowany, ok. 1820 r, po remoncie,
 - b) ogrodzenie, kamienne, ok. 1803 r., remont w 1859 r.,
 - c) brama, murowana, 1859 r.

Wieś Starowola:

23. Kapliczka, murowana, z początku XX w.

24. Zespół dworski:

a) dwór, obok dom mieszkalny, drewniany z 1920 r,

b) obora, murowana z 1920 r., po remoncie.

Wieś Stożnowo:

25. Zespół dworski:

a) dwór, obok dom mieszkalny, drewniany z 1936 r., remont w latach 60 XX w.,

b) obora, murowana (kamienna), koniec XIX w.,

c) pozostałości parku, XVII, przekomponowany w XVIII w. i po 1909 r.

Wieś Szpakowo:

26. Dom nr 20, drewniany z końca XIX w.

27. Wiatrak koźlak, drewniany, 1868 r.

Wieś Zabiele:

28. Wiatrak holenderski, drewniany, 1928 r.

29. Wiatrak holenderski, drewniany, 1955 r.

b) Parki,

We wsi Stożnowo - pozostałości parku.

c) Cmentarze,

- we wsi Brzozowa:

- cmentarz rzymskokatolicki,
- cmentarz przykościelny,

- we wsi Dolistowo Stare:

- cmentarz rzymskokatolicki,
- cmentarz przykościelny,

- we wsi Jaświły - cmentarz rzymskokatolicki,

- na Uroczysku Tołkaczewo - mogiła żołnierska z 1945r.

d) Stanowiska archeologiczne.

Na terenie gminy znajduje się 267 stanowisk archeologicznych. W poszczególnych wsiach występuje następująca ilość stanowisk:

- we wsi Zabiele 47 stanowisk,
- we wsi Dolistowo Stare 47 stanowisk,
- we wsi Dolistowo Nowe 43 stanowiska,
- we wsi Brzozowa 35 stanowisk,
- we wsi Dzieciołowo 7 stanowisk,

- we wsi Mikicin 54 stanowiska,
- we wsi Jadeszki 12 stanowisk,
- we wsi Moniuszki 15 stanowisk,
- we wsi Radzie 4 stanowiska,
- we wsi Szaciły 3 stanowiska,

Na terenie gminy znajdują się następujące obiekty sakralne:

- Kościół p. w. Św. Jana Chrzciciela w Brzozowej,
- Kościół p. w. Św. Wawrzyńca w Dolistowie,
- Kościół p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Jaświłach,
- Kościół p. w. Matki Odkupiciela w Bobrówce,
- Kaplice w Dolistowie Nowym, Mikicinie, Szpakowie i Bagnie,
- Kaplica zabytkowa w Dzieciołowie.

Turystyka i rekreacja

Potencjał turystyczny i rekreacyjny gminy Jaświły należy postrzegać w kontekście jej położenia i środowiska naturalnego, które stanowi szczególną atrakcję dla gości z kraju i zagranicy. Bogactwo przyrody tego obszaru niepowtarzalnie komponuje się z pięknem krajobrazów.

Obszar Gminy Jaświły to doskonałe miejsce do aktywnego wypoczynku. Ze względu na unikalny charakter środowiska naturalnego szczególną atrakcję turystyczną stanowią szlaki turystyczne.

Turyści chcący poznać kulturę i tradycję obszaru Polski północno-wschodniej mogą również odbyć podróż szlakami kulturowego piękna regionu. Jest to oferta wykraczająca poza teren Gminy Jaświły, niemniej umożliwia poznanie gminy w szerszym kontekście regionalnym. Do najciekawszych atrakcji turystycznych w tej kategorii należą:

- Szlak rowerowy B -11 c - czerwony - "Podlaski Szlak Bociani"

Odcinek szlaku Tykocin - Wilkownia 126 km Przebieg szlaku: TYKOCIN - Laskowiec - Gugny - Osowiec Twierdza - Goniądz - Dolistowo - Jasionowo - Dębowo - Jaminy -Sztabin – WILKOWNIA.

- Szlak rowerowy BK -7006 n - niebieski - 126 km

OSOWIEC-TWIERDZA Płochowo - Goniądz - Mońki -Jaświły -Mikicin - Karpowicze - Suchowola -Okopy - Laudańszczyzna - Ostrówek - Horodniana - Domuraty - Zwierzyniec

Wielki - Grodzisk - Jałówka - Kopciówka - Połomin - Kizielany - Zabrodzie -KORYCIN-
126 km. Szlak łatwy.

- Szlak pieszy PL-2551-n znaki niebieskie

WIZNA - Góra Strękowa - Laskowiec - Barwik - Olszowa Droga - Goniądz - Dolistowo -
Jagłowo - Trzyrzeczki - Jałowo - LIPSK - 130,7 km - szlak łatwy.

- Szlak pieszy PL-2551-n (121 km) znaki niebieskie:

MOGROWNIKI - Czarnocin - Piątница - Kalinowo - Drozdowo - Niewiadowo - Rakowo
Boginie - Krzewo - Bronowo - Niwkowo - Wizna - Witkowo - Góra Strękowa - Lasowiec -
Nowa Wieś - Dobarz Budy - Szafranki - Wólka Piaseczna - Goniądz - Dawidowizna -
Wroceń - Dolistowo Nowe - Dolistowo Stare - Jasionowo - Dębowo - Jagłowo - Ciemne -
Żakle - Podhorodniana - Horodniana - Trzyrzeczki - Kamienna Stara - Kol. Szuszałewo –
LIPSK.

- Szlak kajakowy Rogożynek - Ruś

Szlak kajakowy rzeką Biebrzą o długości 145,7 km prowadzi od miejscowości Rogożynek
(gm. Lipsk) do miejscowości Ruś (gm. Jedwabne), szlak łatwy¹⁶.

Walory przyrodnicze:

Gmina Jaświły stanowi obszar o wyjątkowych walorach ekologicznych i krajobrazo-
wych. Północną część gminy obejmuje Biebrzański Park Narodowy. Na walory środowiska
składają się unikalne tereny bagienne, kompleksy leśne i czyste powietrze co stwarza szansę
dla rozwoju turystyki kwalifikowanej, krajoznawczej a także agroturystyki.

Na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego wyznaczono szlak wodny rzeką
Biebrzą (130 km) oraz oznakowano 13 lądowych szlaków turystycznych (łącznie długość ok.
400 km). Na kilku z nich wybudowano wieże i pomosty widokowe oraz położono kładki uła-
twiające przejście po grząskim terenie. Największą grupę turystów stanowią obserwatorzy i
miłośnicy ptaków z różnych krajów oraz uczniowie szkół podstawowych i średnich.

Gmina Jaświły posiada dobrze zorganizowaną infrastrukturę agroturystyczną, w
ramach której ofert jest rozszerzana z każdym kolejnym rokiem. Agroturystyka stanowi jedną

¹⁶ <http://ltp.eu/gmina/jaswily/szlaki-turystyczne>; data dostępu: 04.02.2016 r.

z szans poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców gminy. Poniżej zaprezentowane jest zestawienie aktualnych danych, dotyczących oferty agroturystycznej.

Tabela 26. Wykaz obiektów świadczących usługi hotelarskie na terenie gminy Jaświły.

Lp.	Przedsiębiorca świadczący usługi	Nazwa i adres obiektu	Okres świadczenia usług	Liczba miejsc noclegowych	Telefon kontaktowy
1.	Mirosław Witkowski	Dolistowo Stare 108 „Ptasi folwark”	cały rok	24 (9 pokoi)	tel. (85) 716 15 03 kom. 600 676 718
2.	Kazimierz Giza	Zabiele 151 „Pod tują”	cały rok	9 (3 pokoje)	tel. (85) 716 16 48 kom. 692 690 629
3.	Małgorzata i Sławomir Kolendo	Dolistowo Stare 1 „Gospodarstwo Agroturystyczne przy młynie”	cały rok	9 (3 pokoje)	Tel. (85) 716 16 79 kom. 503 392 379
4.	Marta i Ireneusz Szczęsny	Dolistowo Stare 69 „Biebrzańska ostoja”	cały rok	5 (3 pokoje)	tel. (85) 716 15 58 kom. 661 754 155
5.	Krystyna i Tadeusz Daniłko	Dolistowo Stare 114 „Na uboczu”	cały rok	7 (2 pokoje)	tel. (85) 716 15 75 kom. 698 471 576
6.	Stanisław Rafało	Szpakowo 19		6 (3 pokoje)	tel. (85) 716 26 18
7.	Krystyna Rogało	Dolistowo Nowe 69A „Agroturystyka nad Biebrzą”	cały rok	10 (4 pokoje)	kom. 601 640 138
8.	Maria Żak	Brzozowa-Kolonia 9	sezonowo (od maja do sierpnia)	10 (5 pokoi)	tel. (85) 653 51 40
9.	Irena Jankowska	Dolistowo Nowe 61 „Drewniany domek”	cały rok	6 (2 pokoje)	kom. 510 755 998
10.	Marianna i Wiesław Rogało	Dolistowo Stare 46 „Biebrzańskie Eldorado”	cały rok	15 (5 pokoi)	tel. (85) 716 15 70 kom. 601 486 995 kom. 603 402 401

11.	Grzegorz Horoszko	Dolistowo Stare 105 „Dom nad Biebrzą”	sezonowo (od kwietnia do września)	13 (4 pokoje)	Kom. 609 054 778
12.	Danuta i Jan Joka	Dolistowo Stare 4a „Nad stawem”	cały rok	4 (3 pokoje)	tel. (85) 716 15 97 kom. 505 553 611
13.	Ryszard Prolan	Zabiele 124 „Pod rzeką”	cały rok	4 (2 pokoje)	tel. (85) 716 16 57 kom. 513 616 322
14.	Małgorzata Dulińska	Dolistowo Nowe 65A,B „Ostoja”	cały rok	9 (5 pokoi)	tel. (22) 772 42 08 kom. 694 486 025
15.	Henryk Butwiłowski	Radzie 3 „Domek w Radziach”	cały rok	10 (3 pokoje)	kom. 694 908 762
16.	Beata Beczko	Dolistowo Stare 139 „Za wsią”	sezonowo (od kwietnia do październik a)	9 (3 pokoje)	tel. (85) 716 16 79 kom. 519 633 701
17.	Magdalena Arciuch	Dolistowo Stare 60 „Biebrzańska zagroda”	cały rok	7 (2 pokoje)	tel. (85) 716 15 60 kom. 667 393 575

Źródło: Dane z Gminy Jaświły

Z badania przeprowadzonego podczas konsultacji społecznych wynika, że mieszkańcy gminy są świadomi potencjału jaki ich gmina posiada pod względem turystycznym. Większość respondentów pozytywnie oceniła atrakcyjność turystyczną gminy. Jest to pozytywny przejaw oceny mieszkańców.

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.8 Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną gminy? (ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты)**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 27. Ocena atrakcyjności turystycznej gminy Jaświły (ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты).

1.8 Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną gminy? (Ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты, ścieżki przyrodnicze i edukacyjne)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	2	2,67
2	11	14,67
3	24	32
4	23	30,67
5	15	20
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.9 Jak oceniasz poziom bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie (baza noclegowa, gastronomiczna)?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 28. Ocena poziomu bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie Jaświły (baza noclegowa, gastronomiczna).

1.9 Jak oceniasz poziom bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie (baza noclegowa, gastronomiczna)?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	6	8
2	19	25,33
3	27	36
4	13	17,33

5	10	13,33
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

W badaniu zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.10 Jak oceniasz promocję gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Tabela 29. Ocena promocji gminy, mającej na celu pozyskanie potencjalnych turystów.

1.10 Jak oceniasz promocję gminy mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	3	4
2	19	25,33
3	26	34,67
4	23	30,67
5	4	5,33
Brak odpowiedzi	0	0
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Obszar lokalnych warunków sprzyjających rekreacji wciąż pozostaje obszarem, w którym pożądane są dalsze działania w zakresie zróżnicowania dostępnej oferty. Pomimo dotychczasowych starań władz gminy Jaświły, jej mieszkańcy ocenili tę ofertę jako pozostającą na poziomie niskim i średnim.

W badaniu ankietowym zadano respondentom z gminy Jaświły pytanie **1.11 Jak oceniasz ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci, młodzieży dorosłych i seniorów?** Rozkład uzyskanych odpowiedzi zaprezentowany jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 30. Ocena oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy Jaświły dla dzieci, młodzieży dorosłych i seniorów.

1.11 Jak oceniasz ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	3	4
2	16	21,33
3	33	44
4	17	22,67
5	4	5,33
Brak odpowiedzi	2	2,67
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

3.5 OBSZAR ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Warunki klimatyczne

Gmina Jaświły, według R. Gumińskiego leży we „wschodniej” dzielnicy klimatycznej (rys. 1). Na obszarze tym średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,5-7,0⁰ C, okres wegetacyjny trwa 190 - 205 dni, czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 80-87 dni, liczba dni przymrozkowych to ok. 110-138 dni, roczna suma opadów wynosi do 550-600 mm, dominują wiatry zachodnie.

Rysunek 4. Dzielnice rolniczo-klimatyczne Polski wg R. Gumińskiego.

Dzielnica rolniczo-klimatyczna

I. Szczecińska	XIII. Lubelska
II. Zachodniobałtycka	XIV. Chełmska
III. Wschodniobałtycka	XV. Wrocławska
IV. Pomorska	XVI. Częstochowsko-Kielecka
V. Mazurska	XVII. Tarnowska
VI. Nadnotecka	XVIII. Sandomiersko –
VII. Środkowa	XIX. Rzeszowska
VIII. Zachodnia	XX. Podkarpacka
IX. Wschodnia	XXI. Sudecka
X. Łódzka	XXII. Karpacka
XI. Radomska	

Źródło: www.acta-agrophysica.org

Warunki klimatyczne Gminy Jaświły są korzystne ze względu na rozkład opadów meteorologicznych, skupionych głównie w okresie wegetacyjnym (70%). Okresy deficytowe w wilgoć przypadają zazwyczaj w maju lub czerwcu. Niekorzystne dla roślin są późne wiosenne i wczesne jesienne przymrozki. Rozkład roczny temperatury w °C, średnie oraz absolutne maksyma i minima ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 31. Średni, roczny rozkład temperatur oraz absolutne maksyma i minima.

Stacja meteo.	Obserwacja	Miesiące											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Biebrza	średnia	-4,4	-4,6	-1,2	6,5	11,9	15,8	17,1	16,0	12,1	7,0	2,0	-1,6
	maksymalna	6,9	11,9	16,6	25,7	30,7	31,4	34,8	35,1	30,8	24,4	16,3	13,5
	minimalna		-35,3	-30,0	-8,2	-6,4	0,9	1,7	0,7	-4,8	-12,4	-20,3	-27,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaświły*.

Istotnym czynnikiem modyfikującym warunki klimatyczne na terenie gminy Jaświły jest Kotlina Biebrzańska, która charakteryzuje się nieco odmiennym reżymem opadowym, wilgotnością powietrza, częstotliwością występowania burz i gradów, okresem zalegania pokrywy śnieżnej oraz swoistym przebiegiem zachmurzenia.

Rzeźba terenu

Rzeźbę terenu gminy Jaświły kształtują dwie jednostki fizyczno-geograficzne: Kotlina Biebrzańska i Wysoczyzna Białostocka. Kotlina Biebrzańska obejmuje niewielki fragment północnej części obszaru gminy, który charakteryzuje się płaską zabagnioną i znacznie zmeliorowaną powierzchnią wyniesioną od 109 do 110 m n.p.m. oraz przebiegiem koryta rzeki Biebrzy. Jest to obszar położony niżej od krawędzi tarasu plejstocńskiego (Wysoczyzny). Pozostała dominująca część obszaru gminy Jaświły położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej charakteryzującej się znacznym urozmaicheniem morfologicznym.

Istotne znaczenie w układzie rzeźby terenu odgrywają moreny czołowe i pagóry kemowe. Strefę występowania moren czołowych od Kotliny Biebrzańskiej oddziela niezbyt szeroki pas równiny wodnolodowcowej sięgający do drogi Goniądz – Dąbrowa Białostocka. Obszar równiny wodnolodowcowej charakteryzuje się stosunkowo płaską powierzchnią wyniesioną od 120 do 130 m n.p.m. Równina ta opada w kierunku doliny Biebrzy tworząc w morfologii terenu wyraźnie zarysowaną krawędź, szczególnie w okolicy Dolistowa Starego. Na południe od równiny wodnolodowcowej (od w/w drogi) rozciągają się tereny, którym główny rys morfologiczny nadają wzgórza czołowo - morenowe. Wzgórza te tworzą kilka ciągów morenowych o przebiegu NW - SE, oddzielonych od siebie niewielkimi obniżeniami i wypełnionymi piaskami. Wysokości bezwzględne występujących tu form przekraczają 150 m n.p.m. a w okolicy Jaświł dochodzą do 210 m n.p.m. Ponadto wzgórza te odznaczają się znaczną długością, wysokością względną i nachyleniem zboczy. W południowej części gminy wzgórza czołowo morenowe ustępują miejsca pagórkom kemowym. koncentrują się one

głównie w okolicy wsi Rutkowskie Duże, Szpakowe, Bagno i Starowola. Wysokości bezwzględne w obrębie tych wzgórz przekraczają 180 m n.p.m. W okolicy wsi bagno pagórkom tym towarzyszą liczne zatorfione zagłębienia, z dużą ilością drobnych, zarastających jezior.

Rzeźba terenów wysoczyznowych poza niewielką częścią form marginalnych nie stanowi ograniczeń dla rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Średni wskaźnik bonitacji rzeźby terenu w skali 10 punktowej JUNG wynosi 7,4 pkt.

Współczesne procesy geomorfologiczne na obszarze gminy nie powodują istotnych zmian w rzeźbie terenu - zmiany powodowane erozją wodną są znikome i nie wpływają na istotne zmiany w konfiguracji terenu, jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są stosunkowo chaotyczną powierzchnią eksploatacją surowców mineralnych.

Gleby

Pod względem typologicznym gleby gminy Jaświły są mało zróżnicowane. Charakteryzują się one zdecydowaną dominacją gleb brunatnych wyługowanych i kwaśnych (Bw) występujących na obszarze prawie całej gminy przy bardzo minimalnym udziale gleb brunatnych właściwych. Drugim pod względem zajmowanej powierzchni są gleby piaskowe różnych typów genetycznych (bielicowe, rdzawe, brunatne kwaśne) - AB. Występują one w rozrzuceniu na obszarze całej gminy tworząc jednak niewielkie kompleksy wśród w/w gleb. Gleby pseudobielicowe (A) występują lokalnie, a ich większe powierzchnie znajdują się w okolicy wsi Jadeszki i Mikicin oraz na zachód od wsi Moniuszki i na południe od wsi Bobrówka. Natomiast na użytkach zielonych położonych w dolinach cieków wodnych i obniżeniach terenowych występują głównie czarne ziemie (D), gleby murszowo -mineralne (M) oraz gleby torfowe i murszowo - torfowe (T).

Tabela 32. Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych w gruntach ornych i użytkach zielonych.

grunty orne + sady			użytki zielone		
klasa	ha	%	klasa	ha	%
II	-				
III a	123	1,3	II	3	0,05

III b	1012	10,4	III	475	8,1
IV a	3179	32,7	IV	2816	48,3
IV b	2997	30,8	V	1753	30,1
V	1991	20,5	VI	774	13,3
VI	407	4,2	VI z	11	0,2
VI z	11	0,1			
razem	9720	55,4	razem	5832	33,2

Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jaświły.*

Lepsze klasy gleb odpowiadają przestrzennemu rozmieszczeniu głównie gleb brunatnych wylugowanych, brunatnych właściwych, pseudobielicowych, czarnych ziem i murszowo - torfowych.

Na terenie gminy dominują kompleksy 4 i 5 przy znacznym udziale kompleksu 6. W strukturze użytków zielonych zarysowana jest nieznaczna przewaga kompleksu 3 z nad kompleksem 2 z.

Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Jaświły ściśle wiąże się z przestrzennym rozmieszczeniem przypowierzchniowych form utworów czwartorzędowych. Wydobywane są piaski, piaski ze żwirem, żwir i torf. Eksploatacja odbywa się metoda odkrywkową ręcznie lub przy pomocy sprzętu mechanicznego, zazwyczaj dorywczo na bieżące potrzeby lokalnego drogownictwa oraz budownictwa indywidualnego.

Zgodnie z Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce, wg stanu na 31.12.2014 r. w gminie Jaświły występują eksploatowane złoża piasku i żwiru, tj. złoża Brzozowa, zasoby geologicznie bilansowe wynoszą 202 tys. ton, z tego w 2014 roku wydobyty 11 tys. ton tego kruszcu.

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Jaświły należy do dorzecza Wisły i za wyjątkiem fragmentu południowo zachodniej części gminy (rz. Nereśl - zlewnia rz. Narew) położony jest w obrębie zlewni Biebrzy.

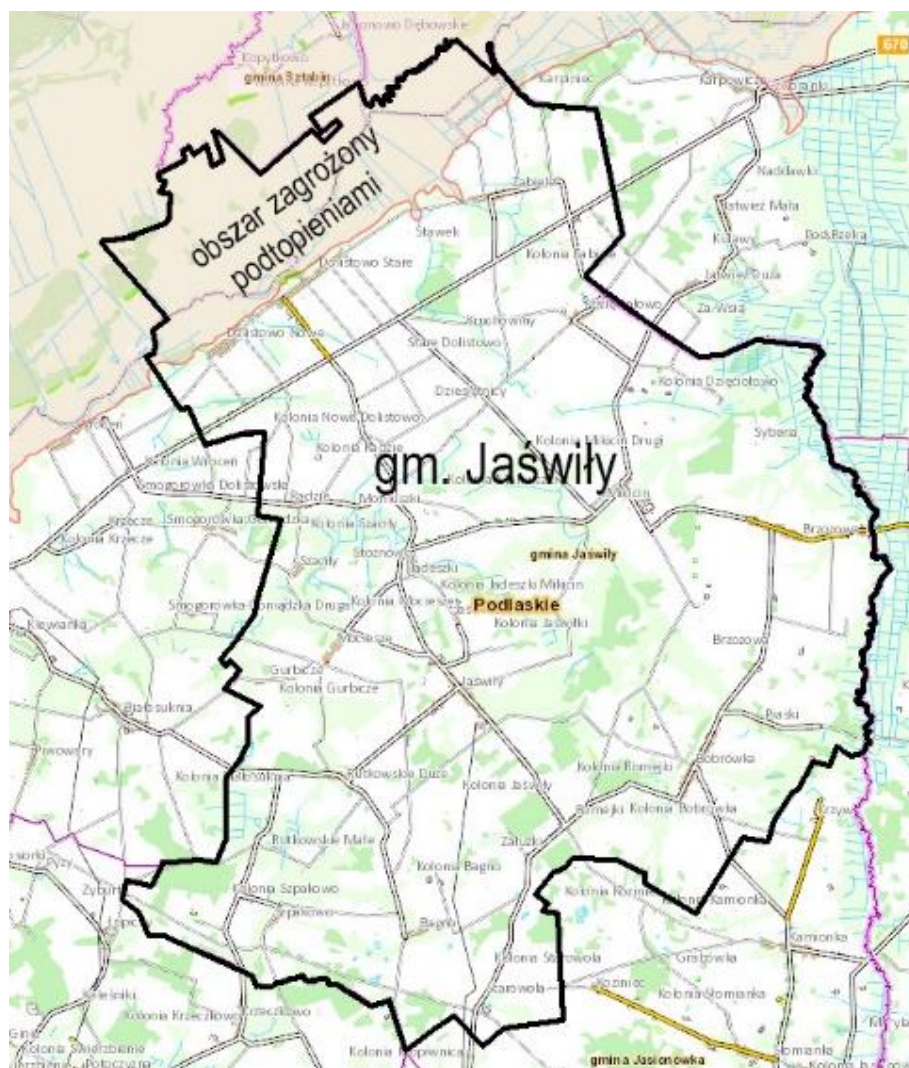
Główny układ sieci hydrograficznej gminy tworzy rzeka Biebrza oraz jej lewobrzeżny dopływ rzeka Brzozówka wraz ze swoim dopływem rz. Bieblą. Rzeka Biebrza usytuowana jest w północnej części gminy i płynie z północnego-wschodu na południowy-zachód silnie

meandrując i pozostawiając liczne starorzecza powstałe głównie w okresie prostowania koryta rzeki w związku z budową Kanału Augustowskiego w XIX wieku.

Rzeka Brzozówka zachowuje południkowy kierunek płynięcia i mimo swojego usytuowania w stosunku do obszaru gminy (stanowi jej wschodnią granicę) odwadnia wraz ze swoim największym lewobrzeżnym dopływem rz. Bieblą dominującą część obszaru gminy. Fragment południowo - zachodniej części obszaru gminy odwodniany jest przez górny odcinek rzeki Nereśl. Przez teren południowo-zachodniej części gminy przebiega wododział wód powierzchniowych III rzędu wyodrębniający obszar zlewniowy rzeki Nereśl i rzeki Biebrzy.

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego, północo-zachodnia część gminy Jaświły zagrożona jest podtopieniami. Zasięg tego zjawiska pokazano na poniższym rysunku. W wyniku konsultacji społecznych ustalono, że okresowe podtopienia pól uprawnych (w szczególności w okresach wiosennym i jesiennym) występować mogą również poza obszarem wyznaczonym przez PIG.

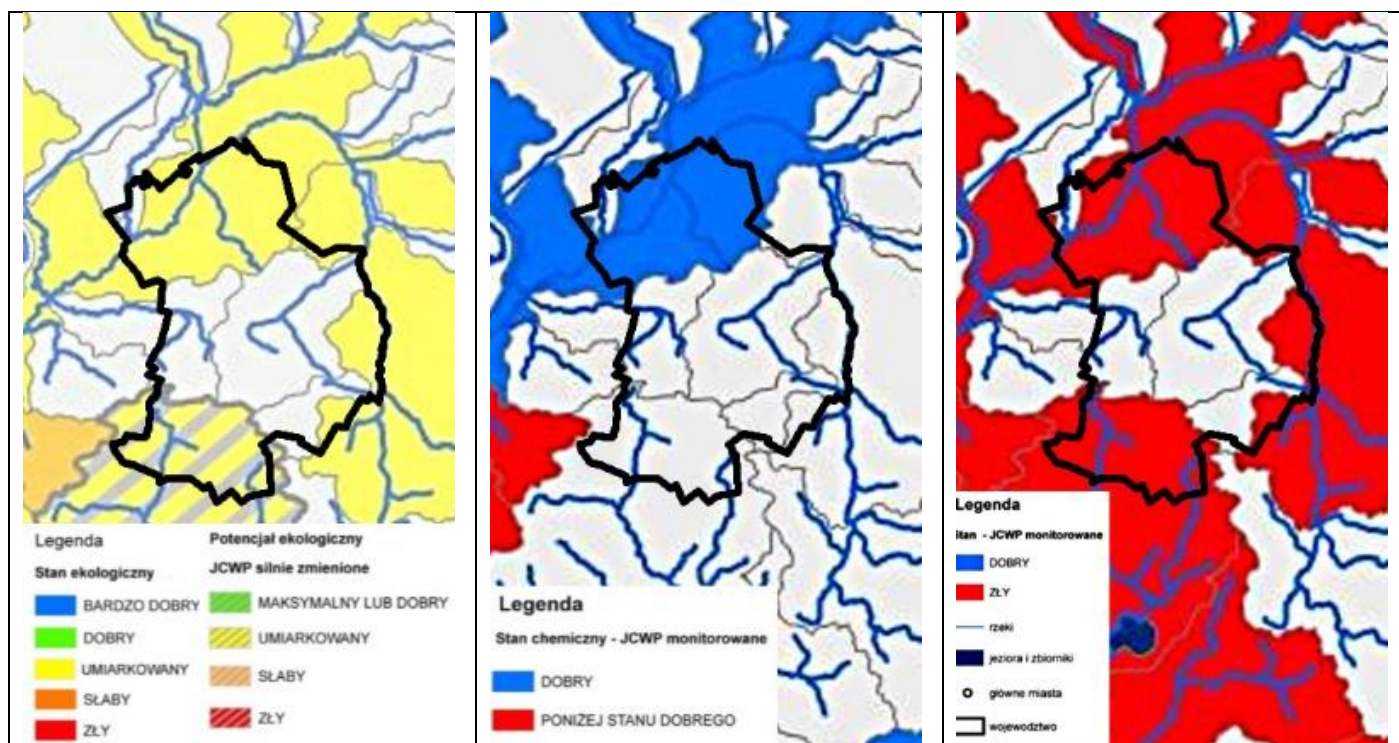
Rysunek 5. Obszary zagrożone podtopieniami w gminie Jaświły.

Źródło: Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

Generalnie jakość Jednolitych Części Wód na terenie gminy Jaświły została oceniona w 2014 roku przez WIOŚ w Białymstoku jako zła. Jakość wód pod względem ekologicznym i chemicznym oraz ogólną klasyfikację wód przedstawiono na poniższym rysunku

Rysunek 6. Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie gminy Jaświły.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 roku (ocena w Jednolitych Częściach Wód Powierzchniowych), WIOŚ Białystok, 2015.

Stan ekologiczny jaki i potencjał ekologiczny określony został jako umiarkowany, co oznacza że klasyfikacja elementów biologicznych wskazuje na bardzo dobry stan, zaś jeden (w sposób znaczny) lub więcej wskaźników fizykochemicznych przekracza wartości klasy II. Stan chemiczny JCWP w gminie został określony jako dobry, co oznacza że wartości średnioroczne (średnia arytmetyczna) oraz stężenia maksymalne (90. percentyl) nie przekraczają średniorocznych i maksymalnych wartości.

Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto-zwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych. Wodonośność utworów kredowych jest słabo rozpoznana i nie pozwala na bliższe ich określenie. Natomiast występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ściśle powiązanie z piaszczystą serią oligocenu i miocenu o miąższości ca 50 m. Warstwa wodonośna w tych utworach występuje na głębokości 120-250 m, a wydajność średnia kształtuje się w granicach 40-50 m³/h przy depresji 10-15 m.

Głównym źródłem ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy są utwory czwartorzędowe. W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Są to następujące poziomy wodonośne:

- poziom I - przypowierzchniowy, w zakresie warunków hydrogeologicznych tego poziomu na terenie gminy wyodrębniają się dwa główne obszary występowania wód gruntowych: obszary wysoczyznowe zbudowane z utworów plejstocénskich, w obrębie których wody gruntowe występują na głębokości od 3,0 do 6,0 m, lokalnie głębiej oraz obszar doliny rz. Biebrzy, gdzie wody występują w utworach bagiennotorfowych i akumulacji rzecznej tworząc jeden poziom o swobodnym zwierciadle wody, zalegające zazwyczaj płycej niż 1 m p.p.t.
- poziom II - międzymorenowy (IIb i IIa) – ujmowane wody z tego poziomu stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia ludności w wodę pitną na terenie gminy Jaświły. Poziom międzymorenowy IIb charakteryzuje się: zachowaniem ciągłości występowania w przedziale rzędnych 70-100 m n.p.m., miąższością warstwy wodonośnej wynoszącej od 4 do 36 m, średnią wydajnością wynoszącą 12-43 m³/h i wydajnością jednostkową osiągającą wartość 11 m³/h/1 m.s. Poziom międzymorenowy IIa występuje w przedziale rzędnych 100-130 m m.n.p. i nie zachowuje ciągłości rozprzestrzeniania się. Miąższość warstwy wodonośnej na terenach wysoczyznowych najczęściej wynosi 10-20 m, a średnia wydajność ca 33,0 m³/h, wydajność jednostkowa 8,2 m³/h/1 m.s. Warstwy wodonośne poziomu międzymorenowego (IIb i IIa) tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry znajdujące się na znacznych głębokościach.
- poziom III - spągowy (najniższy) – rzędne stopy wahają się w granicach 36-73 m n.p.m., a rzędne spągu warstw wodonośnych najczęściej występują w przedziale rzędnych 25-45 m n.p.m. i mogą łączyć się z wodami występującymi w utworach trzeciorzędowych. Miąższość tego poziomu jest zróżnicowana i wynosi od 15 - 25 m. Użytkiwane wydajności kształtują się w granicach 45 do 60 m³/h, a wydajności jednostkom od 4 do 10 m³/h/1 m.s

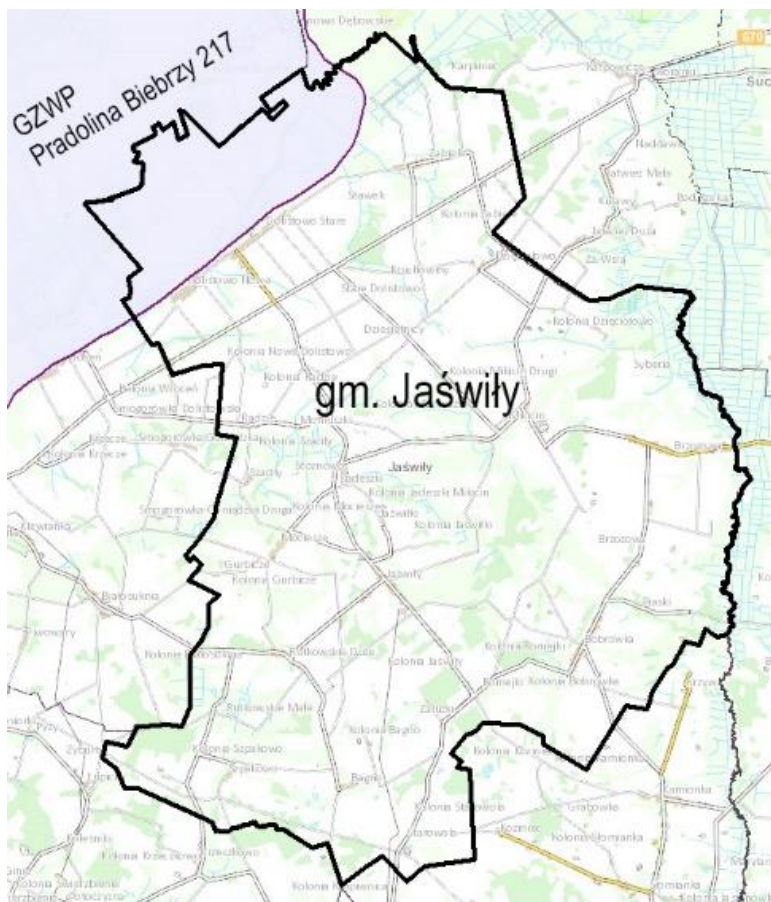
Cała dolina Biebrzy będąca w granicach gminy Jaświły objęta jest zasięgiem występowania głównego zbiornika wód podziemnych (G.Z.W.P.) o znaczeniu krajowym. Jest to zbiornik Pradoliny Biebrzy charakteryzujący się znaczną miąższością utworów wodonośnych dochodzących do 50 m oraz wysoką zasobnością wynikającą z dużej

odnawialności zasobów i drenującego charakteru (do głębokości 150 m) w stosunku do otaczających obszarów wysoczyznowych. Jest odkryty, dostępny dla zanieczyszczeń - zbiornik otwarty do powierzchni. Charakterystyczne dane dot. G.Z.W.P. nr 217 "Pradolina Biebrza" są następujące :

- ogólna powierzchnia - 1295 km² (łącznie z obszarami poza granicami gminy),
- obszar wysokiej ochrony (OWO) - 900 km²,
- klasa czystości wód - Ic, bardzo nieznacznie zanieczyszczone (nieznacznie odbiegające od normy), łatwe do uzdatnienia,
- średnia głębokość ujęć - 45m,
- szacunkowe zasoby dyspozycyjne - 200,00 tyś. m³/d, moduł zasobów l/s/km² - 1,79.

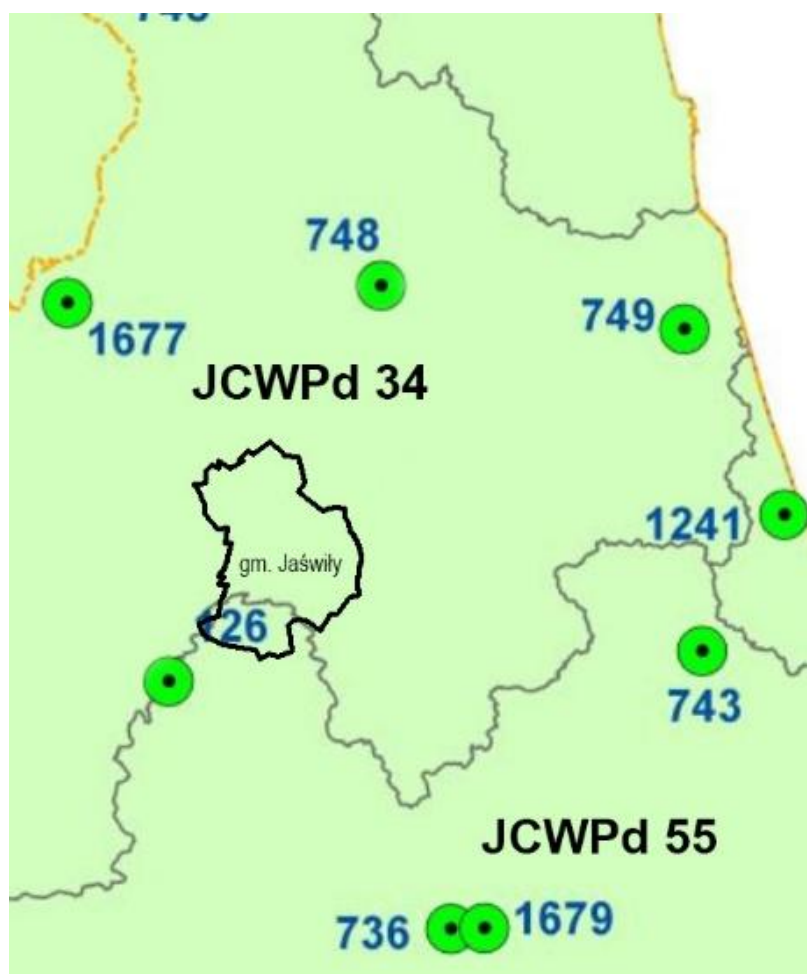
Obszar G.Z.W.P. Pradolina rz. Biebrza podlega szczególnej ochronie wód podziemnych polegającej głównie na niedopuszczeniu do zanieczyszczenia wód oraz zapobieganiu i przeciwdziałaniu szkodliwym wpływom na obszary ich zasilania. Lokalizację zbiornika na tle gminy Jaświły przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 7. Lokalizacja Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Pradolina Biebrzy (217) w gminie Jaświły.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska prowadzi monitoring jakości wód podziemnych w sieci punktów pomiarowych wyznaczonych we wszystkich jednolitych częściach wód podziemnych. Monitoring diagnostyczny wód podziemnych na terenie woj. podlaskiego zrealizowany został w 24 punktach kontrolno-pomiarowych. Na terenie gminy Jaświły nie zlokalizowano żadnego z tych punktów. Jednak o jakości wód podziemnych można wnioskować na podstawie pomiarów w punktach zlokalizowanych w pobliżu gminy oraz na podstawie jakości w całej jednolitej części. Gmina Jaświły położona jest w przeważającej większości w Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 34, co przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 8. Wody podziemne z Gminie Jaświły.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ocena stanu chemicznego wód podziemnych w woj. podlaskim w 2012 roku, WIOŚ, Białystok 2013

Poniższa tabela przedstawia jakość wód w punktach piezometrycznych, położonych w pobliżu gminy Jaświły

Tabela 33. Jakość wód podziemnych w punktach kontrolno-pomiarowych położonych w pobliżu gminy Jaświły.

Nr otworu	Miejscowość	JCWPd	Głębokość do stropu warstwy wodonośnej [m]	Użytkowanie	Klasa jakości w punkcie	Wskaźniki w granicach stężeń III klasy jakości
126	Mońki	34	5	Tereny przemysłowe	III	O ₂ , HCO ₃ , Fe
748	Kamień	34	20,1	Zabudowa wiejska	III	NO ₃
749	Sieruciwce	34	33	Zabudowa wiejska	III	Ca, HCO ₃ , O ₂
1677	Rajgród	34	17	Zabudowa	III	NO ₃ , Ca

				wiejska		
--	--	--	--	---------	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ocena stanu chemicznego wód podziemnych w woj. podlaskim w 2012 roku, WIOŚ, Białystok 2013

Stan chemiczny wód podziemnych na terenie gminy można zakwalifikować jako dobry (III klasa czystości). Oznacza to, że wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów (żelazo, wapń i twardość) oraz słabego oddziaływania antropogenicznego (azotany), a mniejsza część wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Na terenie gminy Jaświły prowadzony jest również monitoring wód podziemnych na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami z zamkniętego składowiska odpadów (w trzech piezometrach zlokalizowanych przy składowisku, w tym jeden na dopływie wód gruntowych). Badania wykazały, że wody podziemne przy składowisku charakteryzuje się stanem słabym. (V klasa). Oznacza to, że wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływania antropogeniczne, a woda nie spełnia wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Lasy

Według podziału kraju na regiony przyrodniczo - leśne lasy gminy Jaświły położone są w Krainie II-giej Mazursko - Podlaskiej Dzielnicy Wysoczyzny Bielsko -Podlaskiej (Dz. Puszczy Podlaskich) charakteryzujące się występowaniem prawie wszystkich typów siedliskowych lasu oraz zróżnicowanym drzewostanem.

Ogólna powierzchnia lasów w gminie Jaświły w roku 2014 wynosiła 1268,04, co stanowi jedynie 7,2% ogólnej powierzchni. W ostatnich latach ogólna lesistość gminy nie uległa znaczącym zmianom.

W podziale administracyjnym lasy gminy Jaświły wchodzą w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, Nadleśnictwa Knyszyn, obręb leśny Trzcianne. Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa będący w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe”, Nadleśnictwa Knyszyn, zajmowały w roku 2014 109,18 ha natomiast lasy prywatne 1154 ha

Lasy na terenie gminy występują w znacznym rozdrobnieniu, koncentrując się głównie w południowej i środkowej części gminy. Największe izolowane kompleksy leśne położone są w okolicy wsi Romejki i Szpakowe (Las Nereśl). Niewielkie kompleksy leśne znajdują się

również w rejonie wsi Brzozowa i Mikicin oraz w dolinach niewielkich cieków wodnych środkowej i zachodniej części gminy. Lasy Skarbu państwa położone są w uroczyskach: Starowola, Jaświły, Mikicin i Zabiele.

W układzie typów siedliskowych dominują siedliska borowe i olszowe w dolinach rzecznych i obniżeniach terenowych. W siedliskach tych występują głównie drzewostany sosnowe z domieszką świerka, brzozy i dębu; brzozowe z domieszkami sosny, świerka i olszy lub olszowe z domieszkami brzozy oraz świerka. Klasa wieku drzewostanów jest zróżnicowana od I do VII.

Za lasy wodochronne będące własnością Skarbu Państwa na terenie gminy uznana jest część lasów uroczyska Mikicin. Pozostałe wszystkie lasy zarówno państwowe jak i prywatne zaliczone są do lasów II-giej grupy tj. lasów gospodarczych, których podstawową funkcją jest produkcja surowca drzewnego na potrzeby gospodarcze, a głównie na drewno tartaczne i opałowe. Przy czym należy podkreślić, że istniejące drobne kompleksy leśne i zadrzewienia śródpolne stanowią ostoje dla drobnej zwierzyny i ptactwa oraz wzbogacają walory środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy.

Obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody

Na terenie gminy Jaświły występują następujące prawne formy ochrony przyrody:

- Biebrzański Park Narodowy wraz z otuliną
- Obszar specjalnej ochrony Ostoja Biebrzańska (PLB200006)
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH 200008)

Wszystkie obszary chronione zlokalizowane są w północnej części gminy i związane są z dolną rzeką Biebrza.

Biebrzański Park Narodowy

Biebrzański Park Narodowy (BbPN) został utworzony na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 roku. Obecnie, spośród 23 polskich parków narodowych BbPN jest największym parkiem narodowym i jednym z większych w Europie. Celem Parku jest ochrona rozległych torfowisk Kotliny Biebrzańskiej oraz niewielkiego fragmentu Wzgórz Sokólskich o łącznej powierzchni 59.223 ha. Otulina Parku obejmuje także nieduże części przylegających do Kotliny Biebrzańskiej mezoregionów: Wzgórz Sokólskich, Wysoczyzny Białostockiej, Wysoczyzny Kolneńskiej i Doliny Górnej Narwi. W

granicach Parku znajduje się osiem wyłączonych z niego enklaw, obejmujących głównie wyspy mineralne w obrębie Kotliny Biebrzańskiej, zajęte pod uprawy, łąki i osadnictwo.

Najcenniejsze walory Parku to szeroka dolina mającej charakter naturalny silnie meandrującej rzeki Biebrzy, z największym zespołem torfowisk w Polsce, zwanych Bagnami Biebrzańskimi. Wraz z unikatową mozaiką i strefowością siedlisk mokradłowych, a także ekstensywnym rolnictwem zachowały się tu rzadkie, zagrożone i ginące w kraju i Europie gatunki roślin, ptaków i innych zwierząt. Charakterystyczne dla Biebrzańskiego Parku Narodowego są również rozległe krajobrazy, ekosystemy i siedliska, które gdzie indziej zostały już bezpowrotnie zniszczone, w wyniku melioracji, osuszania bagien i torfowisk.

Bagna Biebrzańskie są uznawane za jedną z najważniejszych w kraju i w Europie Środkowej ostoj ptaków wodno-błotnych. Jako niezwykle cenny obszar wodno-błotny Biebrzański Park Narodowy w roku 1995 został wpisany na listę Konwencji Ramsar o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. O międzynarodowej randze walorów przyrodniczych doliny Biebrzy świadczy również uznanie jej za ostoję ptaków o randze europejskiej, wg klasyfikacji BirdLife International. W 2004 dolinę Biebrzy włączono do sieci Natura 2000. Obecnie jest to Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (PLB 200006 Ostoja Biebrzańska o powierzchni 148 508,8 ha) i Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (PLH 200008 Dolina Biebrzy o powierzchni 121 002,6 ha).

Lokalizację Parku w gminie Jaświły przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 9. Biebrzański Park Narodowy na tle gminy Jaświły.

Źródło: Geoserwis, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

Obszar specjalnej ochrony Ostoja Biebrzańska (PLB200006)

Ostoja Biebrzańska położona jest w Kotlinie Biebrzańskiej na obszarze Niziny Północnopodlaskiej. Stanowi ona rozległe, zatorfione obniżenie terenu, otoczone wysoczyznami morenowymi i równinami sandrowymi. Jest to obecnie największy kompleks dobrze zachowanych torfowisk niskich w Europie środkowej. Ostoja obejmuje obszar od ujścia Sidry po Narew. Lokalizację tego obszaru na terenie gminy Jaświły przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 10. Obszar specjalnej ochrony Ostoja Biebrzańska (PLB200006) na tle gminy Jaswiły.

Źródło: Geoserwis, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

Na terenie OSO Biebrza i dolne odcinki jej dopływów regularnie wylewają w okresie wiosennym z czym związany jest strefowy układ roślinności, szczególnie dobrze widoczny w basenie dolnym. lasy zajmują tu ok. 1/4 powierzchni ostoi, rosną zarówno na gruntach podmokłych (olsy porzeczkowe i torfowcowe, łęg olszowo-jesionowy czy bór bagienny), jak też na gruntach mineralnych (bory i grądy). Na całym terenie ostoi występują różne zarośla wierzbowe, w tym wierzby lapońskiej i brzozy niskiej.

W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 19 gatunków mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 25

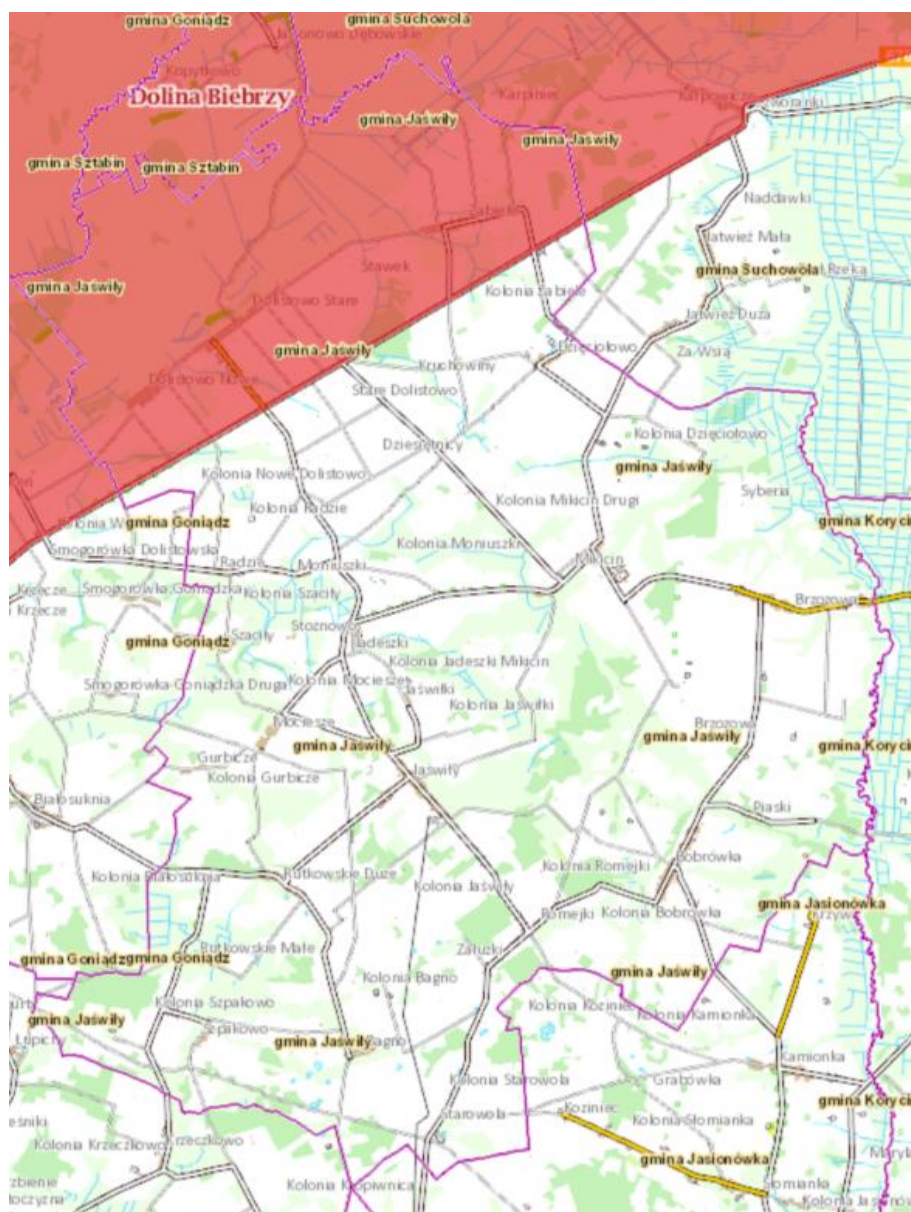
gatunków zostało zamieszczonych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Ostoja Biebrzańska jest najważniejszą w Polsce i Unii Europejskiej ostoją wodniczki i orlika grubodziobego. Największa liczebność w Polsce i jedna z największych w Unii Europejskiej, osiągają ponadto: błotniak stawowy, cietrzew, derkacz, dubelt, uszatka błotna, kropiatka, rybitwa czarna i rybitwa białoskrzydła (w latach o wysokim poziomie wody). Bardzo ważna ostoja ptaków drapieżnych (kania ruda, kania czarna, bielik, błotniak zbożowy, gadożer, orzeł przedni i orzełek).

Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH 200008)

Dolina Biebrzy to szerokie, płaskie obniżenie terenu wypełnione torfem, położone od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów poniżej sąsiadujących wysoczyzn: Grodzieńskiej, Sokólskiej, Goniądzkiej, Wysokomazowieckiej i Kolneńskiej. Dolinę otaczają wysoczyzny morenowe, z wyjątkiem północy i północnego wschodu, gdzie wchodzi do niej sandry: Augustowski, Rajgrodzki i Ełcki. Wyróżnia się w niej trzy niższe jednostki geomorfologiczne zwane basenami: północny - obejmujący dolinę na wschód od Sztabina, środkowy - od Sztabina do Osowca i trzeci, południowy - od Osowca do ujścia Biebrzy do Narwi. Baseny rozdzielone są przewężeniami doliny o szerokości ok. 1 km. Obszar obejmuje także Basen Wizny. Dominującymi siedliskami w obszarze są siedliska mokradłowe: zalewane wodami rzecznyymi lub podtapiane wodami podziemnymi torfowiska niskie ze zbiorowiskami turzycowymi i turzycowo-mszystymi, corocznie zalewane wodami rzecznyymi mułowiska i torfowiska porośnięte szuwarami właściwymi, bagienne olsy, okresowo zalewane przyrzeczne równiny madowe oraz odwodnione i zagospodarowane torfowiska ze zbiorowiskami łąkowymi.

Lokalizację tego obszaru na terenie gminy Jaświły przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 11. Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH 200008) na tle gminy Jaświly.

Źródło: Geoserwis, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

Sieć dróg kołowych

System komunikacji stanowi jeden z podstawowych elementów zagospodarowania układu przestrzennego gminy. Dostępność komunikacyjna gminy jest jednym z kluczowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Planowanie działań związanych z rozwojem obszaru powinno opierać się w dużej mierze o upowszechnienie dostępu do dóbr i usług komunikacyjnych, które są podstawą egzystencji społeczności lokalnej.

Sieć drogową na terenie Gminy Jaświły tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Zarządców dróg, do właściwości których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ich ochrony przedstawia poniższa tabela. **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania..**

Tabela 34. Zarządcy dróg na terenie gminy Jaświły.

Kategoria drogi	Zarządca drogi	Zarządca ruchu	Własność drogi
Gminna	Wójt gminy Jaświły	Starosta powiatu monieckiego	samorząd gminy Jaświły
Powiatowa	Zarząd powiatu monieckiego	Starosta powiatu monieckiego	samorządu powiatu monieckiego
Wojewódzka	zarząd województwa podlaskiego	Marszałek Województwa podlaskiego	samorządu województwa podlaskiego
Krajowa	Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	Skarb Państwa

Źródło: opracowano na podstawie ustawy o drogach publicznych (Dz. U. z 2015r. poz. 460) oraz ustawy prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005r. Nr 108, poz.908 z późn. zm.)

Przez gminę Jaświły przebiega droga wojewódzka nr 670 Osowiec-Twierdza – droga krajowej nr 8 oraz następujące drogi powiatowe:

- 03211 (Jasionowo)-granica gminy-Dolistowo Stare-droga 670
- 03212 Karpowicze-Jatwież Duża-Mikicin-Jadeszki
- 03213 Dolistowo Stare-Zabiele-Dzięciołowo-droga 03212
- 03214 Mikicin-Brzozowa-Skindzierz
- 03215 (Smogorówka Dolistowska)-granica gminy-Radzie-Moniuszki
- 03216 Radzie-Szacify-Mociesze
- 03217 (Białosuknia)-granica gminy-Gurbicze-Jadeszki

- 03218 (Białosuknia)-granica gminy-droga 03359
- 03220 Rutkowskie Duże-Starowola-Jasionóweczka
- 03221 Starowola-Koziniec-Słomianka-Jasionówka
- 03222 Brzozowa-Bobrówka-Romejki
- 03223 Bobrówka-Kamionka-droga 671
- 03226 Jaświły-Brzozowa
- 03227 droga przez wieś Szpakowo
- 03351 Knyszyn-Kalinówka-Starowola-Jaświły-droga 670
- 03359 Mońki-Potoczyna-Krzczkowo-Rutkowskie Duże-Jaświły.

W poniższej tabeli przedstawiono długości dróg gminnych w gminie Jaświły w rozbiciu na rodzaj nawierzchni.

Tabela 35. Długość dróg gminnych w gminie Jaświły.

Rodzaj nawierzchni	Długość [km]	Udział [%]
bitumiczna	24,29	9,2
brukowa	0,6	0,2
żwirowa	72,65	27,6
gruntowa wzmocniona żwirem	7,6	2,9
gruntowa	157,06	59,8
dojazdowa	0,6	0,2

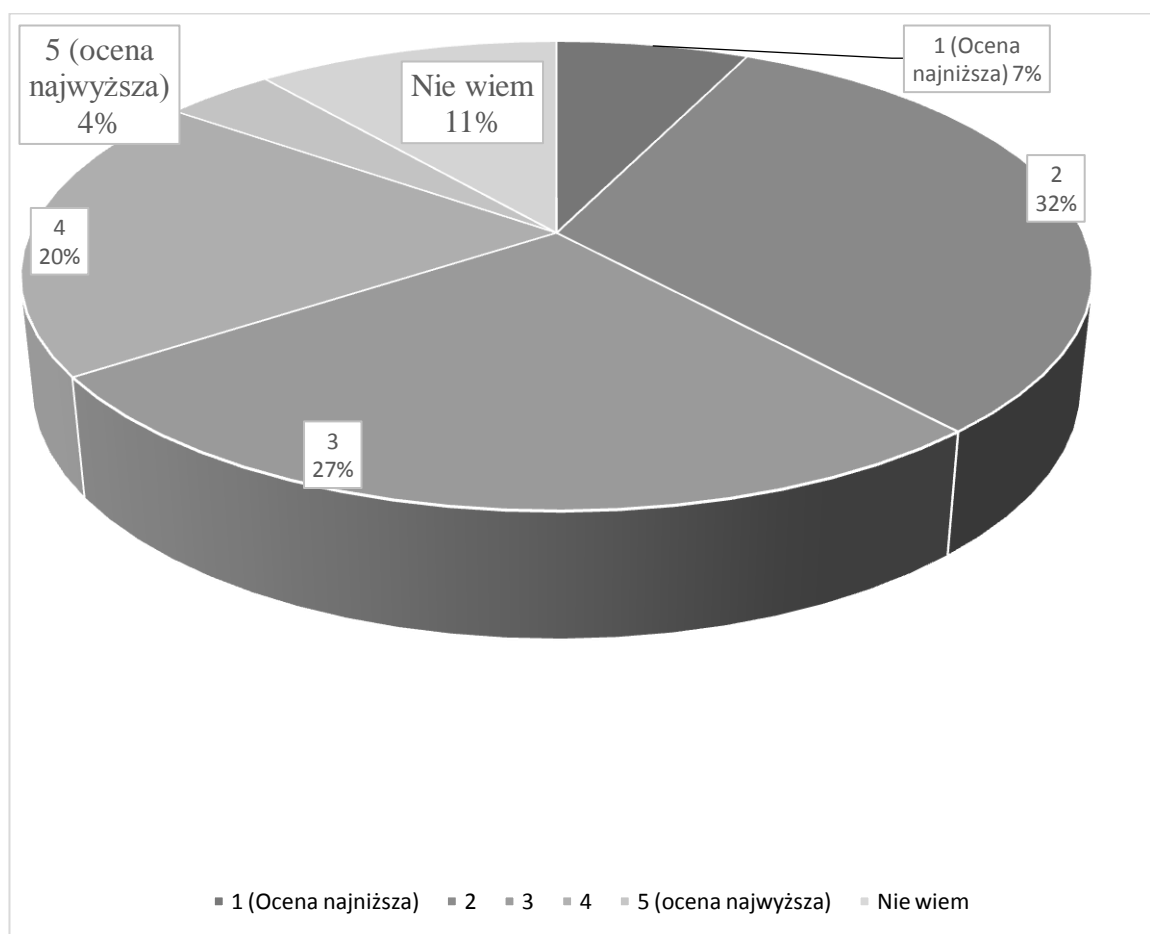
Źródło: pracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jaświły.

Łączna długość dróg gminnych wynosi 262,8 km. Większa część tych dróg to drogi nieutwardzone. Niemal 63% (164,66 km) stanowią drogi gruntowe oraz drogi gruntowe wzmocnione żwirem. Drogi żwirowe stanowią 28% wszystkich dróg, zaś drogi asfaltowe nieco ponad 9% (24,29 km). Na terenie gminy występują również drogi brukowe i dojazdowe, choć ich udział jest marginalny i wynosi jedynie 0,4%.

Stan ogólny dróg gminnych jest niezadowalający, co oznacza, że istnieją w tym zakresie są duże potrzeby modernizacyjne, w tym w szczególności konieczność utwardzenia części dróg oraz remontu istniejących. Aktualny układ komunikacyjny gminy Jaświły jest stosunkowo dobrze rozwinięty. Zastrzeżenia natomiast może budzić niedostosowanie sieci dróg (na wielu odcinkach) do obecnych standardów technicznych i wymogów ruchu (wąskie drogi, nieutwardzona nawierzchnia, zły stan techniczny nawierzchni itp.). Na terenie gminy brak jest też dobrej organizacji ruchu pieszego i rowerowego (niewiele jest chodników, brak ścieżek rowerowych).

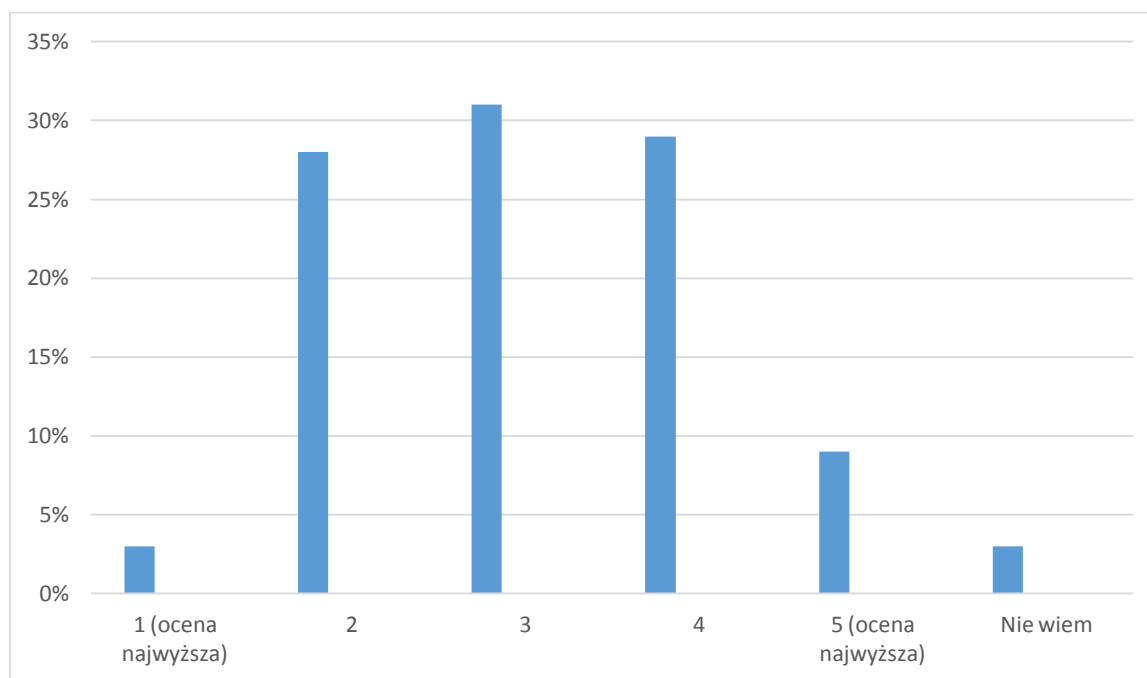
Mieszkańcy Gminy Jaświły nie mają dobrego zdania o stanie dróg w swojej gminie. Większość odpowiadając na pytanie 3.1 *Jak oceniasz stan dróg w gminie?* oceniła je na poziomie słabym i przeciętnym. Zaledwie 4 % respondentów stan dróg oceniło na poziomie bardzo dobrym. W przypadku pytania o małą infrastrukturę drogową w gminie (czyli ciągi pieszo-rowerowe, oświetlenie, przystanki, itp.) ponad połowa ankietowanych oceniła tę kwestię na poziomie niskim i przeciętnym. Co trzecia osoba biorąca udział w badaniu jest zadowolona z małej infrastruktury drogowej w Gminie Jaświły. Struktury odpowiedzi na oba pytania ilustrują poniższe wykresy.

Wykres 2. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz stan dróg w gminie?” [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych przeprowadzonych w Gminie Jaświły.

Wykres 3. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz małą infrastrukturę drogową w gminie?” [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych przeprowadzonych w Gminie Jaświły.

Transport publiczny

Obecnie na terenie Gminy nie ma transportu publicznego leżącego w kompetencji Gminy. Jedynym przewoźnikiem funkcjonującym na terenie Gminy jest PKS. W dni robocze realizowane są 4 połączenia pośrednie (z jedną przesiadką w Knyszynie lub Gnilej) z miastem powiatowym oraz 4 bezpośrednie połączenia z miastem wojewódzkim. Gmina nie ma wpływu na ustalanie trasy przejazdu, przystanki znajdują się na drogach powiatowych i wojewódzkich i nadzór nad nimi sprawują zarządcy dróg. Szereg miejscowości położonych na terenie gminy Jaświły posiada dostęp publicznym transportem zbiorowym tylko w dni nauki szkolnej. Na terenie gminy są także miejscowości, do których transport publiczny nie dociera w ogóle.

W związku ze słabym dostępem do komunikacji publicznej większość mieszkańców gminy korzysta z prywatnych środków transportu.

Energetyka

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo - rozdzielcza w Mońkach, w Knyszynie, Osowcu i Dąbrowie Białostockiej - poprzez układ sieci SN 15kV. Główny układ zasilający gminę stanowią linie SN 15 kV:

- Mońki - Jaświły - do ist. Dąbrowa Białostocka - Suchowola - Goniądz
- Knyszyn - Starowola

Pozostałe linie SN 15 kV stanowią odgałęzienia od w/w linii. Bezpośrednia obsługa odbiorów jest poprzez układ sieci NN. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 87 stacji transformatorowych słupowych, w tym w ośrodku gminnym 4. Zarówno cała sieć SN 15 kV z jak i NN jest siecią napowietrzną o zróżnicowanym stanie technicznym.

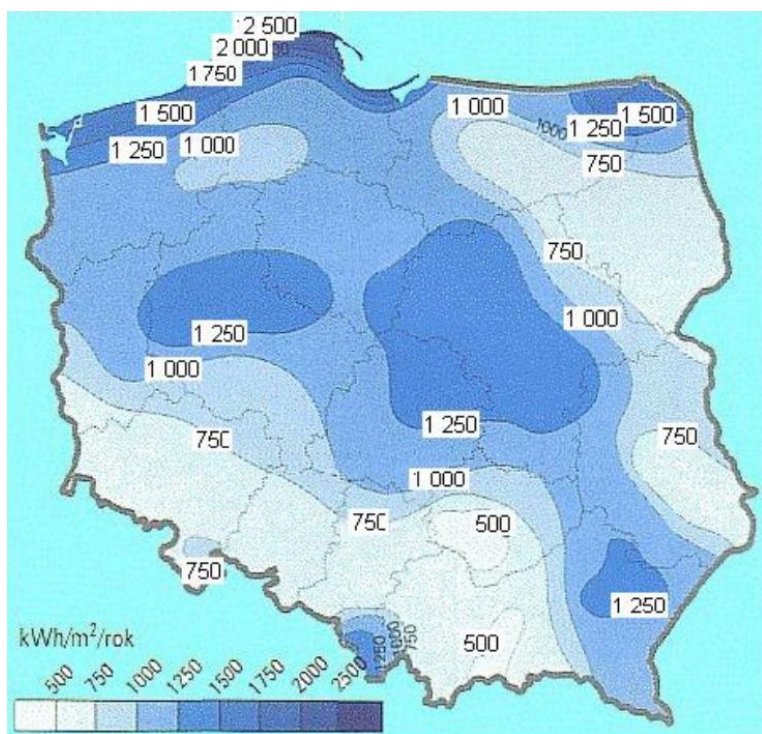
Odnawialne źródła energii

Gmina Jaświły dysponuje potencjałem energetycznym w odniesieniu do odnawialnych źródeł energii. Źródła takiej energii na terenie gminy mogą pochodzić ze:

- energii wiatru
- energii słonecznej
- słomy, siana i innej biomasy nieleśnej,
- biomasy roślin uprawnych,
- biogazu rolniczego,

Gmina Jaświły leży w niezbyt korzystnym obszarze Polski, jeśli chodzi o rozwój energetyki wiatrowej. Średnioroczne prędkości wiatru oscylują na jej obszarze w granicach 3,5 – 4,0 m/s, Obszary o takich prędkościach średniorocznych klasyfikowane są jako niekorzystne dla rozwoju energetyki wiatrowej. Średnioroczna podaż surowej energii strumienia wiatru o przekroju 1m^2 , na wysokości 50 m nad poziomem gruntu nie przekracza waha się od 700 do 750 kWh/m².

Rysunek 12. Energia wiatru na wysokości 50 m nad poziomem gruntu [kWh/m²].

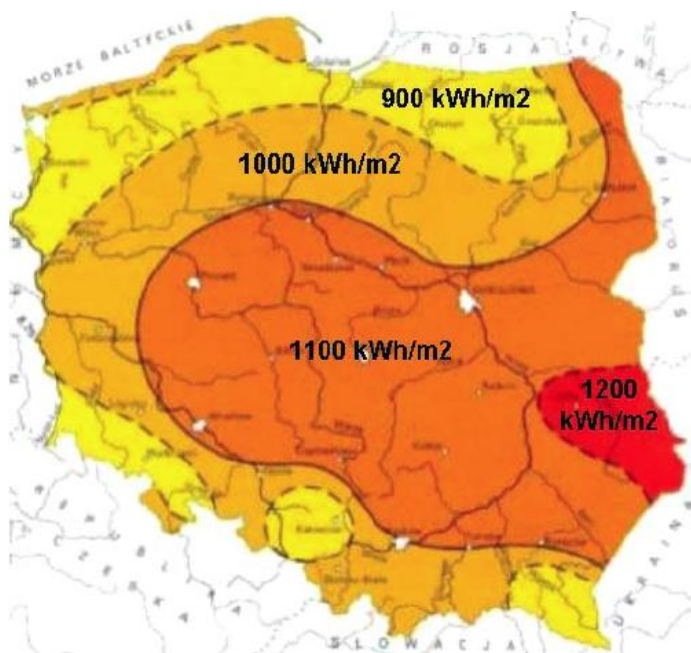

Źródło: Halina Lorenc, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2001.

Dodatkowym problemem zmniejszającym możliwości wykorzystania energii wiatrowej jest fakt, że gminy znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz terenów Natura 2000. Obszary te stanowią ostaję licznych gatunków ptaków migrujących. Budowa elektrowni wiatrowych może więc wywrzeć negatywny wpływ przedmiot i cele ochrony tych obszarów.

W odniesieniu do energii słonecznej gmina Jaświły dysponuje dość istotnym potencjałem. Teoretyczny potencjał energii słonecznej wyznaczony na podstawie pomiarów nasłonecznienia zamieszczonych w polskiej normie PN-B-02025, mieści się w granicach 1000 – 1100 kWh energii na każdy m² poziomej powierzchni (**Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**)

Rysunek 13. Rozkład ilości promieniowania słonecznego na obszarze Polski.

Źródło: www.cire.pl

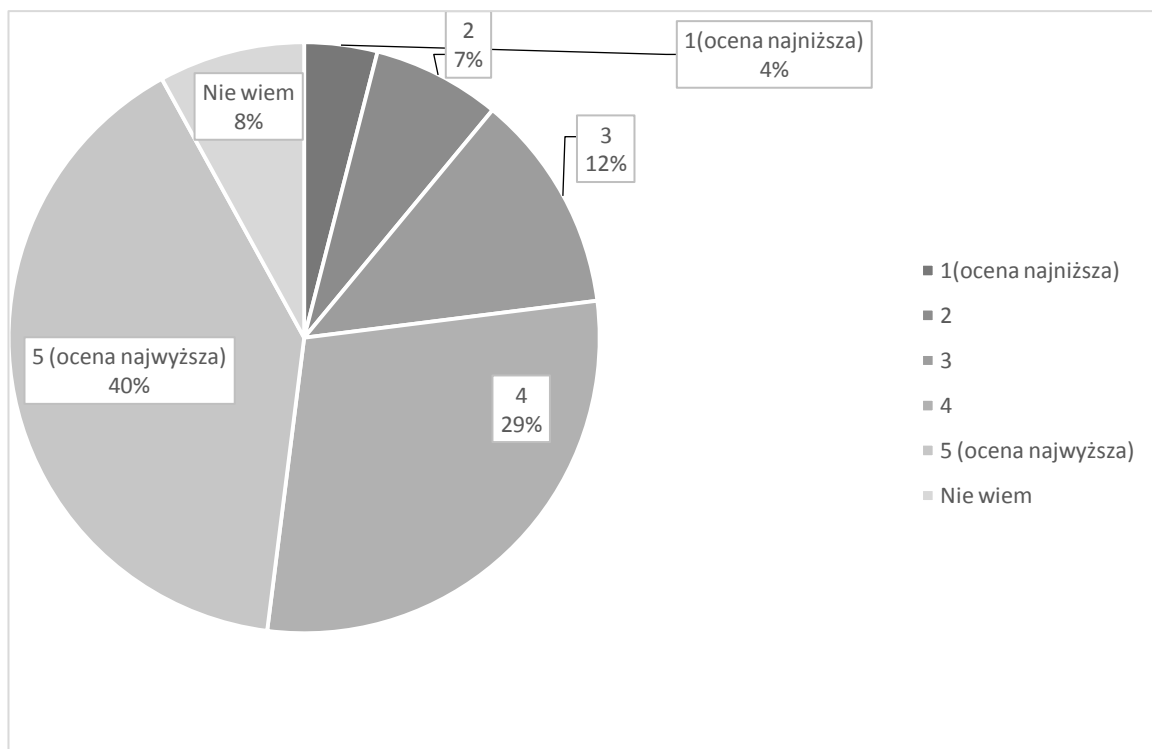
Na terenie gminy do tej pory zainstalowanych zostało 31 szt. kolektorów słonecznych.

W gminie Jaświły nie przeprowadzono szacunków potencjału energii pochodzącej z biomasy. Potencjał ten jednak wydaje się być dość istotny wszak zależy on w głównej mierze do ilości gospodarstw rolnych w odniesieniu do biomasy pochodzenia rolnego oraz poziomu lesistości – w odniesieniu do biomasy pozarolnej. Gmina Jaświły ze względu na dominującą rolę rolnictwa wydaje się predysponowana do rozwoju energetyki w której jako paliwo wykorzystywana jest bezpośrednio biomasa rolna lub wytworzony z niej biogaz.

Gmina Jaświły w 2015 roku realizowała projekt "Kolektory słoneczne w gminie Jaświły" w ramach którego zostało wykonanych 62 instalacji na budynkach mieszkalnych oraz 5 instalacji na budynkach użyteczności publicznej: Szkoła Podstawowa w Dolistowie, Zespół Szkół w Jaświłach (2 zestawy), Urząd Gminy Jaświły, DPS Mociesze.

Podczas konsultacji społecznych ankietowanym zadano również pytanie *Czy uważasz, że gmina powinna korzystać z odnawialnych źródeł energii (solary, kotłownie na biomasę, wiatraki, biogazownie, itp.)?* Prawie 70 respondentów udzieliło odpowiedzi twierdzących. Rozkład odpowiedzi na to pytanie ilustruje poniższy schemat.

Wykres 4. Struktura odpowiedzi na pytanie Czy uważasz, że gmina powinna korzystać z odnawialnych źródeł energii (solary, kotłownie na biomasę, wiatraki, biogazownie, itp.? [%]).

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych przeprowadzonych w Gminie Jaświły.

Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gminy Jaświły odbywa się z trzech ujęć i stacji wodociągowych, stanowiących własność gminy (eksploatowanych przez Wojewódzki Zakład Konserwacji Urządzeń Melioracyjnych w Białymstoku). Ujęcia te zlokalizowane są w miejscowościach:

- Jaświły – ujęcie zaopatruje w wodę miejscowości: Bagno, Bobrówka, Gurbicze, Jadeszki, Jaświły, Jaświłki, Mociesze, Moniuszki, Radzie, Romejki, Rutkowskie Duże, Rutkowskie Małe, Szaciły, Szpakowo i Starowola. Źródłem poboru wody jest ujęcie wody podziemne z otworów czwartorzędowych składające się z dwóch studni wierconych: SW –2 o głębokości 48 m i SW – 3 o głębokości 46 m i zatwierdzonych w kat. „B” o zasobach eksploatacyjnych ujęcia $Q=51,6$ m³/h przy depresji $s=18,0$ m. Obie studnie zlokalizowane są w obrębie działki stacji wodociągowej w Jaświłach. Stacja pracuje w układzie dwustopniowego pompowania. Woda surowa z istniejących studni wierconych pobierana jest pompami głębinowymi i tłoczona do stacji uzdatniania. Woda jest napowietrzona przy

przepływie przez aspirator, a następnie poddana jednostopniowej filtracji na filtrach pospiesznych ciśnieniowych wypełnionych złożami kwarcowymi. Uzdatniona woda kierowana jest do zbiorników wyrównawczych o pojemności całkowitej 300m³, a następnie zestawem pompowym II stopnia tłoczona do odbiorców z wydajnością 72m³/h. Napowietrzona woda kierowana jest na 2 równoległe filtry piaskowe. Stacja wodociągowa jest w pełni zautomatyzowana.

- Mikicin – ujęcie zaopatruje w wodę miejscowości: Brzozowa I, Brzozowa II, Dzieciółowo, Mikicin I, Mikicin II i Dolistowo Stare II. Ujęcie wód podziemnych z utworów czwartorzędowych składa się z dwóch studni wierconych: SW-1 o głębokości 60 m i SW-2 o głębokości 57 m i zatwierdzonych zasobach ujęcia w kat. „B” - Q=“109” m³/h przy depresji s=“8,6” -8,7 m. Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.
- Dolistowo – ujęcie zaopatruje w wodę miejscowości: Dolistowo Nowe, Dolistowo Stare I, Zabiele. Źródłem poboru jest ujęcie wody podziemnej z utworów czwartorzędowych składające się z dwóch studni wierconych: SW-1 o głębokości 51 m i wydajności eksploatacyjnej Q=“22” m³/h przy depresji s=“27,5” m i SW-2 o głębokości 45 m i Q=“45” m³/h przy s=“28,0” m. Zatwierdzone zasoby w kat. „B” ujęcia dwutorowego wynoszą Q=“45” m³/h przy s=“28,0” m. Studnia SW-2 zlokalizowana jest na terenie stacji wodociągowej, a SW-1 na odrębnej działce.

Łączna długość czynnej, wodociągowej sieci rozdzielczej w gminie wynosi 142,3 km i w ostatnich latach znacząco nie zwiększyła się. Ilość zużytej w 2014 roku wynosiła 230,1dam³. Zużycie to sukcesywnie rosło w ciągu ostatnich lat (191,2 dam³ w 2011 roku). Łącznie z wodociągów w gminie korzysta 4016 osób, czyli niemal 78% mieszkańców gminy. Woda jest dostarczana do 1286 mieszkań. Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca wynosi 42,3 m³. Wielkość ta w ostatnich latach znacząco wzrosła (33 m³/mieszkańca).

Ogólna długości czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie w roku 2014 wynosiła 29,9 km i przyłączonych do niej było 445 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Łącznie z sieci kanalizacyjnej korzysta 1545 osób, co stanowi 30,0% mieszkańców.

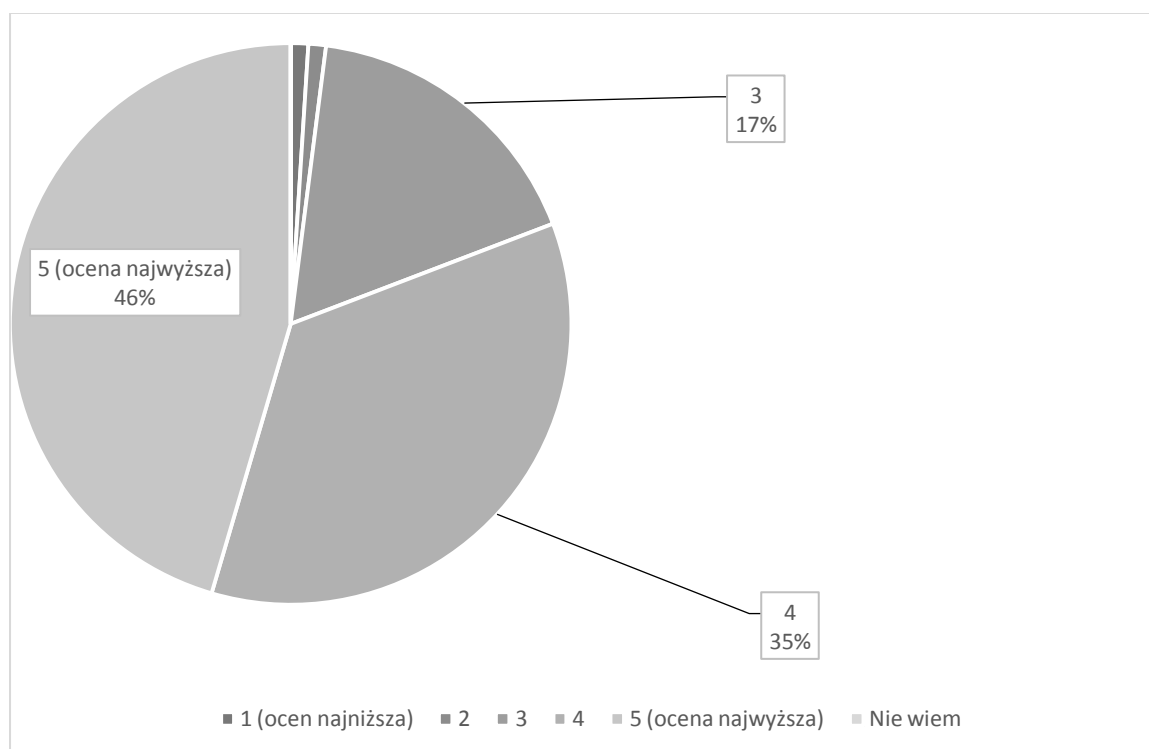
Ścieki z kanalizacji odprowadzane są do biologicznej oczyszczalni ścieków, z podwyższonym usuwaniem biogenów, która zlokalizowana jest w miejscowości Jaświły.

Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wynosi 79% zaś długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej wynosi 0,2. Są to wielkości niekorzystne z punktu widzenia presji wywieranej na środowisko.

Przyjęty przez Gminę Jaświły model gospodarki ściekowej oparty jest o rozwój sieci kanalizacyjnej. Gmina na przestrzeni ostatnich lat znacząco zmodernizowała i rozszerzyła jej długość. Niemal wszystkie gospodarstwa, które wyraziły taką potrzebę, zostały przyłączone do sieci. Pozostałym gospodarstwom zapewniono możliwość wywozu nieczystości ze zbiorników bezodpływowych.

Trzeba zauważyć, że respondenci, którzy wzięli udział w konsultacjach społecznych w Gminie Jaświły, bardzo pozytywnie odnieśli się do rozwoju sieci wodociągowej w swojej gminie. Na pytanie *Jak oceniasz poziom rozwoju sieci wodociągowej?* aż 81% ankietowanych oceniło go dobrze i bardzo dobrze, zaś 17% jako przeciętny.

Wykres 5. Struktura odpowiedzi na pytanie Jak oceniasz poziom rozwoju sieci wodociągowej? [%].

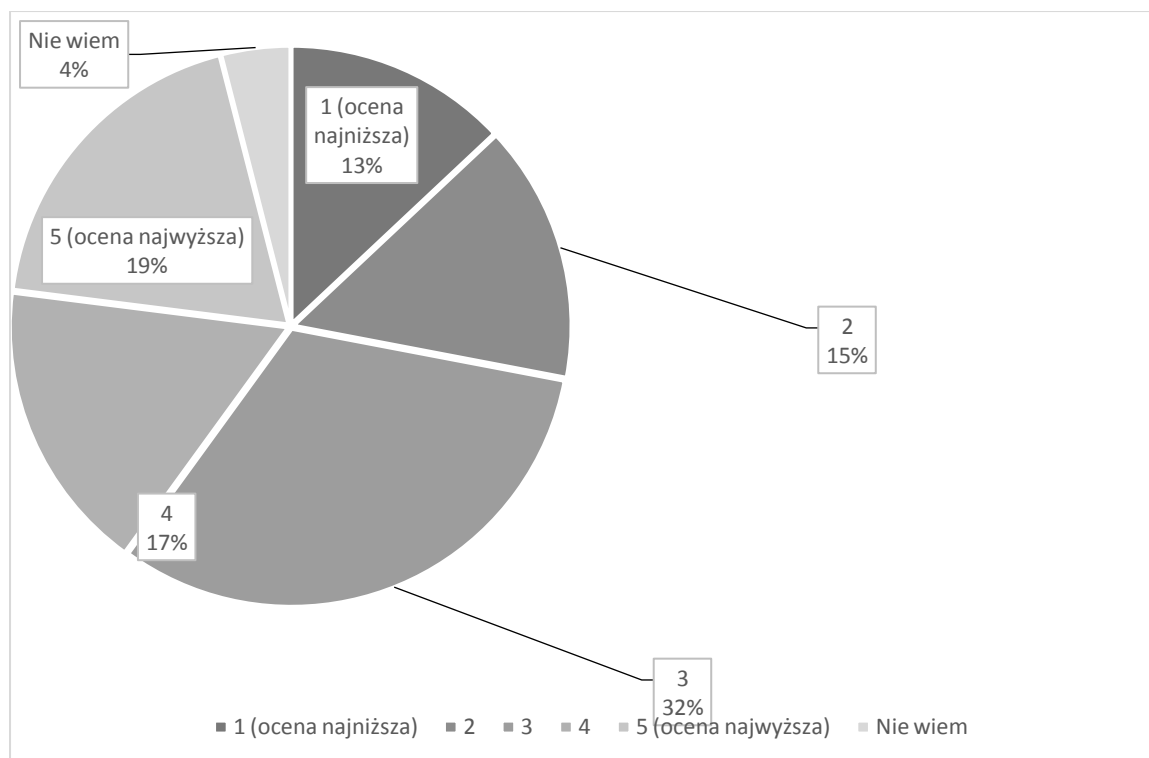

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych przeprowadzonych w Gminie Jaświły.

W przypadku pytania 3.6 *Jak oceniasz poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej?* zdania respondentów rozłożyły się nieco inaczej. 36% ankietowanych oceniło go jako dobry i bardzo

dobry, co trzeci biorący udział w konsultacjach ocenił go jako przeciętny. Rozkład odpowiedzi na pytanie o sieć kanalizacyjną a Gminie Jaświły przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Struktura odpowiedzi na pytanie Jak oceniasz poziom rozwoju sieć kanalizacyjnej? [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych przeprowadzonych w Gminie Jaświły.

Warto przytoczyć także ocenę mieszkańców w kwestii sieci gazowej. W Gminie Jaświły nie ma sieci gazowej. Dużym problemem jest także rozproszona zabudowa wiejska, która zdecydowanie podnosiłaby koszty budowania takiej sieci w przyszłości. Aż 78% respondentów zapytanych o sieć gazową w trakcie konsultacji społecznych w gminie Jaświły oceniły ją na złym i bardzo złym poziomie, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 36. Ocena poziomu rozwoju sieci gazowej w Gminie Jaświły.

3.7 Jak oceniasz poziom rozwoju sieci gazowej?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	49	65
2	10	13

3	6	8
4	4	5
5	3	5
Brak odpowiedzi	3	5
Ogółem	75	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Jaświły.

Gospodarka odpadowa

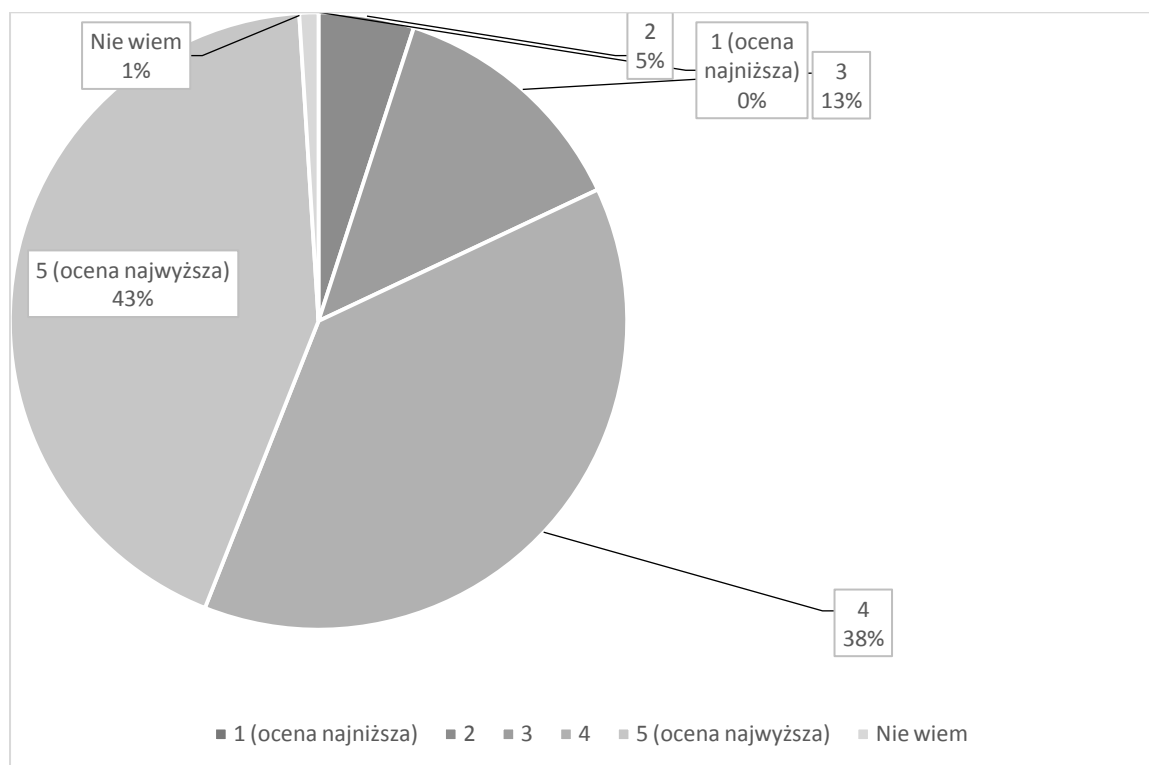
Ogółem na terenie gminy Jaświły w 2014 roku wytworzonych zostało 435,52 t odpadów, co oznacza, że statystyczny mieszkaniec gminy obecnie wytwarza 84,2 tony odpadów rocznie. Ilość wytworzonych odpadów w ostatnich latach sukcesywnie rośnie.

Gmina Jaświły należy do Związku Komunalnego Biebrza i jest współwłaścicielem zakładu utylizacji odpadów w Grajewie. Na terenie gminy, w miejscowości Dolistowo, funkcjonuje również sortownia odpadów.

Osiągnięty poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła odebranych z obszaru Gminy Jaświły w 2014 roku stanowi 18,0 %. Osiągnięty przez Gminę Jaświły w 2014 roku poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania wynosi 20,5 %.

Analizując wyniki konsultacji społecznych pod względem opinii publicznej na temat systemu segregacji odpadów na terenie gminy Jaświły, ankietowani ocenili go dobrze i bardzo dobrze (odpowiednio 38% i 43%).

Wykres 7. Struktura odpowiedzi na pytanie 3.3. Jak oceniasz system segregacji odpadów na terenie gminy? [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych przeprowadzonych w Gminie Jaświły.

3.6 OBSZAR GOSPODARCZY

Rolnictwo

Gmina Jaświły ma charakter typowo rolniczy. Świadczy o tym struktura użytkowania terenu, z dominującym udziałem użytków rolnych – nieco ponad 88% ogółu powierzchni. Wśród tych użytków blisko 61% stanowią grunty orne, nieco ponad 19% – pastwiska, a niecałe 17% łąki¹⁷. Wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w gminie Jaświły funkcjonowało 938 gospodarstw rolnych (wyłącznie indywidualne), w tym 897 (prawie 96%) o powierzchni ogółem powyżej 1 ha. Blisko 37% gospodarstw stanowiły te o powierzchni ogółem 15 ha i więcej. Działalność rolną prowadziło 96% (902) ogółu gospodarstw rolnych¹⁸.

¹⁷ Urząd Statystyczny w Białymstoku, *Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Białystok 2010

¹⁸ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 16,98 ha (w tym użytki rolne 14,83 ha; użytki rolne w dobrej kulturze 14,62 ha) i była jedną z najwyższych wśród gmin powiatu monieckiego – wyższą średnią powierzchnią charakteryzowała się jedynie gmina Goniądz (22,22 ha). Wielkość ta przewyższała także średnią dla województwa podlaskiego wynoszącą 12,16 ha¹⁹.

W gminie Jaświły dominują gospodarstwa uprawiające zboża. Ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw w roku 2010 wynosił prawie 93%, natomiast gospodarstw uprawiających ziemniaki – prawie 63%²⁰. Ogólna powierzchnia zasiewów w 2010 roku wyniosła 7 866,35 ha, z czego największą część stanowiły zboża – 6 826,00 ha. Powierzchnię zasiewów w gminie Jaświły zaprezentowano w tabeli.

Tabela 37. Powierzchnia zasiewów w gminie Jaświły według rodzaju wg PSR 2010

Rodzaj zasiewu	Powierzchnia w ha
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, w tym:	6 530,79
Pszenica ozima	29,80
Pszenica jara	114,92
Żyto	708,56
Jęczmień ozimy	85,62
Jęczmień jary	144,47
Owies	610,20
Pszenżyto ozime	1 679,11
Pszenżyto jare	86,22
Mieszanki zbożowe ozime	161,37
Mieszanki zbożowe jare	2 910,52

¹⁹ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

²⁰ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

Kukurydza na ziarno	287,34
Ziemniaki	384,07
Uprawy przemysłowe	26,64
Buraki cukrowe	2,45
Rzepak i rzepik	0,00
Warzywa gruntowe	3,60

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

W gospodarstwach rolnych poza produkcją roślinną była również realizowana produkcja zwierzęca. W 657 gospodarstwach rolnych hodowane było bydło (w tym bydło krowy w 619), w 380 odbywał się chów trzody chlewnej, a w 409 odbywał się chów drobiu. W Tabeli 38 przedstawiono liczebność zwierząt gospodarskich wg PSR 2010 w gminie Jaświły.

Tabela 38. Zwierzęta gospodarskie w gminie Jaświły wg PSR 2010

Pogłowie zwierząt	Liczebność w szt.
Bydło razem, w tym:	11 749
Bydło krowy	6 059
Trzoda chlewna razem, w tym:	8 218
Trzoda chlewna lochy	793
Konie	109
Drób ogółem, w tym:	7 804
Drób kurzy	6 800

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Blisko 86% (804) gospodarstw rolnych na terenie gminy posiadało ciągniki. W sumie gospodarstwa posiadały 1 487 ciągników, co daje średnio 1,6 ciągnika na gospodarstwo.

Prawie wszystkie gospodarstwa rolne (ponad 96%) posiadały dochody z działalności rolniczej – 902 gospodarstw. Dochody z emerytury i renty osiągało 120 gospodarstw rolnych, a dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej osiągało 83 gospodarstwa. W przypadku 215 gospodarstw rolnych ich dochody uzupełniane były dochodami z pracy najemnej.

Podmioty gospodarki narodowej

Na koniec grudnia 2015 roku na terenie gminy funkcjonowało 177 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON. Nieco ponad 88% zarejestrowanych podmiotów stanowiły te zaliczane do sektora prywatnego, resztę (18 jednostek) stanowiły podmioty z sektora publicznego. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej wg liczby pracujących w latach 2010 – 2014 zaprezentowano w tabeli (Tabela 39).

Tabela 39. Liczba oraz struktura podmiotów gospodarki narodowej wg liczby pracujących w gminie Jaświły w latach 2010 – 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	157	161	183	177	168
udział podmiotów w %					
do 9 osób pracujących	94,3	95,0	95,6	95,5	95,8
10-49 osób pracujących	5,7	5,0	3,8	4,0	3,6
50-249 osób pracujących	0,0	0,0	0,5	0,6	0,6
powyżej 250 osób pracujących	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

W analizowanym okresie liczba podmiotów utrzymywała się na stabilnym poziomie średnio 169 podmiotów na rok. Najwyższy poziom wystąpił w roku 2012 – 183 podmioty, zaś

najniższy w roku 2010 – 157 podmiotów. Porównując rok do roku (2010 i 2014) liczba podmiotów nieznacznie wzrosła – o 7%. Wzrost ten był wyższy od średniej dla powiatu (4,47%) i porównywalny ze średnią dla województwa – 7%. Grupę dominującą stanowią podmioty o liczbie pracujących do 9 osób (średnio 95,2%). Grupa ta w analizowanym okresie zwiększyła się nie tylko w ujęciu bezwzględnym (o 13 podmiotów), ale także i względnym o 8,8%. Należy podkreślić, iż w gminie nie funkcjonują duże podmioty o liczbie pracujących powyżej 50 osób – z wyjątkiem jednego, powstałego w 2012 roku. Przedstawiona struktura podmiotów pod względem liczby osób pracujących świadczy o charakterze przedsiębiorczości na terenie gminy Jaświły. Ma ona charakter indywidualnej działalności, prowadzonej przez osoby fizyczne z ograniczoną liczbą pracujących.

Wśród zarejestrowanych podmiotów dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 121 w roku 2014, co stanowiło 72% ogółu podmiotów. Na koniec grudnia 2015 roku w gminie zarejestrowanych było 14 spółek, w tym 4 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Największa liczba podmiotów działała w sekcji Budownictwo (F) – 20,9% następnie w sekcji Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G) – 18,6% oraz sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A) – 9,6% (por. tabela 4). W gminie Jaświły nie były zarejestrowane podmioty z sekcji Górnictwo i wydobywanie (B), Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (T) i w sekcji Organizacje i zespoły eksterytorialne (U)²¹. Zestawienie podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji na dzień 31.12.2015 zaprezentowano w tabeli (Tabela 40).

Tabela 40. Podmioty gospodarki narodowej z terenu gminy Jaświły wg sekcji PKD

ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
177	17	0	12	1	1	37	33	9	3	2	7	1	5	3	12	11	8	5	9

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

²¹ Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominowały te same rodzaje działalności, jak w przypadku ogółu podmiotów działających na terenie gminy (Tabela 41) – sekcja F 28,8%, sekcja G 24,0% i sekcja A 12%.

Tabela 41. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD (stan na dzień 31.12.2015)

ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
125	15	0	10	1	0	36	30	8	1	2	7	0	3	3	0	2	3	1	3

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Analiza przedmiotu działalności podmiotów zarejestrowanych w gminie Jaświły pod względem sekcji PKD, wskazuje, że ich domeną jest działalność usługowa.

Przedstawione dane charakteryzują poziom przedsiębiorczości w gminie Jaświły. Poniżej przedstawiono dane z tego zakresu dla gminy na tle pozostałych gmin powiatu monieckiego i województwa podlaskiego. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Jaświły (wg stanu na 31.12.2014 r.) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ukształtowała się na poziomie 326, gdy w powiecie monieckim relacja ta wynosiła 558, zaś w województwie 825. Wskaźnik ten plasował gminę Jaświły na ostatnim miejscu wśród gmin powiatu monieckiego (na 7) i w województwie podlaskim (na 116). Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu monieckiego została przedstawiona w tabeli (Tabela 42). Dodatkową informacją charakteryzującą stan przedsiębiorczości na terenie gminy jest liczba podmiotów przypadająca na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Dla gminy Jaświły wielkość ta na koniec roku 2014 wyniosła 52,4 przedsiębiorstwa i była także najniższa dla gmin powiatu monieckiego.

Tabela 42. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców i na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminach powiatu monieckiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów na 10 tys. mieszkańców	Liczba podmiotów na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Goniądz	546	88,3
Jasionówka	510	80,6
Jaświły	326	52,4
Knyszyn	613	94,6
Krypno	543	89,9
Mońki	698	107,8
Trzcianne	350	56,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Opisana sytuacja w zakresie liczby podmiotów determinuje sytuację na rynku pracy. Wobec niewielkiej liczby podmiotów gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, w roku 2014 łącznie pracowało 268 osób. Jednocześnie charakter gminy (rolniczy) powoduje, że liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne, jest stosunkowo niewielka w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu monieckiego. Liczbę osób bezrobotnych w gminach powiatu monieckiego zaprezentowano w tabeli (Tabela 43).

Tabela 43. Liczba osób bezrobotnych w gminach powiatu monieckiego w latach 2010-2014

Jednostka terytorialna	ogółem					w tym kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Goniądz	241	272	282	283	254	106	122	114	108	99
Jasionówka	100	101	123	125	108	40	39	48	46	41
Jaświły	114	143	159	163	158	48	58	62	61	62
Knyszyn	295	301	328	329	304	144	132	149	146	136
Krypno	153	161	171	201	149	72	75	71	78	65
Mońki	794	848	865	842	751	333	375	398	367	323
Trzcianne	132	180	186	206	163	65	79	80	84	62

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

W gminie Jaświły w latach 2010 – 2014 odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych – średnio 13% rocznie z wyjątkiem roku 2014, w którym odnotowano nieznaczny spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do poziomu 158 osób. Wśród bezrobotnych we wszystkich analizowanych latach dominują mężczyźni (średnio 60%). Najwyższy udział kobiet w strukturze bezrobotnych miał miejsce w roku 2010 i 2011 – było to blisko 42%.

W strukturze bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Znaczną grupę bezrobotnych stanowią również osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, jak też policealnym i średnim zawodowym. W analizowanym okresie najmniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. Bezrobocie wg poziomu wykształcenia, w podziale na kobiety i osoby niepełnosprawne zaprezentowano w tabeli (Tabela 44).

Tabela 44. Liczba bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w gminie Jaświły w latach 2010 – 2014

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	w tym kobiety	Bezrobotni niepełnosprawni
2010			
Wyższe	6	4	
Policealne i średnie zaw.	24	11	
Średnie ogólne	14	7	
Zasadnicze zawodowe	25	9	2
Gimnazjalne i poniżej	49	21	
2011			
Wyższe	13	7	

Policealne i średnie zaw.	36	15	1
Średnie ogólne	13	8	
Zasadnicze zawodowe	38	14	2
Gimnazjalne i poniżej	46	15	1
2012			
Wyższe	7	7	
Policealne i średnie zaw.	39	17	2
Średnie ogólne	18	8	
Zasadnicze zawodowe	45	13	2
Gimnazjalne i poniżej	56	17	
2013			
Wyższe	7	6	
Policealne i średnie zaw.	44	17	2
Średnie ogólne	11	6	
Zasadnicze zawodowe	44	14	2
Gimnazjalne i poniżej	57	17	
2014			
Wyższe	9	7	
Policealne i średnie zaw.	45	15	1
Średnie ogólne	9	7	

Zasadnicze zawodowe	41	14	7
Gimnazjalne i poniżej	53	19	1
2015			
Wyższe	8	3	
Policealne i średnie zaw.	32	15	1
Średnie ogólne	15	9	
Zasadnicze zawodowe	43	11	3
Gimnazjalne i poniżej	62	19	1

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach, na koniec 2014 roku procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Jaświły ukształtował się na poziomie 4,9% i była to najniższa wartość wśród gmin powiatu monieckiego (Tabela 45).

Tabela 45. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w gminach powiatu monieckiego na koniec 2014 roku.

gmina	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)	Udział bezrobotnych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)
Goniądz	8,1	7,1
Jasionówka	5,9	5,0
Jaświły	4,9	4,4
Knyszyn	9,6	9,3

Krypno	5,9	5,7
Mońki	7,6	6,9
Trzcianne	5,9	5,2

Źródło:

http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=908885&p_token=0.8343108981108417.

W gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach dominująca liczba zarejestrowanych bezrobotnych występuje w gminie Mońki (39,8%). Udział liczby bezrobotnych z terenu gminy Jaświły to 8,4%. Procentowy udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych został zaprezentowany w tabeli (Tabela 45).

Tabela 46. Udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w roku 2014

Gmina	Udział bezrobotnych
Goniądz	13,5
Jasionówka	5,7
Jaświły	8,4
Knyszyn	16,1
Krypno	7,9
Mońki	39,8
Trzcianne	8,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Sytuacja finansowa gminy

Podstawą gospodarki finansowej gminy jest corocznie uchwalany przez radę gminy i opiniowany przez regionalną izbę obrachunkową budżet. Oprócz ustalonych i realizowanych rocznych planów budżetowych gmina posiada również Wieloletnią Prognozę Finansową. Obecnie obowiązująca WPF obejmuje lata 2014-2021 wraz z prognozą kwoty długu i spłat zobowiązań na lata 2014 – 2033 i została podjęta uchwałą Rady Gminy Jaświły Nr XXIX/181/13 z dnia 30 grudnia 2013 r.²².

W ostatnich latach gmina osiągała rosnące dochody ogółem z poziomu prawie 13,6 mln zł w roku 2010 do prawie 16,5 mln zł w 2014 roku (wyjątkowo wysoki poziom dochodów odnotowano w roku 2012) ponosząc jednocześnie wydatki przekraczające poziom dochodów (z wyjątkiem lat 2013 i 2014), w których budżet zamknięto nadwyżką rzędu 450 – 490 tys. zł). Wśród dochodów dominowały dochody bieżące, których udział w dochodach ogółem kształtował się na zmiennym poziomie od prawie 81% w 2012 roku do ponad 99% w 2013. W analizowanym okresie w latach 2013 – 2014 gmina osiągnęła nadwyżkę budżetową. Wielkość dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki budżetowej zaprezentowano w tabeli (Tabela 47).

Tabela 47. Wielkość dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki budżetowej gminy Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	13 556 706,12	13 821 144,90	18 381 842,50	15 722 434,44	16 432 287,91
Wydatki ogółem	14 609 293,25	14 267 603,58	20 993 954,76	15 284 634,99	15 942 295,43
Deficyt/nadwyżka	-1 052 587,13	-446 458,68	-2 612 112,26	437 799,45	490 992,48

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Wydatki bieżące stanowiły natomiast w analizowanych latach średnio ok. 87% w wydatkach ogółem, co świadczy o podejmowaniu przez gminę działań inwestycyjnych na dość niskim poziomie. W porównaniu ze średnimi wielkościami dla gmin powiatu monieckiego relacja ta kształtowała się na niższym poziomie. Najwyższy poziom wydatków

²² Z późniejszymi zmianami.

bieżących wystąpił w latach 2013 – 2014, kiedy to osiągnął poziom blisko 94% wydatków ogółem, zaś najniższy w roku 2012 – 67,1%. Gmina w analizowanym okresie osiągała deficyty budżetowe (wyjątek stanowi lata 2013 – 2014), co skutkowało koniecznością zaciągania zobowiązań zwrotnych. Na koniec 2014 roku poziom zadłużenia (blisko 3,2 mln zł) jako procent dochodów budżetowych wyniósł nieco ponad 19% i utrzymywał się na stosunkowo niskim poziomie (w roku 2010 – 9,2%, w 2011 – 7,6%, w 2012 – 21%, w 2013 – 22,9%)²³. Wysokość obciążenia dochodów wydatkami na obsługę zadłużenia w analizowanym okresie utrzymywała się na zróżnicowanym poziomie. Najniższa wysokość obciążenia tą kategorią wydatków dochodów miała miejsce w roku 2010 i wyniosła 0,2%, zaś najwyższa w roku 2012 – 22,4%. Począwszy od tego roku spadała, by osiągnąć poziom 3,6% w roku 2014.

Kształtowanie się nadwyżki operacyjnej zaprezentowano w tabeli (Tabela 48).

Tabela 48. Dochody i wydatki bieżące, deficyt/nadwyżka operacyjna w gminie Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody bieżące	13 402 694, 17	13 422 325, 50	14 814 511, 14	15 625 980, 31	15 464 008, 10
Wydatki bieżące	12 936 390, 37	12 926 654, 35	14 086 945, 63	14 365 852, 66	14 928 723, 33
Deficyt/nadwyżka operacyjna	466 303,80	495 671,15	727 429,24	1 260 127,6 5	535 284,77

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Wielkość osiąganej nadwyżki operacyjnej (uwzględniającej oprócz różnicy między dochodami i wydatkami bieżącymi także wolne środki pieniężne i wielkość dochodów ze sprzedaży majątku) determinować będzie zgodnie z art. 242 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych²⁴ możliwości gminy w zakresie zadłużania się w kolejnych latach na wydatki majątkowe, co będzie również warunkowało możliwość sięgania przez

²³ Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej JST w latach 2009-2011, Ministerstwo Finansów, Warszawa i Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej JST w latach 2012-2014, Ministerstwo Finansów, Warszawa

²⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. 2009 Nr 157 poz. 1240 z późn. zm.

gminę po środki z bezzwrotnej pomocy UE. Uwzględniając sytuację finansową gminy w analizowanym okresie możliwości pozyskania finansowania zwrotnego nie będą istotnie ograniczone, co wynika z niskiego poziomu zadłużenia gminy.

W strukturze dochodów gminy Jaświły przeważają dochody transferowe (subwencja ogólna i dotacje celowe) stanowiąc w analizowanym okresie ok. 75% dochodów ogółem. W roku 2014 udział transferów wyniósł 70% i był najniższy w analizowanym okresie. Pozostałą część stanowią dochody własne, wśród których dominuje podatek od nieruchomości, stanowiąc ok. 8,5% wszystkich dochodów (ok. 35% dochodów własnych). Wartość poszczególnych kategorii dochodów własnych zaprezentowano w tabeli (Tabela 49).

Tabela 49. Dochody własne gminy Jaświły w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	13 556 706,1 2	13 821 144,9 0	18 381 842,5 0	15 722 434,4 4	16 432 287,9 1
dochody własne	3 055 220,00	3 043 651,40	3 745 768,05	4 365 521,35	4 952 210,56
podatek rolny	555 436,62	608 510,12	1 149 983,37	1 196 912,00	1 130 573,36
podatek leśny	26 558,42	30 488,83	36 818,86	37 210,03	36 702,63
podatek od nieruchomości	1 249 297,95	1 160 954,35	1 335 937,84	1 396 418,85	1 447 360,32
podatek od środków transportowych	60 274,53	61 432,45	68 133,35	71 844,28	81 892,66
opłata skarbową	15 574,00	15 283,00	14 688,00	15 230,00	15 044,00
podatek od czynności	51 762,67	36 312,05	53 119,73	47 285,09	95 029,93

cywilno- prawnej					
karta podatkowa	-	-	4 983,64	4 793,82	4 039,47
opłata eksploatacyjn a	-	-	1 377,00	1 071,00	4 035,00
opłata targowa	-	-	298,00	495,00	1 250,00
dochody z majątku	195 175,52	50 421,75	89 103,52	91 493,58	284 135,60
udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, w tym:	635 263,19	694 934,84	761 518,21	937 745,81	970 705,81
<i>PIT</i>	<i>629 950,00</i>	<i>691 028,00</i>	<i>756 677,00</i>	<i>934 686,00</i>	<i>966 082,00</i>
<i>CIT</i>	<i>5 131,19</i>	<i>3 906,84</i>	<i>4 841,21</i>	<i>3 059,81</i>	<i>4 623,81</i>

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Wśród dochodów własnych w analizowanym okresie ok. 60% środków gmina pozyskała z dwóch źródeł, a mianowicie ze wspomnianego już podatku od nieruchomości – 35% oraz podatku rolnego – 24%. Należy jednak podkreślić, iż udział głównego źródła dochodów własnych, tj. podatku od nieruchomości wykazywał tendencję malejącą od 40,9% w roku 2010 do 29,2% w roku 2014. Strukturę dochodów własnych zaprezentowano w tabeli (Tabela 50).

Tabela 50. Struktura dochodów własnych gminy Jaświły w latach 2010-2013 (w %)

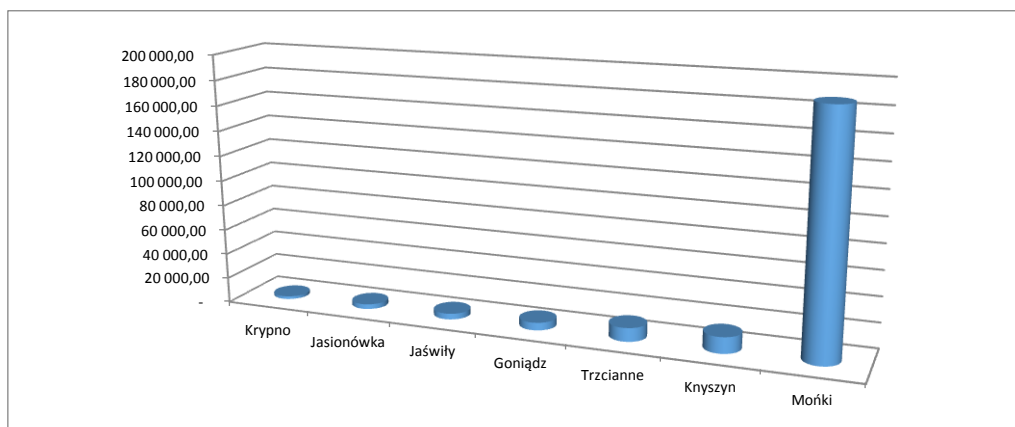
	2010	2011	2012	2013	2014
dochody własne	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
podatek rolny	18,2	20,0	30,7	27,4	22,8
podatek leśny	0,9	1,0	1,0	0,9	0,7
podatek od nieruchomości	40,9	38,1	35,7	32,0	29,2
podatek od środków transportowych	2,0	2,0	1,8	1,6	1,7
opłata skarbową	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3
podatek od czynności cywilno-prawnej	1,7	1,2	1,4	1,1	1,9
karta podatkowa			0,1	0,1	0,1
opłata eksploatacyjne			0,0	0,0	0,1
opłata targowa			0,0	0,0	0,0
dochody z majątku	6,4	1,7	2,4	2,1	5,7
udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, w tym:					
	20,8	22,8	20,3	21,5	19,6
<i>PIT</i>	20,6	22,7	20,2	21,4	19,5
<i>CIT</i>	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Na uwagę zasługuje fakt, że gmina Jaświły w zasadzie nie pozyskuje środków z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych, co wynika z niewielkiej liczby zarejestrowanych na terenie gminy podmiotów tego podatku.

Na tle pozostałych gmin powiatu monieckiego gmina Jaświły plasuje się wśród gmin o najniższych dochodach z tego tytułu. Jedynie dwie gminy mają niższe dochody (Wykres 8).

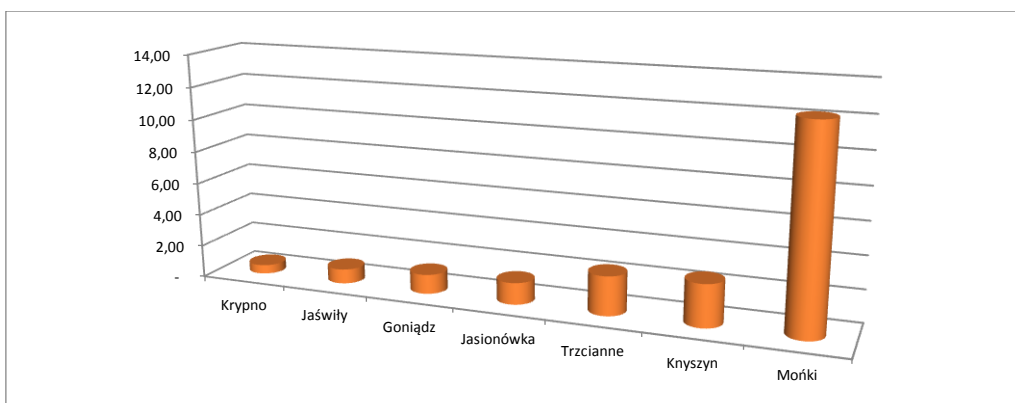
Wykres 8. Dochody z tytułu udziału w podatku CIT gmin powiatu monieckiego w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Podobna sytuacja występuje po przeliczeniu wartości dochodów z tego tytułu na liczbę mieszkańców gminy – Wykres 9.

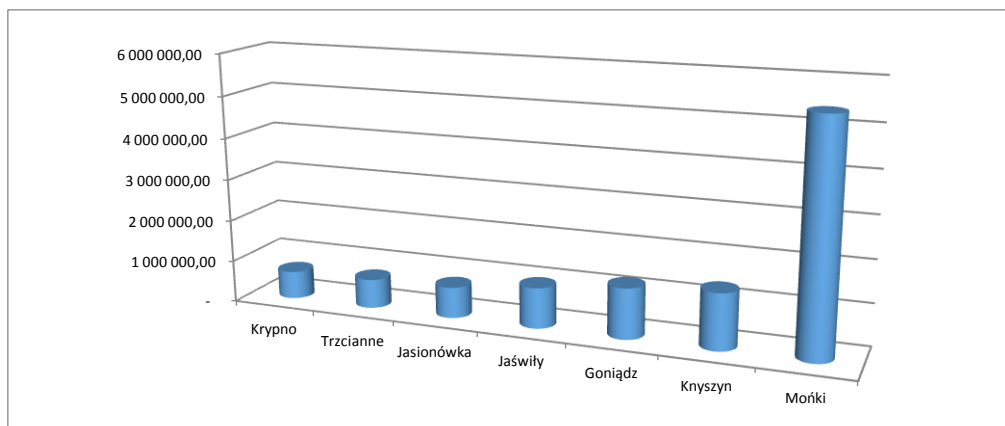
Wykres 9. Dochody z tytułu udziału w podatku CIT gmin powiatu monieckiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Gmina Jaświły, z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, uzyskiwała w ostatnich latach rosnące dochody. Porównując sytuację gminy w tym zakresie z pozostałymi gminami powiatu monieckiego można stwierdzić, że były to dochody na średnim poziomie bez uwzględnienia gminy Mońki. Na koniec 2014 roku była to kwota nieco wyższa niż 966 tys. zł, podczas gdy w gminie Mońki była to kwota blisko 5,4 mln zł – Wykres 10.

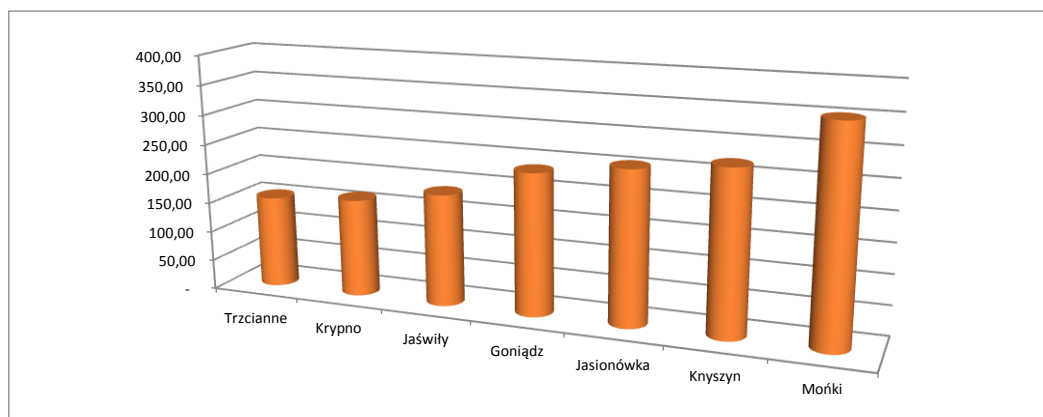
Wykres 10. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu monieckiego w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Uwzględniając wartość wspomnianej kategorii dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca, gmina Jaświły z wartością prawie 190 zł na mieszkańca, zajmuje w powiecie monieckim trzecie miejsce od końca (wielkość średnia dla powiatu to prawie 232 zł) – Wykres 11.

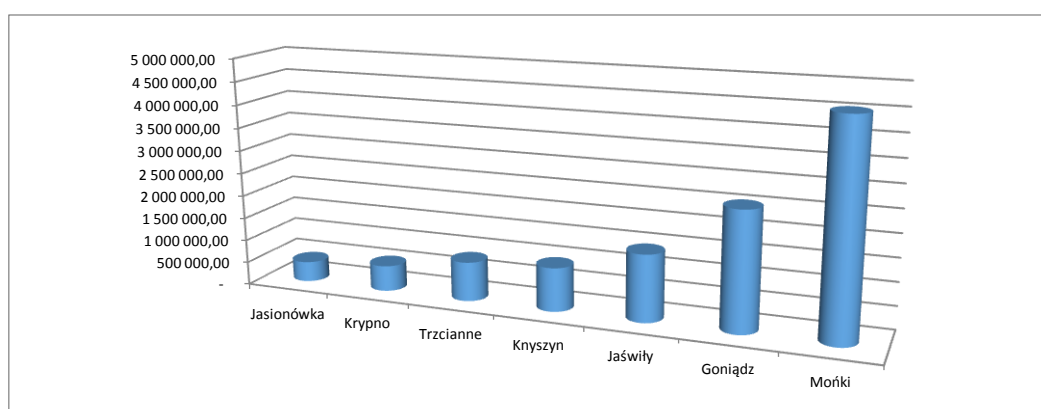
Wykres 11. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu monieckiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Jak już zauważono najwyższy udział w dochodach własnych w gminie Jaświły ma podatek od nieruchomości. Biorąc pod uwagę dochody gminy Jaświły z tego tytułu ich poziom w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu monieckiego jest stosunkowo wysoki. Wyższą wartość realizują jedynie dwie gminy, tj. Mońki i Goniądz. wszystkie gminy powiatu monieckiego – Wykres 12.

Wykres 12. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości gmin powiatu monieckiego w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Niski udział dochodów własnych świadczy o małym potencjale dochodowym gminy wynikającym m.in. z charakteru gospodarki gminy oraz ze wspomnianego już niskiego poziomu przedsiębiorczości. Wielkość oraz struktura tej kategorii budżetowej świadczą o możliwościach inwestycyjnych, a przez to i rozwojowych gminy. Kształtowanie się dochodów ogółem oraz dochodów własnych na jednego mieszkańca w gminie Jaświły przedstawiono w tabeli (Tabela 51).

Tabela 51. Dochody ogółem oraz dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminie Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
dochody ogółem na jednego mieszkańca	2 468,45	2 530,88	3 400,90	2 965,94	3 176,55

dochody własne na jednego mieszkańca	556,30	557,34	693,02	823,53	957,32
--------------------------------------	--------	--------	--------	--------	--------

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Gmina Jaświły, uwzględniając dochody własne budżetu gminy na jednego mieszkańca w 2014 roku, zajmowała 5 miejsce w powiecie monieckim i 91 w województwie podlaskim (na 116). W roku 2013 było to odpowiednio – 5 i 99, zaś w 2012 roku – 5 i 105.

Tak niskie wartości dochodów własnych powodują, że gmina otrzymuje stosunkowo dużą część wyrównawczą subwencji ogólnej. W 2014 roku była to kwota prawie 7 mln zł, czyli blisko 137% dochodów własnych i 41% dochodów ogółem. Gmina otrzymuje stosunkowo wysoką, w porównaniu z ogółem dochodów, subwencję wyrównawczą i oświatową. W roku 2014 były to odpowiednio: 3 230 855,00 zł i 3 515 396,00 zł. W sumie gmina w 2014 roku otrzymała subwencję ogólną w wysokości 6,8 mln zł. Wysokość poszczególnych części subwencji ogólnej dla gminy Jaświły zawarto w tabeli (Tabela 52).

Tabela 52. Wysokość subwencji ogólnej dla gminy Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
subwencja ogółem, w tym:	6 817 878,00	7 238 709,00	7 545 289,00	7 849 338,00	6 786 165,00
część oświatowa	4 085 017,00	4 139 031,00	4 121 144,00	3 809 647,00	3 515 396,00
uzupełnienie subwencji ogólnej			9 317,00		
część wyrównawcza	2 607 441,00	2 983 242,00	3 232 557,00	3 825 430,00	3 230 855,00
część równoważąca	125 420,00	116 436,00	182 271,00	214 261,00	39 914,00

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Gmina w latach 2010 – 2014 otrzymała ponadto w sumie nieco ponad 22,5 mln zł dotacji ogółem, w tym inwestycyjnej 256 tys. zł. Wśród dotacji przeważały dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej, których wartość w latach 2010 – 2014 wyniosła blisko 12,8 mln zł. Wysokość dotacji dla gminy Jaświły zaprezentowano w tabeli (Tabela 53).

Tabela 53. Wysokość dotacji dla gminy Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
dotacje ogółem (celowe + datacje §§ 200, 620), w tym:	3 683 608,12	3 538 784,50	7 090 785,45	3 507 575,09	4 693 912,35
dotacje inwestycyjne	-	101 228,73	43 684,96	48 941,26	63 066,72
dotacje celowe	3 464 351,62	3 057 717,75	3 101 556,07	3 445 255,09	3 671 573,00
dotacje §§ 200, 620	216 256,50	380 751,57	3 945 729,38	18 320,00	962 139,35

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w latach 2010 – 2014 zostały zaprezentowane w tabeli (Tabela 55).

Tabela 54. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w Gminie Jaświły (w PLN).

	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	216 256,50	520 821,57	3 945 729,38	18 320,00	1 014 917,14
środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych	0,00	140 070,00	0,00	0,00	0,00
środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i	15 160,34	17 902,16	15 910,70	2 748,00	96 746,72

projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE					
płatności w zakresie budżetu środków europejskich	201 096,16	362 849,41	3 929 818,68	15 572,00	918 170,42

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Biorąc pod uwagę względną miarę pozyskanych środków z budżetu UE na jednego mieszkańca w 2011 roku były to miejsca odpowiednio 5 i 94, w 2012 – 1 i 8, zaś w 2013 – 7 i 116 i w 2014 5 i 57²⁵.

Na uwagę zasługuje rok 2012, w którym gmina pozyskała ze środków PROW na lata 2007 – 2013 środki na budowę kanalizacji do trzech wsi z rozbudową oczyszczalni ścieków w Jaświłach w wysokości 3 445 519,00 zł.

Wydatki

Wydatki ogółem gminy Jaświły w analizowanym okresie wykazywały tendencję wzrostową. Szczególnie wysoki ich poziom zanotowano w roku 2012, kiedy to osiągnęły poziom prawie 21 mln zł. Wśród nich szczególne miejsce zajmują wydatki bieżące stanowiąc w okresie analizy średnio blisko 87% wydatków ogółem. Największą ich część stanowią wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi. W roku 2014 była to kwota 6,05 mln zł i stanowiła nieco ponad 40% wydatków bieżących.

Biorąc pod uwagę wydatki budżetu gminy wg działów dominujący udział stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie oraz pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej. Strukturę wydatków budżetu gminy wg działów zaprezentowano w tabeli (Tabela 55).

Tabela 55. Struktura wydatków budżetu gminy Jaświły według działów w latach 2010-2014 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

²⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Rolnictwo i łowiectwo	4,18	4,08	30,38	6,49	7,40
Transport i łączność	12,69	5,08	5,42	6,10	6,06
Gospodarka mieszkaniowa	5,86	4,95	3,97	5,57	5,18
Administracja publiczna	11,26	12,02	8,28	11,73	11,37
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,23	1,29	2,43	1,77	1,65
Różne rozliczenia	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Oświata i wychowanie	32,27	35,29	27,38	36,46	36,58
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	21,35	20,62	13,91	20,29	20,27
Edukacyjna opieka wychowawcza	2,38	2,53	1,85	2,53	2,44
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,93	4,31	1,99	4,25	4,49
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	5,11	8,66	2,78	3,25	2,85
Kultura fizyczna	0,69	0,10	0,06	0,08	0,10
Działalność usługowa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ochrona zdrowia	0,47	0,47	0,36	0,48	0,56
Pozostałe	0,58	0,61	1,19	1,01	1,05

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Jaświły.

Jak już zauważono, w roku 2012 gmina pozyskała i wydatkowała środki w kwocie prawie 3,5 mln zł na z PROW na lata 20007- 20 13 na sfinansowanie wspomnianej kanalizacji, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze wydatków roku 2012 w pozycji Rolnictwo i łowiectwo.

Uwzględniając liczbę mieszkańców, wydatki gminy Jaświły na jednego mieszkańca wynosiły odpowiednio: w 2010 roku – 2 660,10 zł, 2011 – 2 612,64 zł, 2012 – 3 884,17, 2013 – 2 883,35 zł i w 2014 – 3 081,63 zł. Ich poziom usytuował gminę w końcówce gmin powiatu monieckiego i województwa podlaskiego (wyjątek stanowi rok 2012). Zestawienie lokat gminy na tle powiatu i województwa zaprezentowano w tabeli (Tabela 56).

Tabela 56. Lokata gminy Jaświły ze względu na poziom wydatków gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Lokata w powiecie monieckim	5	5	1	5	5
Lokata w województwie podlaskim	85	97	14	70	77

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Bank Danych Lokalnych.

Dopełnieniem wydatków bieżących są wydatki majątkowe, które w analizowanym okresie kształtowały się średnio na poziomie nieco ponad 13% (2,4 mln zł) w relacji do wydatków ogółem. Na uwagę zasługuje fakt, że ich udział był zdecydowanie najwyższy w roku 2012 i wyniósł prawie 33% (było to 6,9 mln zł). W ostatnich dwóch latach analizy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem kształtowała się na poziomie nieco wyższym niż 6%. Wysokość ponoszonych wydatków majątkowych pozwoliła na osiągnięcie ich poziomu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w granicach od 176 zł w roku 2013 do 1 300 w roku 2012.

Porównując gminę Jaświły do pozostałych gmin powiatu monieckiego w roku 2014 relacja wydatków majątkowych do liczby mieszkańców ukształtowała się na najniższym poziomie w powiecie, osiągając poziom prawie 197 zł. Gmina o najwyższej relacji, tj. gmina Trzcianne osiągnęła poziom 1 128 zł, przy średniej dla gmin powiatu monieckiego 578 zł.

IV. ANALIZA SWOT

W analizie SWOT odniesiono się do szerokiego spektrum kwestii istotnych z punktu widzenia kompleksowego procesu planowania strategicznego gminy. Przeprowadzona analiza SWOT stanowi podstawę określenia celów strategicznych oraz szczegółowych gminy Jaświły. Zestawienie uwarunkowań mających lub mogących mieć wpływ na realizację celów gminy, zostało przedstawione z uwzględnieniem podziału na cztery obszary, tj.: obszar społeczny, obszar kultury i rekreacji, obszar środowiska naturalnego i infrastruktury oraz obszar gospodarczy.

Tabela 57. Analiza SWOT: Obszar społeczny.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Opieka społeczna	funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	niska aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców oraz wysoki poziom bezrobocia	wspieranie rodzin przez instytucje oświatowe i ośrodek pomocy społecznej	bardzo niekorzystne zjawiska demograficzne
	wsparcie inicjatyw pozarządowych		regulacje prawne bardziej przyjazne rodzinie	brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne przy rosnącej ilości rodzin wieloprotblemowych
	posiadanie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jaświły do roku 2020. (Uchwała Nr VI/46/15		rozbudowana infrastruktura poradnictwa w zakresie problemów społecznych na poziomie	uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko tzw. „dziedziczenia biedy”

	Rady Gminy Jaświły z dnia 27 sierpnia 2015 r.)		ponadlokalnym		
			możliwość pozyskiwania środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu rodzin zagrożonych	brak dostatecznych środków finansowych na walkę z problemami społecznymi	
			przeciwdziałanie wyłączeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, długotrwale lub ciężko chorych	utrzymywanie wsparcia osób bezrobotnych w gminie na średnim poziomie	
			podnoszenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z niepełnosprawnością		
			podnoszenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z nadużywaniem alkoholu		
Oświata	szkoły prowadzone	brak na terenie gminy szkół	dostępność regionalnych	spadek uczniów	liczby szkół

	przez gminę zaspokajają potrzeby edukacyjne mieszkańców i umożliwiają kształcenie się dzieci na każdym poziomie edukacyjnym aż do ukończenia gimnazjów	ponadgimnazjalnych umożliwiających nabycie umiejętności zawodowych	placówek oświatowych poza terenem gminy Jaświły, które umożliwiają kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym	podstawowych i gimnazjum
	dobra jakość kształcenia uczniów oraz właściwie sformułowana oferta edukacyjna, umożliwiająca korzystanie z zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych poprzez indywidualizację procesu kształcenia oraz doposażenie bazy dydaktycznej	duża migracja w poszukiwaniu zatrudnienia przez rodziców uczniów co w efekcie może powodować spadek liczby uczniów w szkołach		
	szkoły realizują pomoc materialną dla			

	uczniów, a także przyznają uczniom stypendia za wyniki w nauce			
	sale lekcyjne są systematycznie wyposażane w nowoczesny sprzęt, sale są remontowane i modernizowane, zapewniony dostęp do komputerów			
inicjatywa społeczna	funkcjonowanie organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych	mało zróżnicowana oferta inicjatyw oddolnych		
	społeczeństwo lokalne angażuje się w działalność lokalnych inicjatyw, szczególnie w działalność OSP		realizacja projektów z organizacjami pozarządowymi na zasadzie partnerstwa, z wykorzystaniem zewnętrznych środków finansowych	
				Wyjątkowo niski udział mieszkańców gminy Jaświły w wyborach samorządowych

bezpieczeństwo	wspieranie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej			Położenie gminy na trasie ważnego szlaku komunikacyjnego.
	działanie na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa na drogach – finansowanie przez gminę oświetlenia dróg			
	Posiadanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2015-2010 Uchwała Nr XIV/73/12 Rady Gminy Jaświły z dnia 23 marca 2012 r.			

Tabela 58. Analiza SWOT: Obszar kultury i rekreacji.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
kultura	występowanie zróżnicowanych świeckich i sakralnych obiektów dziedzictwa kulturowego, stanowiących wyraz tradycji		zwiększenie oferty imprez kulturalnych,	

	regionu			
			angażowanie się władz gminy Jaświły w organizację nowych przedsięwzięć kulturalnych, finansowanych ze środków własnych i zewnętrznych	
	Prężne funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury		współpraca z organizacjami pozarządowymi, pozyskiwanie funduszy zewnętrznych.	
	organizacja imprez kulturalnych o odbywających się cyklicznie			
rekreacja	unikalne położenie gminy Jaświły		rozbudowa infrastruktury agroturystycznej	
	warunki sprzyjające aktywnemu wypoczynkowi; zapewnienie atrakcji turystycznych: szlaki turystyczne i szlaki kulturowego piękna regionu		promocja gminy Jaświły w zakresie jej atrakcyjności turystycznej	
	dobrze zorganizowana			

	infrastruktura agroturystyczna; duże zaplecze noclegowe			
	modernizacja istniejących budynków świetlic			
	Dobrze zorganizowane Biblioteki Publiczne na terenie gminy		Aktywne pozyskiwanie dotacji ze środków zewnętrznych.	

Tabela 59. Analiza SWOT: Obszar środowiska przyrodniczego i infrastruktury.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Rzeźba terenu	Korzystna rzeźba terenu do prowadzenia działalności rolnej. Brak nagłych zmian (szybka erozja, osuwiska, itp.)			
Surowce mineralne				
Wody powierzchniowe		Niedostatek zbiorników małej retencji. Okresowe podtopienia terenów uprawnych		
Wody podziemne				Odcieki z nieczynnego składowiska odpadów infiltrujące do wód podziemnych

Gleby		Słaba jakość bonitacyjna gleb	Możliwość wykorzystania gleb słabej jakości pod uprawy energetyczne	
Zalesienie				
Ochrona środowiska	Udział obszarów chronionych, w tym w szczególności Biebrzańskiego Parku Narodowego charakteryzująca się wysoką różnorodnością biologiczną		Możliwość rozwoju turystyki kwalifikowanej (w szczególności ekologicznej) na obszarach chronionych Rosnące zainteresowanie żywnością ekologiczną, regionalną i wysokiej jakości (slow food), ze strony Białegostoku i Warszawy.	
Infrastruktura drogowa		Wysoki odsetek nieutwardzonych dróg gminnych Słaba dostępność transportowa miejscowości położonych w oddaleniu od dróg wojewódzkich		Pogarszanie się infrastruktury transportowej
Infrastruktura energetyczna			Potencjał wykorzystania odnawialnych źródeł energii	
Sieć gazowa		Brak sieci gazowej (również związany z możliwością rozwoju biogazowni).		

		Rozproszenie zabudowy wiejskiej, podnoszące koszty gazyfikacji		
Wodociągi	Wysoki poziom zwodociągowania gminy			
Kanalizacja		Niski poziom skanalizowania gminy. Rozproszenie zabudowy wiejskiej, podnoszące koszty kanalizacji		
Gospodarka odpadowa		Niski poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowa		

Tabela 60. Analiza SWOT: Obszar gospodarczy.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
bezrobocie	niski poziom bezrobocia rejestrowanego	potencjalnie wysokie bezrobocie ukryte w rolnictwie	zmniejszenie poziomu bezrobocia w wyniku skorzystania z programów i projektów finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych	dekoniunktura w gospodarce
rynek pracy		duże zatrudnienie w rolnictwie	wzrost zatrudnienia w związku z rozwojem przedsiębiorczości na terenie gminy	postępująca migracja

podmioty gospodarcze		niski poziom przedsiębiorczości, charakter przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy, (mikro przedsiębiorstwa, brak średnich i dużych); dominacja usługowego przedmiotu działalności	możliwość pozyskania środków UE na rozwój przedsiębiorczości; działania proprzedsiębiorcze prowadzone przez gminę; kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	dekoniunktura w gospodarce; przenoszenie działalności gospodarczej na tereny atrakcyjniejsze dla prowadzenia działalności; zmiany technologiczne w gospodarce
rolnictwo	stosunkowo duża średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego; względnie wysoki poziom mechanizacji	rozdrobniona produkcja rolniczej w gospodarstwach rolnych	wzrost popytu na produkty rolnictwa ekologicznego i produkty wysokiej jakości; możliwość pozyskania bezzwrotnej pomocy UE na rozwój infrastruktury oraz rolnictwa i obszarów wiejskich	niekorzystne zmiany w ramach WPR
obszar finansów lokalnych	stosunkowo niski poziom zadłużenia; niskie koszty obsługi zadłużenia; osiąganie w ostatnich latach nadwyżki budżetowej; możliwość pozyskania finansowania zwrotnego na realizację projektów współfinansowanych z UE	niski poziom dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca; niski poziom dochodów własnych; uzależnienie dochodów budżetu gminy od transferów z budżetu państwa	zmiany w systemie dochodów JST wzmacniające samodzielność finansową gmin; zwiększenie potencjału dochodowego gminy	zmiany w systemie dochodów JST skutkujące obniżeniem dochodów gmin lub wzrostem ich wydatków (dodatkowe zadania do wykonania); zmniejszenie bazy podatkowej gminy

V. MISJA GMINY JAŚWIŁY I JEJ REALIZACJA

5.1 WIZJA I MISJA

Wizja rozwoju Gminy Jaświły stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2020 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota Gminy, tj. władze samorządowe Gminy oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza Gmina. Wskazuje ona zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Misja jest nadrzędnym celem rozwoju Gminy Jaświły. Określa ona również rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Jaświły, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, rolników, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców. Ponadto władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju Gminy Jaświły, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

WIZJA „GMINA JAŚWIŁY 2020”

W 2020 roku Gmina Jaświły w pełni wykorzystuje swoje podstawowe walory i sukcesywnie się rozwija. Nastąpił rozwój głównych szlaków komunikacyjnych oraz sieci kanalizacyjnej w gminie. Walory przyrodniczo- turystyczne gminy przyciągają turystów z całej Polski i zagranicy, a sieć noclegowo- gastronomiczna istotnie się rozbudowała. W gminie przeobraża się, unowocześnia i rozwija stale obecne rolnictwo, które jest podstawą gminnej gospodarki. Jednocześnie w wyżej wymienionych gałęziach gospodarki powstają nowe miejsca pracy. Dbłość o ochronę obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo w postaci Biebrzańskiego Parku Narodowego zapewnia równowagę przestrzenną. Rolnictwo ciągle jest podstawową i coraz bardziej nowoczesną podstawą funkcjonowania gminy Jaświły ale jest w coraz większym stopniu wspierane przez inne gałęzie gospodarki gminy co

prowadzi do zrównoważonego rozwoju. Integracja społeczna przynosi korzyści w postaci polepszenia jakości usług komercyjnych i publicznych oraz standardów życia.

MISJA ROZWOJU GMINY JAŚWIŁY

Naszą misją jest inicjowanie zrównoważonego rozwoju Gminy Jaświły w partnerstwie z sektorem rolniczym, turystycznym, biznesowym i pozarządowym. Chcemy wspólnie kreować wizerunek Gminy Jaświły jako miejsca pięknego przyrodniczo, gdzie za sprawą Biebrzańskiego Parku Narodowego natura jest na wyciągnięcie ręki. Miejsca wartego odwiedzenia ale również przyjaznego do życia, prowadzenia działalności rolniczej, gospodarczej i realizacji własnych aspiracji.

5.2 CELE STRATEGICZNE I CELE SZCZEGÓŁOWE

Tabela 61. Cele Gminy Jaświły.

CELE STRATEGICZNE	CELE SZCZEGÓŁOWE
A Stworzenie spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.	<p>A1. Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin w integracji i w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.</p> <p>A2. Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z niepełnosprawnością poprzez prowadzenie działań profilaktyczno – edukacyjnych.</p> <p>A3. Opracowanie i realizacja aktualnej Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.</p> <p>A4. Wdrożenie systematycznego programu poradnictwa zawodowego skierowanego przede wszystkim do uczniów gimnazjum.</p> <p>A5. Poprawa polityki informacyjnej szkół</p>

	<p>prowadzonych przez gminę w zakresie informowania o udziale w projektach, programach i konkursach, mających wpływ na jakość kształcenia, bezpieczeństwo uczniów.</p> <p>A6. Poprawa zaangażowania obywateli gminy w działalność publiczną i pobudzenie aktywności w zakresie inicjatyw lokalnych.</p> <p>A7. Współpraca międzyinstytucjonalna prowadząca do zapobiegania i powstrzymywania zjawiska przemocy w rodzinie.</p> <p>A8. Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie poprzez przeprowadzenie działań profilaktyczno – edukacyjnych.</p> <p>A9. Realizacja projektów z organizacjami pozarządowymi na zasadzie partnerstwa, z wykorzystaniem zewnętrznych środków finansowych</p> <p>A10. Realizacja Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p> <p>A11. Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie bezpieczeństwa</p>
B Poprawa walorów funkcji usługowych dziedzictwa historyczno - kulturowego i infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.	<p>B1. Wzbogacenie oferty kulturalnej i sportowo- rekreacyjnej.</p> <p>B2. Intensyfikacja współpracy z organizacjami pozarządowymi, których działalność jest ukierunkowana przede</p>

	<p>wszystkim na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Jaświły.</p> <p>B3. Rozbudowa infrastruktury agroturystycznej.</p> <p>B4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie promocji gminy w zakresie jej walorów kulturowo-rekreacyjnych</p>
<p>C Poprawa walorów funkcji usługowych infrastruktury technicznej z uwzględnieniem wartości środowiska przyrodniczego, oparta na dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.</p>	<p>C1. Poprawa dostępności komunikacyjnej na obszarze gminy,</p> <p>C2. Uwzględnianie wysokiej jakości walorów przyrodniczych gminy w procesach zarządzania gminą,</p> <p>C3. Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym gminy</p> <p>C4. Zmniejszenie emisji niskiej do powietrza</p> <p>C5. Oszczędne gospodarowanie energią poprzez termomodernizację</p> <p>C6. Poprawy środowiska wodnego poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej</p> <p>C7. Adaptacja do zmian klimatu w szczególności poprzez prowadzenie aktywnej gospodarki wodami i zwiększanie małej retencji wód.</p> <p>C8. Podnoszenie świadomości mieszkańców gminy w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Ochrony wód poprzez wykorzystanie kanalizacyjnej sieci zbiorczej, b. Segregacji odpadów,

	<p>c. Skutków zmian klimatycznych możliwości przeciwdziałania im poprzez termomodernizację i wykorzystywanie OZE;</p> <p>d. Zachowania różnorodności biologicznej, w szczególności na obszarach chronionych</p>
D Wzmacnianie potencjału gospodarczego gminy w warunkach zrównoważonego rozwoju.	<p>D 1. Podejmowanie działań kreujących postawy przedsiębiorcze i prowadzących do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw.</p> <p>D2. Wspieranie rozwoju rolnictwa oraz przetwórstwa rolno – spożywczego.</p> <p>D3. Podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców.</p>

VI. OCENA SPÓJNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu obejmuje dokumenty programowe szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, a także lokalnego. Większość dokumentów unijnych ma charakter bardzo ogólnych strategii lub polityk, a zawarte w nich cele i kierunki działań są także obecne w dokumentach krajowych i regionalnych, ponieważ powstawały one w dużym zakresie na bazie dokumentów unijnych. Odniesienie się do tych dokumentów jest kluczowe w kontekście Strategii ze względu na możliwość skorzystania z instrumentów finansowych określonych w dokumentach unijnych i dokumentach niższego szczebla przy realizacji planowanych zadań.

Program Rozwoju Gminy Jaświły uwzględnia przede wszystkim wymienione poniżej dokumenty:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),
- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,

Dokumenty unijne:

Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020, przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r., to kluczowy dokument dla średniookresowej strategii rozwoju kraju w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Jest to dokument o znaczeniu fundamentalnym dla rozwoju UE w ciągu najbliższej dekady. Określa działania, których podjęcie w skoordynowany sposób przez państwa członkowskie przyspieszy wyjście z obecnego kryzysu i przygotuje europejską gospodarkę na wyzwania przyszłości. Strategia wyznacza trzy priorytety, których realizacja odbywać się będzie na szczeblu unijnym oraz krajowym: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) oraz sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem). Efektem realizacji priorytetów Strategii Europa 2020 będzie osiągnięcie pięciu wymiernych, współzależnych celów przedstawionych w strategii i dotyczących:

- wzrostu wydatków na działalność B+R,
- wzrostu wskaźnika zatrudnienia,
- wzrostu udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszeniu odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenia emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Cele Programu Rozwoju Gminy Jaświły w latach 2016 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Europa 2020. Przede wszystkim do priorytetów unijnych odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 62. Zestawienie celów szczegółowych z priorytetami Europy 2020.

Priorytety Europa 2020, Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju	Cele szczegółowe Programu Rozwoju Gminy Jaświły 2016 - 2020

sprzyjającego włączeniu społecznemu	
Inteligentny rozwój (obszar edukacji)	A4, A5
Zrównoważony rozwój (obszar klimatu, energii i mobilności) (obszar konkurencyjności)	C3 D1 – D3, C1 – C2
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (obszar zatrudnienia i umiejętności) (obszar walki z ubóstwem)	A4, D1, D3, A1 – A3

Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020

Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020 (zwane też rozporządzeniem ogólnym) ustanawia wspólne zasady mające zastosowanie do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), które działają w ramach wspólnych ram (europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne - „EFSI”). Ustanawia ono również przepisy niezbędne do zapewnienia skuteczności EFSI, a także koordynacji tych funduszy między sobą oraz z innymi instrumentami Unii. Wspólne zasady mające zastosowanie do EFSI określone są w części drugiej rozporządzenia ogólnego. Część trzecia ustanawia zasady ogólne odnoszące się do EFRR, EFS (zwanymi dalej łącznie „funduszami strukturalnymi”) oraz Funduszu Spójności, dotyczące celów priorytetowych i sposobu organizacji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności („fundusze polityki spójności”), kryteriów, jakie państwa członkowskie i regiony muszą spełnić, aby kwalifikować się do wsparcia z EFSI, dostępnych środków finansowych oraz kryteriów ich alokacji. Część czwarta rozporządzenia ogólnego ustanawia zasady ogólne mające zastosowanie do funduszy polityki spójności oraz EFMR w zakresie zarządzania i kontroli, zarządzania finansowego, zestawienia wydatków i korekt finansowych.

Dokumentem określającym potencjalne obszary wsparcia w nowej perspektywie finansowej są Wspólne Ramy Strategiczne (WRS), które odpowiednio do założeń

rozporządzenia ogólnego dla funduszy UE określają jedenaście celów tematycznych na lata 2014-2020 zgodnie ze strategią "Europa 2020":

- wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji – EFRR,
- zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych – EFRR,
- podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) – EFRR,
- wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – EFRR i FS,
- promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem - EFRR i FS,
- ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów - EFRR i FS,
- promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych - EFRR i FS,
- wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników – EFRR i EFS
- wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem - EFRR i EFS
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie - EFRR i EFS
- wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej – EFRR, FS, EFS.

Cele Programu Rozwoju Gminy Jaświły w latach 2016 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Rozporządzenia dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020. Przede wszystkim do celów Wspólnych Ram Strategicznych (WRS) odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 63. Zestawienie celów szczegółowych gminy Jaświły z priorytetami Wspólnych Ram Strategicznych (WRS).

Cele Wspólnych Ram Strategicznych (WRS)	Cele szczegółowe Programu Rozwoju Gminy Jaświły 2016 - 2020
Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw,	D1, D3

sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) – EFRR	
Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – EFRR i FS	C3
Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów - EFRR i FS	C1
Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników – EFRR i EFS	A4
Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem - EFRR i EFS	A1 – A3
Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie - EFRR i EFS	A4

Dokumenty krajowe:

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. Po aktualizacji wydłużono horyzontu czasowy do 2020 roku.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju, kluczowym dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. ŚSRK jest skierowana nie tylko do administracji publicznej. Integruje

ona wokół celów strategicznych wszystkie podmioty publiczne, a także środowiska społeczne i gospodarcze, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym. ŚSRK wskazuje konieczne reformy ograniczające lub eliminujące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego, orientacyjny harmonogram ich realizacji oraz sposób finansowania zaprojektowanych działań (zawiera wieloletni ramowy plan wydatków publicznych na działania rozwojowe). Strategia zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań, wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych. W ramach Strategii Krajowej 2020 dostrzegane jest zatem znaczenie samorządu terytorialnego i innych podmiotów w dynamizacji rozwoju regionów i kraju.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w ŚSRK Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo. Podczas realizacji Wizji Polski w 2020 roku zasadniczą rolę odegrają następujące działania w kluczowych obszarach rozwoju:

- Przekształcenia instytucjonalne utrwalające sprawne państwo - wyższa jakość funkcjonowania instytucji publicznych, aktywna rola kapitału społecznego,
- Efektywny rozwój społeczno-gospodarczy i wysoka konkurencyjność gospodarki - wzrost gospodarczy zapewniający Polsce 74-79% poziomu PKB per capita UE w 2020 r., gospodarka oparta na wiedzy, nowoczesna infrastruktura, rozwój kapitału ludzkiego - wiodącymi atutami konkurencyjności,
- Spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna - większa spójność terytorialna, dostępność usług publicznych, szeroka skala szans rozwoju jednostki, mądra i efektywna integracja społeczna.

Celem głównym Strategii średniookresowej jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W wskazanych powyżej trzech obszarach strategicznych wskazano następujące cele szczegółowe:

OBSZAR STRATEGICZNY I. SPRAWNE I EFEKTYWNE PAŃSTWO

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

OBSZAR STRATEGICZNY II. KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

OBSZAR STRATEGICZNY III. SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I TERYTORIALNA

Cel III.1. Integracja społeczna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja

Cele Strategii Rozwoju Gminy Jaświły w latach 2016 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Kraju 2020. Przede wszystkim do celów ŚSRK odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 64. Zestawienie celów szczegółowych gminy Jaświły z priorytetami Strategii Rozwoju Kraju 2020.

Cele Strategii Rozwoju Kraju 2020	Cele szczegółowe Programu Rozwoju Gminy Jaświły 2016 - 2020
Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela	A1 – A4, A6 – A8, A10
Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki	B3, D1 – D3
Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego	A4, A5
Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	C1, C3
Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu	C2
Cel III.1. Integracja społeczna	A1-A3, A6, A9, B2, B4,
Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych	A7, B1, B2, B4

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. (rok opracowania 2006), stanowiąca aktualizację Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010, została przyjęta uchwałą nr XXXV/438/06 Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 30 stycznia 2006 r.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. określa misję rozwoju województwa, wyznacza cele i przyporządkowuje im priorytety. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego posiada jednakowy z dokumentami regionalnymi innych województw zasięg czasowy – do 2020 r. Strategia nie zawiera szczegółowych rozstrzygnięć, co do konkretnych projektów i działań w określonym czasie i miejscu. Rozstrzygnięcia takie – zgodnie z założeniem – miały zostać zawarte w programach wojewódzkich i operacyjnych. Strategia jest kluczowym dokumentem programowym określającym zasady i kierunki długofalowej koncepcji rozwoju regionu.

Zgodnie z SRWP misją rozwoju województwa podlaskiego jest uczynienie go regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego. Z tak sformułowanej misji wynikają cele strategiczne i horyzontalne, które określone zostały następująco:

- Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka;
- Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe;
- Cel strategiczny 3. Jakość życia
- Cel horyzontalny: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody;
- Cel horyzontalny: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Cele Programu Rozwoju Gminy Jaświły w latach 2016 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. (SRWP). Przede wszystkim do celów SPWP odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 65. Zestawienie celów szczegółowych gminy Jaświły z priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego.

Cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.	Cele szczegółowe Programu Rozwoju Gminy Jaświły 2016 - 2020
--	--

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	B3, C1-C3, D1 – D3
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	A11, B1
Cel strategiczny 3. Jakość życia	A1 – A4, A8, A10, B1 – B3, C1, D3

VII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (WPI) NA LATA 2016- 2020

Skuteczne podejmowanie działań służących rozwojowi lokalnemu wymaga perspektywicznego myślenia wykraczającego poza roczne ramy planowania budżetowego. Jedną z ważniejszych decyzji, jaką musi podejmować władza samorządowa dotyczy wyboru strategicznych inwestycji sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców oraz warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Przyjmowany zestaw projektów inwestycyjnych powinien wpisywać się w strategiczne cele rozwoju oraz być zgodny z misją i wizją rozwoju gminy. Stąd nieodzownym elementem dokumentów strategicznych rozwoju gminy jest Wieloletni Plan Inwestycyjny, który oznacza program działania złożony ze zbioru projektów inwestycyjnych przewidzianych do realizacji przez gminę w okresie od kilku do kilkunastu lat. Obejmuje on w swojej treści roczne plany inwestycyjne i środki finansowe przeznaczone w kolejnych latach na prowadzenie inwestycji (wraz z przewidywanymi źródłami ich pozyskania).

Należy jednak zauważyć, że plan ten nie wyczerpuje wszystkich zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji. Zawiera on głównie przedsięwzięcia o znaczeniu strategicznym. Może ulegać modyfikacjom i uzupełnieniom w zależności od zachodzących zmian w otoczeniu bliższym i dalszym gminy. Powinien być monitorowany i modyfikowany w zależności od potrzeb.

Wieloletnie planowanie inwestycyjne powinno przyczyniać się do skutecznego i efektywnego wydatkowania ograniczonych środków finansowych, skutecznej realizacji podstawowych celów rozwoju gminy, sięgania po finansowanie zewnętrzne inwestycji, poprawy procedur przygotowania i rozliczania zadań inwestycyjnych, uwzględniania aspektu finansowego realizacji inwestycji oraz realizacji przyjętego programu rozwoju.

Zbiorcze zestawienie planowanych do realizacji zadań inwestycyjnych przez gminę Jaświły w latach 2014-2020 zaprezentowano w zestawieniu tabelarycznym:

Lista zadań inwestycyjnych gminy Jaświly									
Tytuł zadania	Przewidywany całkowity koszt inwestycji	Nakłady inwestycyjne na realizacje zadania w roku:						Łączne nakłady w latach 2014-2020	Planowane źródła finansowania zadań
		2015	2016	2017	2018	2019	2020		
1. Budowa kanału sanitarno-tłoczego w miejscowości Mikicin i Brzozowa	3 000 000,00			3 000 000,00				3 000 000,00	PROW, budżet gminy
2. Przebudowa drogi gminnej Nr 103435B w miejscowości Jadeszki na długości 0,710 km	430 427,36		430 427,36					430 427,36	PROW, budżet gminy
3. Przebudowa drogi gminnej Nr 103431B w miejscowości Jaświłki ma długości 0,23 km	164 019,31		164 019,31					164 019,31	PROW, budżet gminy

4. Przebudowa drogi gminnej Nr 145573B od drogi powiatowej Dolistowo- Jaświły na długości 0,365 km	156 598,89		156 598,89			156 598,89	PROW, budżet gminy
5. Przebudowa drogi gminnej Nr 103418B w miejscowości Rutkowskie Małe na długości 0,437 km	297 271,12		297 271,12			297 271,12	PROW, budżet gminy
6. Przebudowa drogi gminnej Nr 103402B Dolistowo Stare – droga wojewódzka Nr 670 na długości 1,64 km	553 605,82		553 605,82			553 605,82	PROW, budżet gminy

7. Przebudowa drogi gminnej Nr 103406B droga wojewódzka Nr 670 – Mikicin na długości ok. 5,40 km	1 899 531,14		1 899 531,14			1 899 531,14	PROW, budżet gminy
8. Przebudowa drogi gminnej Nr 145529B w miejscowości Brzozowa od drogi powiatowej na długości ok. 0,25 km							PROW, budżet gminy
Modernizacja klubu w Dolistowie Starym z przeznaczeniem na punkt integracji społecznej							
Remont Sali GOK w Jaświłach							

Adaptacja budynku po byłej szkole w Dzięciołowie na centrum integracji społecznej							
Remont Sali gimnastycznej w Jaświłach							
Dostosowanie obiektów świadczących usługi społeczne dla potrzeb osób niepełnosprawnych							
Modernizacja boiska w Dolistowie, Mikicinie, Zabielu i Brzozowej							Leader
Zagospodarowanie centrum miejscowości w Zabielu							

Uporządkowanie przestrzeni publicznej w Dzięciołowie (staw)							EFRR
Porządkowanie przestrzeni publicznej w Jaświłach (parking)							
Budowa parkingu przy zabytkowej kaplicy w Dolistowie							
Realizacja projektów skierowanych na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznych							

Karty poszczególnych zadań inwestycyjnych:

1. Nazwa zadania:	
1. Budowa kanału sanitarno-tłocznego w miejscowości Mikicin i Brzozowa	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2017	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
6 221 060,00	6 221 060,00
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	

1. Nazwa zadania:	
2. Przebudowa drogi gminnej Nr 103435B w miejscowości Jadeszki na długości 0,710 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020

430 427,36	430 427,36
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<p>wykonanie przebudowy drogi w dwóch odcinkach o szerokości:</p> <p>a) 5,55 m o nawierzchni bitumicznej, pobocze żwirowe o szerokości 1,05 m po prawej stronie oraz chodnik o szerokości 2,0 m po lewej stronie drogi;</p> <p>b) 6,05 m, pobocza żwirowe o szerokości 1,05 m po obu stronach drogi;</p>	

1. Nazwa zadania:	
3. Przebudowa drogi gminnej Nr 103431B w miejscowości Jaświłki ma długości 0,23 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
164 019,31	164 019,31
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<p>wykonanie przebudowy drogi o szerokości 6,05 m o nawierzchni bitumicznej, pobocza żwirowego o szerokości 1,05 m po stronie lewej oraz chodnika o szerokości 1,5 m po prawej stronie drogi;</p>	

1. Nazwa zadania:	
4. Przebudowa drogi gminnej Nr 145573B od drogi powiatowej Dolistowo-Jaświły na długości 0,365 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
156 598,89	156 598,89
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Planowany zakres rzeczowy zadania	
wykonanie przebudowy drogi o szerokości 5,55m o nawierzchni bitumicznej, pobocze żwirowe o szerokości 1,05 m po obu stronach drogi;	

1. Nazwa zadania:	
5. Przebudowa drogi gminnej Nr 103418B w miejscowości Rutkowskie Małe na długości 0,437 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
297 271,12	297 271,12
6. Źródła finansowania	

PROW, budżet gminy
7. Planowany zakres rzeczowy zadania
wykonanie przebudowy drogi o szerokości 6,05 m o nawierzchni bitumicznej, pobocze żwirowe o szerokości 1,05 m po prawej stronie drogi oraz chodnik o szerokości 1,5 m po stronie lewej

1. Nazwa zadania:	
6. Przebudowa drogi gminnej Nr 103402B Dolistowo Stare – droga wojewódzka Nr 670 na długości 1,64 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
553 605,82	553 605,82
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Planowany zakres rzeczowy zadania	
wykonanie przebudowy drogi gminnej o kategorii ruchu KR1, klasie drogi L i szerokości 5,55m, poza terenem zabudowy oraz 6,05 w terenie zabudowy o nawierzchni bitumicznej z betonu asfaltowego; przebudowa istniejących przepustów i w razie konieczności budowa nowych; udrożnienie istniejących i w razie konieczności wykonanie nowych rowów przydrożnych poza terenem zabudowanym, w terenie zabudowanym wykonanie studni chłonnych i kraterów do przepustów; wykonanie zjazdów do posesji;	

1. Nazwa zadania:	
7. Przebudowa drogi gminnej Nr 103406B droga wojewódzka Nr 670 – Mikicin na długości ok. 5,40 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
1 899 531,14	1 899 531,14
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Planowany zakres rzeczowy zadania	
wykonanie przebudowy drogi gminnej o kategorii ruchu KR1, klasie drogi L i szerokości 5,55m, poza terenem zabudowy oraz 6,05 w terenie zabudowy o nawierzchni bitumicznej z betonu asfaltowego; przebudowa istniejących przepustów i w razie konieczności budowa nowych; udrożnienie istniejących i w razie konieczności wykonanie nowych rowów przydrożnych poza terenem zabudowanym, w terenie zabudowanym wykonanie studni chłonnych i kraterów do przepustów; wykonanie zjazdów do posesji;	

1. Nazwa zadania:	
8. Przebudowa drogi gminnej Nr 145529B w miejscowości Brzozowa od drogi powiatowej na długości ok. 0,25 km	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018

4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020
6. Źródła finansowania	
PROW, budżet gminy	
7. Planowany zakres rzeczowy zadania	

VIII. PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI PROGRAMU

Program Rozwoju powinien dynamicznie reagować na zmieniające się potrzeby wynikające z nowych uwarunkowań endogenicznych i egzogenicznych. Monitoring i ewaluacja są koniecznymi elementami Programu umożliwiającymi jej korygowanie i rozbudowę w trakcie procesu wdrażania.

Wdrażanie

Wdrażanie Programu rozpocznie się w momencie wskazanym w uchwale Rady Gminy w Jaświłach i będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych i szczegółowych za pośrednictwem programów operacyjnych, zarówno kontynuowanych, jak i nowych. Ważnym elementem procesu wdrażania Programu będzie jego upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych elementów Programu organizacjom i środowiskom lokalnym. W tym celu zorganizowane zostaną spotkania, na których objaśnione zostaną kolejne etapy planowania rozwoju.

Monitoring

Monitoring stanowił będzie bieżącą analizę postępów w osiąganiu założeń strategicznych oraz celów szczegółowych. Będzie on obejmował następujący zespół działań:

- zbieranie danych i informacji i ich analizę,
- przygotowanie raportów,
- ocenę wyników oraz ich porównanie z przyjętymi normami.

Ocena wyników monitoringu będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki jakościowe oraz ilościowe odpowiednio do charakteru przyjętych w Programie celów strategicznych i szczegółowych. W przypadku pozytywnej oceny nie podejmuje się działań naprawczych, a monitoring kontynuowany zgodnie z pierwotnymi założeniami. Natomiast w przypadku negatywnej oceny wyników monitorowania Programu następuje identyfikacja odchyleń, analiza przyczyn odchyleń, planowane są korekty, które są wdrażane w końcowym etapie monitoringu. Wyniki monitoringu przedstawiane będą w formie corocznego raportu. Koordynacja działań w zakresie monitoringu postępów w realizacji Programu zostanie powierzona Zespołowi ds. monitoringu (ZM), który zostanie ustanowiony przez Wójta Jaświły. Do zadań ZM będzie należało zbieranie danych i informacji od poszczególnych

komórek organizacyjnych Gminy Jaświły, zajmujących się monitorowaniem właściwych dla siebie obszarów.

Ewaluacja

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji, czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz czy pozwoliły one i w jakim stopniu na realizację wyznaczonych celów w Programu. Pozwoli ona na korygowanie działań podejmowanych w ramach strategii. Ewaluacja będzie prowadzona według kryterium proporcjonalności. Ocenie będzie podlegało w jakim stopniu cele Programu i sposób jego realizacji są właściwe, konieczne i wystarczające w stosunku do zmieniających się potrzeb i priorytetów na poziomie gminy. Do ewaluacji zostaną wykorzystane narzędzia ilościowe i jakościowe.

Strategia zakłada przeprowadzenie ewaluacji w trzech etapach:

1. Ewaluacja przed rozpoczęciem przeprowadzona została w trakcie planowania Programu. W fazie przygotowania Programu opracowane zostały w poszczególnych obszarach silne oraz słabe strony, szanse i zagrożenia (analiza SWOT).
2. Ewaluacja w połowie realizacji Programu (okresowa). Przeprowadzenie oceny proporcjonalności celów strategicznych i szczegółowych do lokalnych potrzeb oraz proporcjonalności środków wykorzystanych dla realizacji przyjętych celów. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie raportu, uwzględniającego analizę realizacji przyjętych działań, czas ich realizacji, źródła finansowania, występowanie problemów oraz zagrożeń dalszej realizacji oraz propozycje działań korygujących i naprawczych.
3. Ewaluacja po zakończeniu okresu objętego Programem (końcowa). Przeprowadzenie oceny proporcjonalności celów strategicznych i szczegółowych do lokalnych potrzeb oraz proporcjonalności środków wykorzystanych dla realizacji przyjętych celów. W przypadku wprowadzenia działań korygujących lub naprawczych, również te działania będą podlegały analizie. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie raportu, który będzie zawierał opis procedury badawczej, wyniki badań, wnioski i rekomendacje będące podstawą planowania Programu w kolejnych latach.

SPIS TABEL:

Tabela 1. Harmonogram spotkań w sołectwach.....	5
Tabela 2. Liczba ludności gminy Jaświły z wyszczególnieniem płci.	17
Tabela 3. Podział mieszkańców gminy Jaświły ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe.....	18
Tabela 4. Mieszkańcy gminy Jaświły ze względu na przynależność do grup wiekowych w latach 2011- 2014.	20
Tabela 5. Małżeństwa oraz ruch naturalny w gminie Jaświły.	24
Tabela 6. Migracje w gminie Jaświły.....	26
Tabela 7. Ocena poziomu migracji do miasta wojewódzkiego przez mieszkańców gminy Jaświły.....	27
Tabela 8. Fundacje i stowarzyszenia działające na terenie gminy Jaświły.....	32
Tabela 9. Wybory samorządowe przeprowadzone 21 listopada 2010 r.....	36
Tabela 10. Wybory samorządowe przeprowadzone 16 listopada 2014 r. (I tura).....	37
Tabela 11. Ocena dostępności do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog).	41
Tabela 12. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej oraz wskaźnik deprivacji lokalnej w latach 2007- 2015 w Gminie Jaświły.....	42
Tabela 13. Powody przyznania pomocy społecznej (w 2015r.).	42
Tabela 14. Ocena skali występowania w gminie biedy.....	43
Tabela 15. Szkoły oraz przedszkola i Kluby Przedszkolaka funkcjonujące na terenie gminy Jaświły w latach 2006 – 2016 wraz z liczbą uczniów.....	46
Tabela 16. Ocena liczby obiektów oświatowych w gminie Jaświły (przedszkola, szkoły).	48
Tabela 17. Ocena oferty edukacyjnej szkół prowadzonych przez gminę Jaświły.	48
Tabela 18. Ocena poziomu edukacji w gminie Jaświły.	49
Tabela 19. Ocena poziomu dostępu do Internetu w gminie Jaświły.....	50
Tabela 20. Nauczyciele pracujący w placówkach edukacyjnych na terenie Gminy Jaświły w latach 2006-2016.	50
Tabela 21. Zajęcia dodatkowe oferowane uczniom w Zespole Szkół w Jaświlach w roku szkolnym 2015 /2016.....	52

Tabela 22. Ocena skali występowania w gminie Jaświły przestępczości i przemocy w rodzinie.	61
Tabela 23. Stawki opłat za wynajem pomieszczeń przez GOK w Jaświłach.....	67
Tabela 24. Ocena jakości usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy Jaświły (świetlice, biblioteki, domy kultury, muzea itp.).	70
Tabela 25. Ocena jakości i różnorodności wydarzeń kulturalno- rozrywkowych odbywających się na terenie gminy Jaświły.	70
Tabela 26. Wykaz obiektów świadczących usługi hotelarskie na terenie gminy Jaświły.	77
Tabela 27. Ocena atrakcyjności turystycznej gminy Jaświły (ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты).....	79
Tabela 28. Ocena poziomu bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie Jaświły (baza noclegowa, gastronomiczna).....	79
Tabela 29. Ocena promocji gminy, mającej na celu pozyskanie potencjalnych turystów.	80
Tabela 30. Ocena oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy Jaświły dla dzieci, młodzieży dorosłych i seniorów.....	81
Tabela 31. Średni, roczny rozkład temperatur oraz absolutne maksyma i minima.	83
Tabela 32. Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych w gruntach ornych i użytkach zielonych.....	84
Tabela 33. Jakość wód podziemnych w punktach kontrolno-pomiarowych położonych w pobliżu gminy Jaświły.	92
Tabela 34. Zarządcy dróg na terenie gminy Jaświły.....	100
Tabela 35. Długość dróg gminnych w gminie Jaświły.....	101
Tabela 36. Ocena poziomu rozwoju sieci gazowej w Gminie Jaświły.....	110
Tabela 37. Powierzchnia zasiewów w gminie Jaświły według rodzaju wg PSR 2010	113
Tabela 38. Zwierzęta gospodarskie w gminie Jaświły wg PSR 2010	114
Tabela 39. Liczba oraz struktura podmiotów gospodarki narodowej wg liczby pracujących w gminie Jaświły w latach 2010 – 2014.....	115
Tabela 40. Podmioty gospodarki narodowej z terenu gminy Jaświły wg sekcji PKD ...	116
Tabela 41. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD (stan na dzień 31.12.2015).....	117

Tabela 42. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców i na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminach powiatu monieckiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.	117
Tabela 43. Liczba osób bezrobotnych w gminach powiatu monieckiego w latach 2010-2014	118
Tabela 44. Liczba bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w gminie Jaświły w latach 2010 – 2014.....	119
Tabela 45. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w gminach powiatu monieckiego na koniec 2014 roku.	121
Tabela 46. Udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w roku 2014	122
Tabela 47. Wielkość dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki budżetowej gminy Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)	123
Tabela 48. Dochody i wydatki bieżące, deficyt/nadwyżka operacyjna w gminie Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)	124
Tabela 49. Dochody własne gminy Jaświły w latach 2010-2013 (w PLN).....	125
Tabela 50. Struktura dochodów własnych gminy Jaświły w latach 2010-2013 (w %)...	127
Tabela 51. Dochody ogółem oraz dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminie Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN).....	130
Tabela 52. Wysokość subwencji ogólnej dla gminy Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)	131
Tabela 53. Wysokość dotacji dla gminy Jaświły w latach 2010-2014 (w PLN)	132
Tabela 54. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w Gminie Jaświły (w PLN).....	132
Tabela 55. Struktura wydatków budżetu gminy Jaświły według działów w latach 2010-2014 (w %)	133
Tabela 56. Lokata gminy Jaświły ze względu na poziom wydatków gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010-2014.....	135
Tabela 57. Analiza SWOT: Obszar społeczny.....	136
Tabela 58. Analiza SWOT: Obszar kultury i rekreacji.	140
Tabela 59. Analiza SWOT: Obszar środowiska przyrodniczego i infrastruktury.....	142
Tabela 60. Analiza SWOT: Obszar gospodarczy.	144
Tabela 61. Cele Gminy Jaświły.	147

Tabela 62. Zestawienie celów szczegółowych z priorytetami Europy 2020.	152
Tabela 63. Zestawienie celów szczegółowych gminy Jaświły z priorytetami Wspólnych Ram Strategicznych (WRS).	154
Tabela 64. Zestawienie celów szczegółowych gminy Jaświły z priorytetami Strategii Rozwoju Kraju 2020.	157
Tabela 65. Zestawienie celów szczegółowych gminy Jaświły z priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego.	158

SPIS RYSUNKÓW:

Rysunek 1. Lokalizacja miejscowości na tle Polski.	11
Rysunek 2. Lokalizacja miejscowości na tle województwa podlaskiego.....	12
Rysunek 3. Powiat moniecki.....	12
Rysunek 4. Dzielnice rolniczo-klimatyczne Polski wg R. Gumińskiego.	82
Rysunek 5. Obszary zagrożone podtopieniami w gminie Jaświły.....	87
Rysunek 6. Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie gminy Jaświły.	88
Rysunek 7. Lokalizacja Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Pradolina Biebrzy (217) w gminie Jaświły.....	91
Rysunek 8. Wody podziemne z Gminie Jaświły.	92
Rysunek 9. Biebrzański Park Narodowy na tle gminy Jaświły.....	96
Rysunek 10. Obszar specjalnej ochrony Ostoja Biebrzańska (PLB200006) na tle gminy Jaświły.....	97
Rysunek 11. Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH 200008) na tle gminy Jaświły.	99
Rysunek 12. Energia wiatru na wysokości 50 m nad poziomem gruntu [kWh/m²].	105
Rysunek 13. Rozkład ilości promieniowania słonecznego na obszarze Polski.	106

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie Jak oceniasz liczbę obiektów kulturalnych w gminie (świetlice, biblioteki? Czy ich liczba jest wystarczająca?	68
Wykres 2. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz stan dróg w gminie?” [%].	102
Wykres 3. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz małą infrastrukturę drogową w gminie?” [%]......	103
Wykres 4. Struktura odpowiedzi na pytanie Czy uważasz, że gmina powinna korzystać z odnawialnych źródeł energii (solary, kotłownie na biomasę, wiatraki, biogazownie, itp.? [%].	107
Wykres 5. Struktura odpowiedzi na pytanie Jak oceniasz poziom rozwoju sieci wodociągowej? [%].....	109
Wykres 6. Struktura odpowiedzi na pytanie Jak oceniasz poziom rozwoju sieć kanalizacyjnej? [%]......	110
Wykres 7. Struktura odpowiedzi na pytanie 3.3. Jak oceniasz system segregacji odpadów na terenie gminy? [%].	112
Wykres 8. Dochody z tytułu udziału w podatku CIT gmin powiatu monieckiego w roku 2014 (w PLN)	128
Wykres 9. Dochody z tytułu udziału w podatku CIT gmin powiatu monieckiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2014 (w PLN)	128
Wykres 10. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu monieckiego w roku 2014 (w PLN)	129
Wykres 11. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu monieckiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2014 (w PLN)	129
Wykres 12. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości gmin powiatu monieckiego w roku 2014 (w PLN)	130